

onhandig moment

08-03-2004 | Cobouw

n voor wegenkartel Noord-Nederland

08-03-2004 | Cobouw

kartels zorgsector toetsen

23-01-2004 | Financieele Dagblad

ndanks felle kritiek

20-12-2003 | NRC Handelsblad

biel wordt fors goedkoper

06-12-2003 | Volkskrant

verking financiële sector gebrekkig

27-11-2003 | Telegraaf

ent op energiemarkt versterkt

27-09-2003 | Financieele Dagblad

n meer bevoegdheid

01-07-2003 | Nederlands Dagblad

eine ondernemer beschermen

18-06-2003 | NRC Handelsblad

en zijn machtiger dan de NMa

10-03-2003 | Volkskrant

citeitsmarkt roept vragen op

21-02-2003 | Financieele Dagblad

Kerngegevens NMa 2003

Rapporten en boetes	2003	2002	2001
* Aantal rapporten vanwege het redelijke vermoeden dat de Mededingingswet is overtreden	16	9	3
* Aantal zaken waarin boetes zijn opgelegd	14	6	4
* Totaal boetes in €	135.500.000	99.600.000	159.000
Ontheffingen en klachten			
* Afgeronde verzoeken ontheffing van het kartelverbod	40	46	165
* Afgeronde klachten over overtredingen van de Mededingingswet	219	187	145
Concentraties			
* Meldingen van fusies, overnames en joint ventures (concentraties)	69	77	138
* Besluiten op meldingen concentraties	71	66	135
* Vergunning voor concentratie vereist	2	1	2
Vervoerkamer			
* Aantal zaken afgerond met rechtsoordeel	5	3	–
DTe			
* Methode-besluiten	18	17	13
* Uitvoeringsbesluiten	346	329	368
* Handhavingsbesluiten	43	29	28
* Adviezen aan minister van Economische Zaken	65	20	41
Bezwaar			
* Afgerond bezwaar in mededingingszaken	47	62	41
* Afgerond bezwaar in DTe-zaken	98	125	107
Personeel			
* Aantal medewerkers op 31 december (formatie voltijds)	342	303	187
Budget in €	36 miljoen	32 miljoen	27 miljoen

Jaarverslag 2003 NMa en DTe

Inhoudsopgave

Voorwoord	5
-----------	---

Leeswijzer	7
------------	---

Deel 1 | Algemeen verslag

1	De NMa in 2003	9
1.1	De NMa in 2003: zichtbaar resultaat	9
1.2	De NMa-aanpak	9
1.3	Rondom de NMa	11
1.4	De NMa in Europa	14
1.5	De NMa in bedrijf	17
2	Verslag per taak	25
2.1	Toezicht op kartelverbod en misbruik economische machtspositie	25
2.2	Concentratietoezicht	31
2.3	Uitvoering energiewetgeving: DTe	34
2.4	Toezicht op vervoerswetten: Vervoerkamer	39

Deel 2 | Thema's

3	Bouwsector	43
3.1	Noord-Holland Acht	43
3.2	Schoon schip maken bij de NMa: clementie	47
3.3	Verlaging boetes bij kartelafpraak Amsterdam-Noord	48
3.4	Concentratietoezicht in biedmarkten	50
4	Zorgsector	53
4.1	Brancheverenigingen en marktwerking in de zorg	53
4.2	Gezonde concurrentie	54
4.3	Ziekenhuiszorg en AWBZ: zorgmarkten in transitie	55
4.4	Fusie van twee Haagse ziekenhuizen	58
5	Energiesector	61
5.1	Maatstaftconcurrentie tussen regionale monopolisten	61
5.2	Beter sturen door meer transparantie op de elektriciteitsmarkt	63
5.3	De Nederlandse gasmarkt: op weg naar een concurrerende markt	65
5.4	Faillissement Energy-XS	67
5.5	Consumentenbescherming	68
5.6	Beoordeling overname Reliant door Nuon	70
6	Financiële sector	75
6.1	Aandacht voor de financiële sector	75
6.2	Monitor Financiële Sector (MFS)	77
6.3	Opsporingsonderzoek in de financiële sector	77
6.4	Vergoedingen tussen banken en het kartelverbod	78

Deel 3 | Overzichten

7	Samenvattingen	80
7.1	Samenvattingen concentratietoezicht	80
7.2	Samenvattingen concurrentietoezicht	81
7.3	Samenvattingen sanctiebesluiten	83
7.4	Samenvattingen besluiten op bezwaar	84
7.5	Samenvattingen rechterlijke uitspraken	85
8	Kwaliteitsrapportages energiebedrijven	87
8.1	Netbeheerders elektriciteit	87
8.2	Vergunninghouders voor levering van elektriciteit aan beschermde afnemers	89
8.3	Netbeheerders gas	89
9	Overzicht besluiten mededingingszaken 2003	90
10	Overzicht besluiten en adviezen energiezaken 2003	120
11	Rechterlijke uitspraken in mededingingszaken 2003	128
12	Rechterlijke uitspraken in energiezaken 2003	134
	Trefwoordenregister	136
	Colofon en adresgegevens	144

1

5

10

15

20

25

30

35

40

45

48

Voorwoord

Recht op markt

NMa en DTe leggen in dit jaarverslag verantwoording af over de inzet in 2003 van hun mensen, middelen en instrumenten om markten te laten werken. Gezonde concurrentie komt ten goede aan iedere burger: als consument, als ondernemer, als werknemer en als belastingbetaler. Consumenten hebben recht op markt – de markttoezichthouder beschermt hun keuzevrijheid. Ondernemingen hebben recht op markt – de toezichthouder beschermt hun concurrentiemogelijkheden. Zonder ondernemingen geen mededinging, geen innovatie en geen welvaart.

De veranderingen vanuit Europa brengen mee dat ondernemingen steeds meer zélf moeten beoordelen of hun samenwerkingsverbanden wettelijk toelaatbaar zijn. Ondernemings- en brancheverenigingen krijgen een steeds belangrijkere rol in het samen met de NMa informeren van hun leden.

Bij het inslaan van nieuwe wegen in het markttoezicht stellen NMa en DTe zich open voor de opvattingen van marktpartijen over werkbaarheid, doelmatigheid en realiseerbaarheid. Medio 2003 legde de NMa haar voorgenomen aandachtsgebieden voor 2004 voor aan de Nederlandse samenleving. De reacties betrok de NMa bij het opstellen van de NMa-agenda voor 2004.

De NMa-agenda voor 2003 kondigde aan dat de bouwsector, de gezondheidszorg, de energiesector en de financiële sector bijzondere aandacht zouden krijgen. Op deze gebieden behaalden NMa en DTe concrete resultaten.

NMa en DTe oogstten en zaaiden in 2003. DTe trof in 2003 de noodzakelijke voorbereidingen om de vrije energiekeus voor consumenten en de kleinere ondernemingen, vanaf 1 juli 2004 mogelijk te maken. De NMa bereidde zich voor op de decentralisatie van de uitvoering van het Europese mededingingsbeleid, vanaf 1 mei 2004. De Vervoerkamer binnen de NMa werkte toe naar haar oprichting per 1 januari 2004.

Er is veel maatschappelijke aandacht voor toezicht en handhaving van regels. Een versterking van het handavingsinstrumentarium van NMa en DTe zijn aanstaande.

NMa en DTe concentreren zich op hun uitvoeringstaken en keken in 2003 met een nieuwe blik naar hun aanpak. Omdat de eerste fasen van het mededingings- en energietoezicht in Nederland zijn afgerond en NMa en DTe op de kaart zijn gezet, konden enkele veranderingen worden doorgevoerd om in de toekomst de gewenste effecten te bereiken. DTe wijzigde in 2003 haar bestuurlijke stijl door meer open en toegankelijk op te treden bij de besluitvorming. De NMa is met ingang van 2004 terughoudender in haar perscommunicatie.

In een groeiende organisatie als de NMa komt het aan op een sterke bedrijfsvoering. In 2003 is de NMa weer gegroeid en zijn verbeteringen doorgevoerd voor het financiële en materiële beheer. Toegewerkt wordt naar bedrijfsvoering met een baten-en-lastenstelsel, om een optimale inzet van mensen en middelen en verantwoording daarover te realiseren. In 2003 kon de NMa weer goede nieuwe medewerkers met verschillende expertises aantrekken voor het uitvoeren van nieuwe taken en het intensiveren van de handhaving.

Het werk van NMa en DTe is mensenwerk. Wij danken alle medewerkers van NMa en DTe voor hun inzet in 2003. Bijzondere dank is verschuldigd aan de plaatsvervangend directeur-generaal van de NMa, drs. R.J.P. Jansen, die tot september 2003 als waarnemend directeur-generaal optrad. De resultaten van de NMa in 2003 kwamen voor een belangrijk deel tot stand onder zijn leiding.

Mr. P. Kalbfleisch

Directeur-generaal van de Nederlandse Mededingingsautoriteit

Ir. G.J.L. Zijl

Directeur Dienst uitvoering en toezicht Energie

Den Haag, 27 april 2004

Leeswijzer

NMa en DTe leggen in dit jaarverslag verantwoording af over de inzet in 2003 van hun mensen, middelen en instrumenten om markten te laten werken. Met dit jaarverslag is tevens beoogd een naslagwerk te bieden voor ondernemers, professionals in het mededingingsrecht, wetenschappers en studenten. Daarbij is gepoogd de verslaglegging zo transparant mogelijk te maken, zodat organisatie en werkzaamheden van de NMa en DTe optimaal in beeld komen.

Dit jaarverslag biedt zoekingen via de inhoudsopgave aan het begin van het jaarverslag, deze leeswijzer en het trefwoordenregister aan het eind van het verslag. In het jaarverslag vindt u hier en daar een ^T- of ^S-symbool. Dit betekent dat op de betreffende zaak nader wordt ingegaan in een van de themahoofdstukken (^T) of in een samenvatting (^S).

Deel 1 | Algemeen verslag

In het eerste deel van dit jaarverslag vindt u het algemene verslag van NMa en DTe over 2003. Hoofdstuk 1 gaat in op de aanpak, resultaten en omgeving van de organisatie en op de bedrijfsvoering. In hoofdstuk 2 worden de prestaties en inzet per taak beschreven.

Deel 2 | Thema's

De NMa-agenda voor 2003 kondigde aan dat de bouwsector, de gezondheidszorg, de energiesector en de financiële sector bijzondere aandacht zouden krijgen. In het tweede deel van dit jaarverslag vindt u in vier themahoofdstukken resultaten van NMa en DTe op deze aandachtsgebieden. Deze resultaten worden weergegeven vanuit zoveel mogelijk invalshoeken, om het beeld zo compleet mogelijk te maken.

Deel 3 | Overzichten

Het derde deel van het jaarverslag is het naslagwerk: u vindt hier samenvattingen van kenmerkende besluiten en rechterlijke uitspraken, rapportages over de kwaliteit van elektriciteits- en gasleveranciers, overzichten van alle door de NMa en DTe genomen besluiten in 2003 en overzichten van de rechtspraak in 2003 betreffende mededingings- en energiezaken.

Taken en missie

De wettelijke taken van de NMa en haar kamers omvatten de handhaving van de Mededingingswet (en de artikelen 81 en 82 van het EG-verdrag), de Elektriciteitswet 1998, de Gaswet en de Wet personenvervoer 2000. Centraal bij de uitvoering van deze taken staat het effectief en efficiënt vormgeven van de missie Markten laten werken: bewaken van marktwerking en toezicht op de randvoorwaarden die aan markten worden gesteld. Op deze wijze bevordert de NMa dat vraag en aanbod op een effectieve wijze bij elkaar komen, hetgeen bijdraagt aan duurzame economische groei. Een concurrerende omgeving stimuleert innovatie en bevordert de concurrentiekracht van het bedrijfsleven. Bovendien draagt concurrentie bij aan optimalisering van de prijs-kwaliteitverhouding van goederen en diensten, wat ten goede komt aan de consument.

Gezonde concurrentie

Een goed werkende markt vereist gezonde concurrentie. Aan gebrekkige concurrentie kunnen marktposities of gedragingen van ondernemingen ten grondslag liggen. De NMa houdt hier mededingingsrechtelijk toezicht op. Het is ondernemingen verboden door afspraken met concurrenten de mededinging te beperken (kartelverbod). Daarnaast is het ondernemingen met een economische machtspositie verboden die macht te misbruiken, bijvoorbeeld door het hanteren van onredelijke voorwaarden jegens afnemers of door het uitsluiten van concurrenten. Economische machtsposities kunnen het gevolg zijn van fusies en overnames. Daarom controleert de NMa een samengaan van bedrijven om te voorkomen dat concentraties ontstaan die goede marktwerking in de weg staan. Bij fusies boven bepaalde omzetzijndrempelwaarden beslist de Europese Commissie over de mededingingsrechtelijke aanvaardbaarheid.

Kaders

Daar waar economische concurrentie mogelijk is, is de Mededingingswet van toepassing en ziet de NMa toe op de naleving daarvan. In bepaalde sectoren is marktwerking niet gewenst of slechts zeer beperkt mogelijk, bijvoorbeeld ter bescherming van milieu-, volksgezondheid- of leveringszekerheidsbelangen. De wetgever kan dan kiezen voor sectorspecifieke wetgeving, of beperking of uitsluiting van concurrentie met wettelijke kaders. Veelal gaat het hier om sectoren met grote maatschappelijke zichtbaarheid (zoals energie, vervoer en zorg), zeker indien ook sprake is van een markt in transitie, bijvoorbeeld in de richting van toenemende marktwerking. Uitvoering van sectorale taken vindt plaats binnen de 'kamers' van de NMa. Het kamermodel waarborgt een samenhangende inzet van de instrumenten van de Mededingingswet en die van sectorspecifieke regulering en/of regelgeving. Op deze wijze laat de NMa markten op doeltreffende en doelmatige wijze werken.

1 De NMa in 2003

1.1 De NMa in 2003: zichtbaar resultaat

In 2003 hebben de Nederlandse Mededingingsautoriteit en haar kamers Dienst uitvoering en toezicht Energie en Vervoerkamer (in oprichting), zichtbaar resultaat behaald.

Voor de burger als consument, ondernemer en belastingbetaler is dit resultaat op verschillende manier zichtbaar. De telefoonrekening is lager door de stapsgewijze halvering door mobiele-telefonieoperators van de afwikkeltarieven voor bellen van vast naar mobiel. Opdrachtgevers in de bouw maken melding van lagere prijzen bij aanbestedingen. Afnemers van elektriciteit zagen de effecten van inspanningen van DTe toen een leverancier failliet ging. De op basis van regulering behaalde besparingen in netwerkkosten kwamen ten goede aan de energieverbruikers.

Ook voor een toenemend aantal ondernemingen werd de aanwezigheid van de NMa zichtbaar. In zestien zaken is door de NMa rapport opgemaakt vanwege het redelijke vermoeden dat de Mededingingswet is overtreden (negen in 2002). Boetes zijn opgelegd in veertien zaken (zes in 2002), met een totaalbedrag van € 135 miljoen. Ondernemingen pasten samenwerkingsverbanden aan, stootten deelnemingen af, of zagen af van samenwerking nadat de NMa had geoordeeld dat de verbanden de concurrentie op de markt beperkten. In één geval werden beperkende voorwaarden opgelegd aan een overname om te voorkomen dat een economische machtspositie zou ontstaan. In een ander geval zagen ondernemingen af van fusieplannen nadat de NMa oordeelde dat de fusie tot een machtspositie zou kunnen leiden. Ook voor ziekenhuizen werd in 2003 de Mededingingswet van toepassing, waarna voor het eerst een voorgenomen fusie tussen ziekenhuizen werd getoetst.

Bij de zaken die de NMa oppakt, spelen grote economische en maatschappelijke belangen. Een gevolg hiervan is dat het handelen van de NMa kritisch wordt bekeken en aanleiding kan zijn voor reacties op en meningen over de organisatie – over het optreden bij bedrijfsbezoeken en de hoogte van boetes; over het verbieden of juist toestaan van fusies en overnames; over vaststelling van prijzen; over bevoegdheden en prioriteitstelling. Niet zelden lopen deze reacties en discussies via het publieke debat, dat daarmee mede bepalend is geweest voor de zichtbaarheid van de NMa in 2003. De NMa beschouwt deze ‘spiegels’ als een stimulans voor de verdere professionalisering als toezichthouder. De NMa stimuleert de dialoog door transparant te zijn over haar handelen en prioriteitstelling.

1.2 De NMa-aanpak

Bij haar handelen stelt de NMa proportionaliteit, consistentie en transparantie centraal. De zaken waar de NMa zich op richt zijn divers. Daarom is maatwerk vereist. Hierbij streeft de NMa naar een zorgvuldige weging van de verzamelde feiten en de belangen.

1.2.1

Maatwerk

Maatwerk betekent het maken van keuzes, bijvoorbeeld ten aanzien van de vragen óf, waar en op welke wijze te interveniëren op een markt. De NMa beschikt over een palet aan instrumenten. Het vaststellen van prijzen, het ingrijpen bij overnames en het opleggen van een boete zijn de meest in het oog springende. In voorkomende gevallen kan de NMa besluiten slechts een waarschuwing te geven of in dialoog te treden over een aanpassingsvoorstel van ondernemingen. Daarnaast schept de NMa buiten de context van individuele zaken duidelijkheid over de invulling van mededingingsrechtelijk en sector-specifiek toezicht door de publicatie van ‘Richtsnoeren’ en brochures en via voorlichting.

Bij de inzet van instrumenten kijkt de NMa op welke wijze zij korte- en langetermijndoelstellingen op een efficiënte manier bereikt. Zo heeft de NMa in 2003 haar lijn ten aanzien van informele zienswijzen op het gebied van concurrentietoezicht herzien in het licht van de inmiddels aanzienlijke bekendheid en ervaring van ondernemingen met de Mededingingswet en de gegroeide professionele adviespraktijk op dit gebied. Hierdoor is het belang van het op verzoek geven van dergelijke zienswijzen afgenomen en kan de NMa zich beperken tot vraagstukken met een feitelijke of juridische noviteit van groot publiek belang.

Ook op andere gebieden heeft de NMa in 2003 met een nieuwe blik naar haar aanpak gekeken, rekening houdend met veranderende omstandigheden en reacties van betrokkenen. Wanneer de NMa op basis van een redelijk vermoeden van een overtreding een rapport opmaakt tegen ondernemingen, zal hierover in principe geen persbericht meer worden uitgebracht, tenzij er een bijzonder belang is bij het actief communiceren.

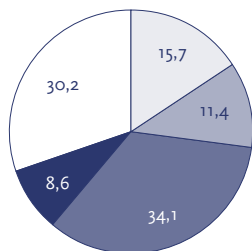
DTe wijzigde in 2003 haar bestuurlijke stijl door meer open en toegankelijk op te treden en de meningen van belanghebbenden meer te betrekken bij de besluitvorming. Uit een audit is gebleken dat deze stijlverandering ook door betrokkenen is waargenomen en dat de relaties van DTe de nieuwe werkwijze van DTe passender en bovendien effectiever vinden. Ruimte voor verankering en versterking van de nieuwe stijl vult DTe onder meer in door het verbeteren van het relatiemanagement en het stroomlijnen van besluitvormingsprocessen.

1.2.2

NMa-agenda

De NMa selecteert aandachtsvelden waarin zij in een breder kader de concurrentievraagstukken in kaart wil brengen en extra alert wil zijn. Een sector of thema verdient specifieke aandacht van de NMa als er sprake is van grote maatschappelijke belangen en de marktstructuur concurrentieverstorend gedrag dreigt te bevorderen. Ook signalen over het feitelijk gedrag van marktpartijen zijn in dit verband relevant. In 2003 heeft een consultatieronde plaatsgevonden over de NMa-agenda voor 2004. Hierbij zijn waardevolle suggesties over de prioriteitstelling van de NMa ontvangen van bedrijfsleven, belangenorganisaties, andere toezichthouders en overheden, alsmede uit de wetenschap. Voor het jaar 2003 had de NMa aangekondigd zich bij haar toezichtstaken in het bijzonder te richten op de sectoren bouw, zorg en energie en de financiële sector. DTe gaf te kennen onder meer te werken aan regulering van, naast kosten, de kwaliteit van de elektriciteits- en gasnetwerken en zich voor te bereiden op de liberalisering

Ingezette medewerkers
op prioritaire gebieden
t.o.v. totaal in 2003 – in %

- Bouwsector
- Zorgsector
- Energiesector
- Financiële sector
- Overige sectoren

Figuur 1

1.2.3

Signalen

Signalen uit de maatschappij over specifieke situaties zijn van groot belang voor de effectiviteit van de NMa. Ze helpen de NMa zich een beeld te vormen van gedragingen in een bepaalde bedrijfstak en kunnen concrete aanwijzingen bevatten voor mogelijke overtredingen. De toename in 2003 van zowel het aantal tips en meldingen als van het aantal klachten is in dit opzicht positief. Dit geldt ook voor de clementieverzoeken door ondernemingen. Zij kunnen door het melden van een eigen overtreding van de Mededingingswet in aanmerking komen voor een reductie van een mogelijke boete of zelfs voor volledige boete-immuniteit.

1.2.4

Prioritering

De NMa baseert haar beslissingen over de inzet van mensen en middelen voor het opsporen van een mogelijke overtreding (prioritering) op vier criteria:

- 1 het belang voor de consument;
- 2 het economisch belang;
- 3 de ernst van de overtreding;
- 4 de doelmatigheid en doeltreffendheid van optreden door de NMa.

De toepassing van deze criteria vereist een adequate economische aanpak. De NMa schat, naast het economisch belang, het voordeel voor de consument en de effectiviteit van het NMa-optreden. Ook bij fusies staat een economische analyse aan de basis van een goede mededingingsrechtelijke beoordeling. Binnen de NMa is in 2003 gewerkt aan verdere versterking van de economische expertise. Zo is onder meer een interne werkgroep Mededingingseconomie van start gegaan en is onderzoek gedaan naar toepassing van kwantitatieve (simulatie-)technieken bij concentratiecontrole. Daarnaast zijn enkele ervaren economen aangenomen. Samen met het ministerie van Economische Zaken, de OPTA en de Universiteit van Amsterdam is het onderzoeksnetwerk ENCORE opgericht, dat zich richt op economische mededingings- en reguleringsvraagstukken.

1.3

Rondom de NMa

De werkzaamheden van de NMa spelen in een brede maatschappelijke context. Meningingen van stakeholders hebben invloed op het handelen van de NMa. Uiteraard bepaalt de wetgever de taken en bevoegdheden van de NMa. Rechterlijke uitspraken over NMa-zaken zijn richtinggevend. Ook is de NMa voortdurend in interactie met onder meer individuele consumenten, de media en belangenverenigingen.

Het voorstel voor de zogenoemde implementatie- en interventiewet ('i&i-wet'), dat de minister van Economische Zaken op 15 december 2003 aan de Tweede Kamer heeft aangeboden, is van grote invloed op het werk van DTe.

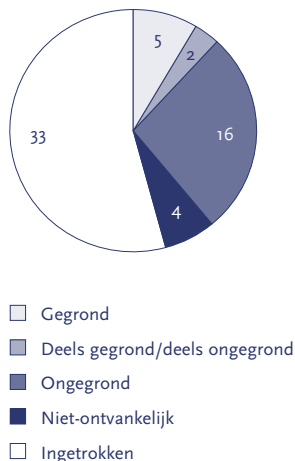
Dit wetsvoorstel is een uitwerking van Europese wetgeving en voorziet in een wijziging van de Elektriciteitswet 1998 en de Gaswet, met als doel het versterken van de positie van de consument op de geliberaliseerde energiemarkt. Concrete maatregelen zijn gericht op de betrouwbaarheid van het energietransport, waaronder een systeem van prijs- en kwaliteitsregulering. Het wetsvoorstel voorziet tevens in een aanscherping en verduidelijking van de (onderlinge verdeling van) bevoegdheden van de minister van Economische Zaken en DTe. De minister is verantwoordelijk voor beleid en regelgeving, DTe is verantwoordelijk voor de uitvoering, het toezicht en de handhaving. De minister kan bij ministeriële regeling regels stellen voor de wijze waarop netbeheerders en afnemers zich onderling gedragen. DTe heeft hierbij een belangrijke adviserende rol. De adviezen van DTe zullen openbaar zijn.

Uitbreiding van bevoegdheden maakt ook deel uit van de 'i&i-wet'. Het wetsvoorstel voorziet erin dat de directeur DTe niet alleen voor de Elektriciteitswet, maar ook voor de Gaswet bevoegd wordt bindende aanwijzingen te geven. Daarnaast krijgt DTe, in aanvulling op de bestaande mogelijkheid om een last onder dwangsom op te leggen, de bevoegdheid een bestuurlijke boete op te leggen bij overtreding van een aantal specifieke bepalingen. Hiertegen staat beroep open in twee instanties: beroep bij de Rechtbank Rotterdam en hoger beroep bij het College van Beroep voor het bedrijfsleven (CBB). Hiermee wordt afgeweken van het normale systeem van de Elektriciteits- en Gaswetten en wordt aangesloten bij de Mededingingswet.

Ook in de Mededingingswet zijn belangrijke wijzigingen voorzien. De minister van Economische Zaken heeft op 23 oktober 2003 het kabinetsstandpunt over de evaluatie van de Mededingingswet aan de Tweede Kamer gestuurd. Het kabinet wil de mogelijkheid om op aanvraag een ontheffing van het kartelverbod te krijgen (artikel 17 van de Mededingingswet) omzetten in een rechtstreeks werkende wettelijke vrijstelling. Het kabinet stelt maatregelen voor om de effectiviteit van de sanctieoplegging te vergroten, onder meer door verhoging van de maximaal mogelijke boetes bij het weigeren van medewerking en door boetes voor leidinggevers en opdrachtgevers van kartels. Bovendien stelt het kabinet voor de NMa meer onderzoeksbevoegdheden te geven, met name de mogelijkheid tot onderzoek in een woonhuis. Het kabinet ziet geen aanleiding een algemene vrijstelling op te nemen voor overeenkomsten die onder andere vormen van overheidsstoezicht vallen, zoals goedkeuring of algemeen verbindend-verklaring. Om haar gedachten over het kabinetsstandpunt mede te bepalen, heeft de vaste Tweede-Kamercommissie voor Economische Zaken in 2004 een hoorzitting gehouden, waarbij vertegenwoordigers van het bedrijfsleven, de wetenschap en de rechtspraak en de directeur-generaal van de NMa werden gehoord.

In 2003 zijn in totaal 60 (hoger) beroepszaken⁵ tegen besluiten van de NMa (inclusief haar kamers) afgerond, 22 over mededingingszaken en 38 over energiewetgeving. Voor de mogelijkheid om beroep aan te tekenen tegen een besluit van de NMa zijn twee ontwikkelingen op wetgevingsgebied relevant. In de eerste plaats de veranderingen die voortvloeien uit de 'Wet rechtstreeks beroep'. Een indiener van een bezwaarschrift krijgt de mogelijkheid om het bestuursorgaan te verzoeken de bezwaarschriftprocedure over te slaan. De NMa bekijkt in welke groep gevallen rechtstreeks beroep een optie is. Uitgangspunt

Afronding beroepszaken
NMa en DTe in 2003

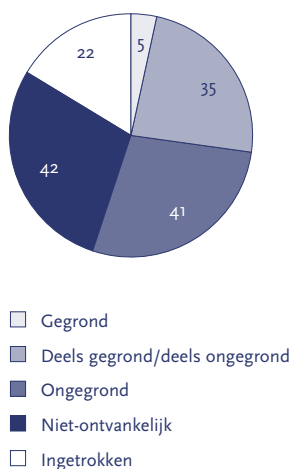

Figuur 2

hierbij is dat het versnellen van procedures en dus het overslaan van de bezwaarschriftprocedure een goede zaak is, mits dit niet ten koste gaat van de vereiste zorgvuldigheid. De 'Wet uitgebreide openbare voorbereidingsprocedure', waarvoor implementatiewetgeving in de maak is, is de tweede ontwikkeling op het gebied van rechtsbescherming. Deze wetgeving maakt het mogelijk de bezwaarfase over te slaan indien de voorbereiding van een besluit via een uitgebreide openbare procedure plaatsvindt. In zo'n procedure kunnen alle belanghebbenden een zorgvuldige inbreng hebben. Voor mededingingszaken is deze situatie van toepassing op ontheffingsbeschikkingen (zolang daarvan sprake is). DTe wil deze procedure toepassen op zogenoemde methodebesluiten, waarin DTe de methodiek van de regulering vaststelt, op voorrangsbesluiten en op besluiten over leveringsvergunningen. DTe zal dit per besluit beslissen en vermelden in het ontwerpbesluit dat ter inzage wordt gelegd.

In 2003 rondde de NMa in totaal 145 bezwaarzaken af, 47 in mededingingszaken en 98 in energiezaken. Hiervan werden er veertig (deels) gegrond verklaard. Beide bovenvermelde wetsvoorstellen leiden naar verwachting tot een afname van het aantal bezwaren, waardoor capaciteit vrijkomt voor andere activiteiten. De NMa was in 2003 betrokken bij vijftien (bestuursrechtelijke) voorlopige voorzieningsprocedures en (civiele) kort gedingen. Dertien hiervan betroffen de Mededingingswet (viermaal ingetrokken) en twee de Vervoerkamer (beide ingetrokken).

Afronding bezwaarzaken
NMa en DTe in 2003

Figuur 3

In vier gevallen werd bij de NMa zelf een schriftelijke klacht ingediend over gedragingen van de organisatie. In deze mogelijkheid is voorzien in hoofdstuk 9 van de Algemene wet bestuursrecht. De klachtenfunctionaris van de NMa behandelt de klachten. De in 2003 ontvangen klachten richtten zich tegen:

- * de wijze van optreden van de NMa jegens een bouwbedrijf;
- * de vaststelling van het tijdstip waarop belanghebbenden hun zienswijze over een rapport naar voren konden brengen;
- * de voortgang van de behandeling van een bezwaar inzake de Mededingingswet en het ontbreken van informatie daarover;
- * de wijze waarop DTe is omgegaan met verzoeken van de klager om een oplossing te bieden voor een geschil tussen hem en zijn energieleverancier.

De eerstgenoemde klacht werd ongegrond bevonden, omdat het optreden van de NMa in het bedoelde geval correct en overeenkomstig haar wettelijke taakstelling was. De overige klachten waren aan het eind van het verslagjaar nog in onderzoek.

Ook buiten de context van concrete zaken vindt dialoog plaats met derden over aanpak en richting van de NMa. Zo zijn er periodieke overleggen tussen de NMa (en DTe) en de Consumentenbond, MKB Nederland en VNO-NCW. Ook is er regelmatig contact met de Vereniging voor Mededingingsrecht waarbij zienswijzen met betrekking tot de mededingingsrechtpraktijk en voorgenomen beleid en wetgeving worden uitgewisseld.

Ten slotte krijgt de NMa geregeld een spiegel voorgehouden door de media en door particulieren via de Informatielijn. Terwijl het aantal uitgestuurde persberichten daalde, steeg het aantal perscontacten met 35% tot 1.234, evenals het aantal keren dat contact werd opgenomen met de Informatielijn:

met 41% tot 7.829. Enkele honderden tips maakten melding van een mogelijke overtreding van de Mededingingswet, ruim de helft hiervan had betrekking op het viertal prioritaire sectoren uit de NMa-agenda.

1.4 De NMa in Europa

Grensoverschrijdende ontwikkelingen beïnvloeden in toenemende mate het functioneren van markten en ondernemingen – en daarmee de rol en werkwijze van de NMa om te komen tot effectieve uitvoering van wetgeving en toezicht op naleving. Van belang hierbij zijn met name de juridische én praktische ontwikkelingen in de Europese Unie (EU). In 2003 heeft de NMa intensief gewerkt aan de voorbereiding op enkele grote veranderingen. Zo houdt de NMa per 1 mei 2004 ook toezicht op het Europese mededingingsrecht. De kamers van de NMa zijn in energie en vervoer actief betrokken geweest bij de vormgeving en implementatie van Europese ontwikkelingen. Effecten van al deze inspanningen zullen reeds in 2004 in belangrijke mate zichtbaar worden.

Bij de uitvoering van haar taken raadpleegt de Vervoerkamer andere Europese toezichthouders in een Europees mededingingsnetwerk. In 2003 heeft de Vervoerkamer de Europese samenwerking op het gebied van het spoor-toezicht nader ingevuld. Deze samenwerking is een uitvloeisel van de daartoe in de Europese Richtlijn 2001/14 opgenomen verplichting.

Ook aan de huidige (liberaliserings-)ontwikkelingen op de energiemarkten liggen in belangrijke mate Europese richtlijnen ten grondslag. In 2001 is door de NMa en DTe het Market Surveillance Committee (MSC) ingesteld met als taak de prijsvorming en de nieuw gevormde marktinstituties en regels te volgen. De MSC analyseert ook in hoeverre marktimperfecties effectieve (internationale) marktwerking belemmeren. In 2003 is hiertoe onder meer onderzoek uitgevoerd naar de liquiditeit op de Nederlandse groothandelsmarkt voor stroom. Het onderzoek wees uit dat de liquiditeit dalende was; een gebrek aan 'handel' staat de ontwikkeling van concurrentie op de stroommarkt in de weg.

Bij de vormgeving van Europese initiatieven speelt DTe een actieve rol, bijvoorbeeld door bijdragen in de Council of European Energy Regulators (CEER). Deze informele 'club' van Europese regulators is in 2003 gegroeid tot een zelfstandige organisatie, gevestigd in Brussel. DTe is actief in werkgroepen van de CEER waarin aspecten van de werking van de Europese energiemarkten aan de orde komen en wordt gewerkt aan oplossingen voor mogelijke knelpunten. Daarnaast is DTe ook nauw betrokken bij de European Regulators Group for Electricity and Gas (ERGEG). De ERGEG is in 2003 opgericht door de Europese Commissie om consultatie, coördinatie en samenwerking tussen energietoezichthouders onderling en tussen energietoezichthouders en de Europese Commissie te faciliteren.

Mijlpalen uit 2003 zijn de in juni aangenomen Richtlijnen betreffende de gemeenschappelijke regels voor de interne markten voor elektriciteit en gas. Deze Richtlijnen regelen op hoofdlijnen onder meer de keuzevrijheid voor consumenten, de toegang tot netwerken en gasopslag en de juridische splitsing van grote transport- en distributiemaatschappijen. In 2003 is een nieuwe Europese verordening over grensoverschrijdend transport van elektriciteit

aangenomen. Ook is er in 2003 gewerkt aan een Europese verordening over tariefstructuren, informatievoorziening en regels voor congestiemanagement voor gastransportnetwerken. Deze verordening wordt naar verwachting in 2004 aangenomen. Een belangrijke basis voor deze verordeningen komt uit de diverse Guidelines for Good Practices. Deze Guidelines zijn afspraken tussen de Europese Commissie, nationale energietoezichthouders (waaronder DTe), lidstaten, vertegenwoordigers van de netbeheerders en gebruikers om het functioneren van één Europese energiemarkt te verbeteren. Over deze Guidelines wordt onder meer gesproken op regelmatig terugkerende Europese forums: het Florence-forum voor elektriciteit en het Madrid-forum voor gas.

1.4.1 De NMa als Europese mededingingsautoriteit

In de Nederlandse Mededingingswet is hetzelfde kartelverbod en verbod op misbruik van een economische machtspositie neergelegd als in het Europese mededingingsrecht (artikel 81 en 82 EG-verdrag). Sinds 1962 regelde de Europese Verordening 17 de handhaving van het Europese mededingingsrecht. Deze verordening is per 1 mei 2004 vervangen door Verordening 1/2003. Deze verandering wordt ook wel aangeduid als de ‘modernisering’ en heeft tot doel een effectievere toepassing van het Europese mededingingsrecht in een vergrote EU.

Verordening 1/2003 verandert de manier waarop toezicht wordt gehouden op de naleving van het Europese mededingingsrecht. Per 1 mei 2004 moeten alle EU-lidstaten het Europese kartelverbod en het Europese verbod op misbruik van een economische machtspositie handhaven. Voorheen kon de Europese Commissie ontheffing verlenen van het Europese kartelverbod. De nieuwe toepassingspraktijk houdt ook in dat ondernemingen zelf dienen na te gaan of hun gedrag toelaatbaar is op basis van de in het verdrag neergelegde excepties op het kartelverbod. Er zijn dus geen ontheffingen meer mogelijk.

Bij de handhaving van het Europese mededingingsrecht werken de nationale mededingingsautoriteiten en de Europese Commissie samen in het European Competition Network (ECN). Klachten met betrekking tot mededingingsbeperkingen die de handel tussen lidstaten (kunnen) beïnvloeden (het ‘interstatelijk effect’), kunnen nu door zowel de Europese Commissie als de nationale mededingingsautoriteiten worden behandeld. Het is in zulke gevallen voldoende een klacht bij één bevoegde instantie in te dienen. Binnen het ECN wordt vervolgens nagegaan welke autoriteit(en) de klacht het beste kan of kunnen behandelen. Bij de uitvoering van onderzoeken zullen mededingingsautoriteiten en de Europese Commissie binnen het ECN nauw samenwerken.

In 2003 is de NMa in ECN-verband actief betrokken geweest bij de totstandkoming van de zes bekendmakingen van de Europese Commissie, waarin wordt ingegaan op het beleid van de Commissie bij de uitvoering van de verordening. Zo was de NMa mede-voorzitter van de ECN-werkgroep over de toepassing van nationale clementieprogramma’s binnen het ECN en was zij lid van de ECN-werkgroep, waarin een systeem voor de toewijzing van zaken aan lidstaten en de Commissie is voorbereid.

De NMa heeft ervaring opgedaan met internationale samenwerking bij het onderzoek en de sanctie-procedure in de zaak Noordzeegarnalen (zaak 2269)⁵. Bij een deel van de betrokken afspraken, die in strijd met artikel 81, eerste lid, van het EG-verdrag werden geacht, waren buitenlandse partijen betrokken. De relevante markt strekte zich uit over meer landen dan alleen Nederland. De NMa heeft in het kader van deze zaak regelmatig contact gehad met de Duitse en Deense mededingingsautoriteiten en met de Europese Commissie. In het besluit van 14 januari 2003 zijn overwegingen te vinden met betrekking tot de 'extraterritoriale toepassing' van de sanctiebevoegdheden van de NMa. In oktober 2003 is bij de behandeling van deze zaak in bezwaar een hoorzitting gehouden door de bezwaaradviescommissie, waarbij simultaanvertaalfaciliteiten werden geboden. Dit laat ook zien dat de decentralisatie van het Europese mededingingstoezicht naar de lidstaten aanzienlijke organisatorische uitdagingen en kosten voor de NMa met zich kan brengen.

Het kabinet streeft ernaar de Nederlandse Mededingingswet zoveel mogelijk in lijn te brengen met de systematiek van de Europese Verordening 1/2003. Dit betekent dat ook voor 'nationale' afspraken niet langer ontheffing kan worden verleend. Bedrijven moeten zelf beoordelen of hun afspraken aan de wetgeving voldoen. Het voorstel tot 'Wijziging van de Mededingingswet en van enige andere wetten in verband met de implementatie van EG-verordening 1/2003' is op 29 oktober 2003 aan de Tweede Kamer aangeboden.

Ondernemingen kunnen voor de beoordeling of zij voldoen aan de wettelijke uitzondering op het kartel-verbod, gebruikmaken van de bestaande Europese groepsvrijstellingen voor 'Verticale overeenkomsten' (Verordening 2790/1999) en 'Horizontale samenwerkingsovereenkomsten' (Verordeningen 2658/2000 en 2659/2000). Ook kunnen de Richtsnoeren van de NMa en eerdere uitspraken van de NMa of de Europese Commissie de gewenste duidelijkheid geven. Daarnaast kan de jurisprudentie van het Hof van Justitie van de Europese Gemeenschappen en het Gerecht van eerste aanleg worden geraadpleegd. In de meeste gevallen zal raadpleging van deze informatiebronnen duidelijkheid geven over de toepassing van artikel 81, derde lid, van het EG-verdrag.

In maart 2003 is een NMa-brede projectgroep ingesteld om ervoor te zorgen dat de NMa op 1 mei 2004 klaar is om uitvoering te geven aan de verordening. De projectgroep heeft intern opleidingen verzorgd en procedures aangepast aan de eisen van de modernisering. Daarnaast heeft de projectgroep een uitvoerings-toets verricht op het wetsvoorstel tot wijziging van de Mededingingswet en een communicatiebeleid over de verordening ontwikkeld en uitgevoerd. In 2004 is een brochure voor brancheverenigingen verschenen waarin de gevolgen van de modernisering voor ondernemingen uiteen worden gezet.

1.4.2 De nieuwe Europese concentratieverordening

Per 1 mei 2004 is ook een nieuwe concentratieverordening (Verordening 139/2004) van kracht. Veranderingen van de verordening hebben direct invloed op het opereren van de NMa.

Allereerst is de materiële toets voor concentraties aangepast om duidelijk te maken dat alle mededingingsbelemmerende concentraties die resulteren in hogere prijzen, minder keuzevrijheid of innovatie onder de verordening vallen.

Een herziene toets houdt in dat concentraties worden tegengehouden wanneer deze ‘op een significante wijze een daadwerkelijke mededinging belemmeren, in het bijzonder als gevolg van het in het leven roepen of versterken van een machtspositie’. Door deze formulering is helder dat de toets zich ook uitstrekt tot effecten in oligopolistische markten waar de gefuseerde onderneming niet de grootste is. De nadruk ligt op de effecten van de concentratie. De centrale vraag is of er voldoende mededinging overblijft om consumenten afdoende keuze te bieden. De nieuwe toets betekent een verduidelijking van het kader voor de beoordeling van concentraties.

Een tweede verandering is de vereenvoudiging van de voorwaarden voor een verwijzingsverzoek van concentraties naar de Europese Commissie of naar de Europese lidstaten. Hierdoor kan de NMa concentraties die in meerdere landen zijn gemeld, eerder ter beoordeling naar de Europese Commissie doorsturen. Het doel van de wijziging is een betere verdeling van zaken tussen de Europese Commissie en de lidstaten. Hierdoor verminderen de administratieve lasten van ondernemingen die zijn betrokken bij meervoudige meldingen. Termijnen voor besluitvorming kunnen worden verlengd indien de betrokken ondernemingen oplossingen (remedies) aanbieden voor de geconstateerde problemen voor de mededinging. Deze verlenging van termijnen stelt de NMa beter in staat om de aangeboden remedies te beoordelen en daarover een oordeel te geven tijdens adviescomités.

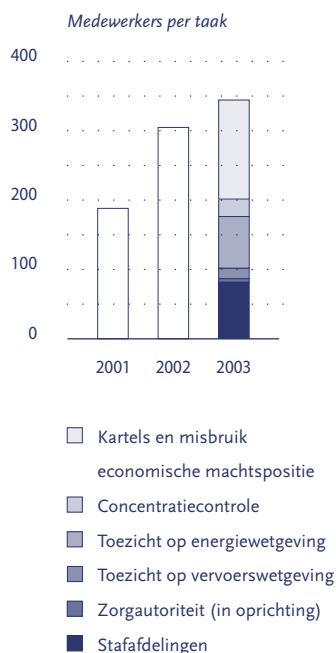
1.5 De NMa in bedrijf

1.5.1 Mensen in 2003

Om de voor het NMa-werk vereiste professionaliteit te versterken, heeft de NMa in 2003 wederom ingezet op de ontwikkeling van haar medewerkers en hun organisatorische ondersteuning door plannings- en werkprocessen. Daarnaast heeft in 2003 de invulling van vacatures nadrukkelijk aandacht gekregen.

De bezetting van de NMa is in 2003 gegroeid van 303 naar 342 medewerkers op voltijdsbasis. Iets minder dan de helft van de groei is het gevolg van een uitbreiding van het takenpakket: de instelling van de Monitor Financiële Sector en taakuitbreiding van de Vervoerkamer (in oprichting). Daarnaast zijn NMa-medewerkers gedetacheerd bij het ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport voor de Zorgautoriteit (in oprichting). De rest van de toename van het aantal medewerkers is het resultaat van het invullen van vacatures. Tijdelijke formatieplaatsen bij de NMa, onder meer ingezet voor het onderzoek naar de bouwsector, zijn in 2003 omgezet in een structurele uitbreiding.

Het beleid voor Human Resource Management is in 2003 vanuit de algemene NMa-strategie gedefinieerd en vastgesteld. De drie hoofdthema's zijn aantrekkingskracht, innovatief vermogen en goed werkgeverschap. Deze thema's reflecteren dat het succes van de NMa voor het overgrote deel wordt bepaald door de kwaliteit en ontwikkeling van het personeel. Dit is vertaald in kritische succesfactoren die de NMa meet als onderdeel van haar Balanced Scorecard. Het gaat om het binnenhalen en behouden van hooggekwalificeerde medewerkers, die de NMa in het licht van capaciteiten en wensen op de 'juiste plek' inzet.

Figuur 4

1

5

10

15

20

25

30

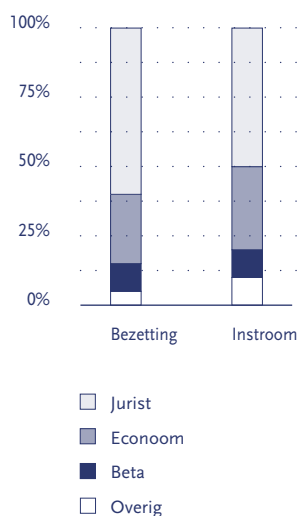
35

40

45

48

Achtergrond medewerkers direct betrokken bij het 'primaire proces'

Instroom medewerkers direct betrokken bij het 'primaire proces'

1.5.1.1

Aantrekkelijk zijn én blijven als werkgever

De NMa wil een organisatie zijn die goed bekend is bij de doelgroep op de arbeidsmarkt en waar mensen graag willen werken.

De NMa heeft zich een blijvende positie op de arbeidsmarkt verworven. Dit kan geconcludeerd worden uit het grote aantal sollicitaties (circa 2.000) en het feit dat tegen het einde van het verslagjaar nagenoeg alle openstaande vacatures, inclusief de moeilijker te vervullen seniorposities, vervuld zijn. Bovendien werden enkele relatief dure interim-krachten vervangen door medewerkers in vaste dienst.

Figuur 5

Kritische succesfactor	Kritische prestatie-indicatoren	NMa-norm in %	Resultaat 2003 in %
Aantrekkingskracht	– Doorlooptijd vacatures maximaal 3 maanden	> 85	88
	– Uitstroom binnen 1 jaar	< 5	2
	– Verhouding m./v.	50–50	52–48
	– Percentage vrouwen op managementposities	25 *	32
	– Bezettingsgraad	95	94

* 32% voor 2004

Het merendeel van de medewerkers dat direct is betrokken bij de uitvoering van de aan de NMa opgedragen wettelijke taken (het 'primaire proces') heeft een juridische of economische achtergrond. Daarnaast is er een grote diversiteit aan andere disciplines, waaronder ingenieurs, fysici en bedrijfs- en bestuurskundigen. Juristen blijven van groot belang voor het werk van de NMa, maar in 2003 zijn verhoudingsgewijs meer medewerkers met een andere achtergrond aangetrokken, met name economen. Dit weerspiegelt de toenemende aandacht voor de economische aspecten en effecten in het mededingingstoezicht.

Het binnenhalen van professionals met brede kennis en ervaring draagt bij aan de slagkracht van de organisatie. De in 2003 aangetrokken medewerkers vertegenwoordigen een breed scala aan professionele achtergronden en sectoren, zowel in de profit- als non-profitsector.

1.5.1.2

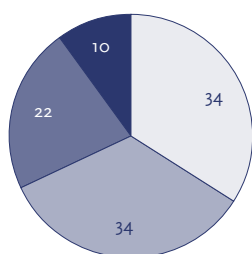
Een organisatie met innovatief vermogen

De NMa wil een organisatie zijn die medewerkers optimale mogelijkheden biedt om zich te ontwikkelen, waardoor de NMa zelf ook professioneel blijft groeien en zich vernieuwt.

Ontwikkeling betekent onder meer het opbouwen van kennis en de vaardigheden om deze zo goed mogelijk te kunnen benutten. In 2003 is 4,5% van de loonsom aangewend voor opleidingen, zowel op het gebied van kennisvergroting als vaardigheidsontwikkeling. Een derde deel van de gevolgde trainingen is door de NMa zelf georganiseerd en verzorgd. Op deze wijze wordt in de organisatie aanwezige kennis gedeeld. Bovendien is deze aanpak minder kostbaar dan externe opleidingen op individuele basis.

Kritische succesfactor	Kritische prestatie-indicatoren	NMa-norm in %	Resultaat 2003 in %
Innovatief vermogen	– Percentage van de loonsom dat wordt besteed aan opleidingen	5 *	4,5
	– Gestructureerde aandacht voor individuele ontwikkeling	Nieuw voor 2004	
	– Mobiliteit: uit- plus doorstroom	>10 < 20	16
* 3% voor 2004			

Budgetverdeling opleidingen naar type opleiding – in %

- Vakinhoudelijk (collectief in-company)
- Vakinhoudelijk (extern)
- Vaardigheidstrainingen (extern)
- Congressen en seminars

Figuur 7

In 2003 stelde de NMa een stagebeleid vast. De NMa biedt stagemogelijkheden voor studenten. Medewerkers van de NMa kunnen aan uitwisselingsstages deelnemen met onder meer het ministerie van Economische Zaken, de OPTA en buitenlandse mededingingsautoriteiten. Bij de Europese Commissie zijn er voor NMa-medewerkers detacheringsmogelijkheden.

Om de secretariaten van de NMa verder te professionaliseren, is in 2003 een project uitgevoerd, waarbij secretaresses regelmatig vaardigheidstrainingen krijgen en worden gecoacht.

Structurele aandacht voor de individuele ontwikkeling van medewerkers draagt bij aan het innovatieve vermogen van de NMa-organisatie. In 2003 zijn verschillende directies gestart met individuele werkplannen en persoonlijke ontwikkelingsgesprekken. Voor de medewerkers is het boekje 'Maak werk van je ontwikkeling' gemaakt over het personeels- en loopbaanbeleid binnen de NMa. Dit boekje biedt medewerkers handvatten voor een actieve invulling aan de eigen loopbaanontwikkeling.

Mobiliteit in de organisatie (door- en uitstroom) is een voorwaarde voor het vormgeven van het loopbaanbeleid. In 2003 is de mobiliteit vergroot. Gezien de 'levensfase' waarin de organisatie zich bevindt, is dit een gezonde ontwikkeling: de NMa groeit sterk en de uitvoering van haar werkzaamheden verandert. Deze ontwikkelingen kunnen leiden tot heroriëntatie door medewerkers, die naast doorstroom binnen de NMa kan uitmonden in stappen buiten de NMa.

	2001	2002	2003
Instroom	37%	55%	26%
Uitstroom	7%	7%	10%
Doorstroom	5%	5%	6%

1.5.1.3

Een goed werkgever zijn

De NMa wil duidelijk zijn over eisen aan medewerkers en daaraan gekoppeld een goede beloning, een open cultuur en gezonde werkomstandigheden bieden.

In 2003 is wederom een medewerkerswaarderingsonderzoek uitgevoerd. Op een schaal van 1 tot 10 spraken de medewerkers hun waardering uit met een gemiddeld cijfer van 7,4. Dit was gelijk aan de waardering in 2002. Op basis van de resultaten van het onderzoek benoemde het management een aantal

aandachtspunten. De aandachtspunten betreffen de stijl van leidinggeven (met name de mate van feedback en de aandacht voor loopbaanontwikkeling) en het behoud van de open organisatiecultuur.

Ook cijfers over het ziekteverzuim zijn een indicator voor goed werkgeverschap. Het ziekteverzuim bij de NMa ligt ver onder het gemiddelde bij de rijksoverheid. Om dat vast te houden en zo mogelijk te verbeteren, is dit jaar onder meer actie ondernomen om managers bewuster te maken van hun rol bij ziekteverzuim.

Kritische succesfactor	Kritische prestatie-indicatoren	NMa-norm	Resultaat 2003
Goed werkgeverschap	– Resultaten medewerkers-tevredenheidsonderzoek	Deelname 70% Waardering 7,4	68% 7,4
	– Ziekteverzuim	< 3,8%	3,9%
	– Exit-interviews (aantal als percentage van uitstroom)	100% *	50%
	* 75% voor 2004		

1.5.2

Financiën in 2003

In 2003 zijn de totale uitgaven van de NMa, inclusief DTē, de Vervoerkamer en de Zorgautoriteit in oprichting, gestegen in vergelijking met 2002. Dit is primair het gevolg van verdere personele groei van de organisatie.

Uitgaven totaal	Realisatie 2003	Realisatie 2002	Realisatie 2001
NMa	24.218.730	22.940.491	20.663.661
DTē	8.374.829	6.987.405	5.578.362
Vervoerkamer	1.750.231	853.615	137.734
Zorgautoriteit	278.221	–	–
Totaal	34.622.011	30.781.511	26.379.757
Budget	36.047.000		

De uitgaven van de NMa zijn in 2003 binnen het toegewezen budget gebleven. De uitgaven van de NMa aan materieel zijn in 2003 aanzienlijk gedaald ten opzichte van voorgaande jaren. Er zijn hiervoor twee belangrijke verklaringen. Ten eerste heeft de NMa de afgelopen jaren kennis en ervaring in huis gehaald, zodat minder externe expertise wordt ingehuurd. Ten tweede waren er in 2002 hoge kosten vanwege de verhuizing van de NMa. De uitgaven voor zowel personeel als materieel van DTē zijn toegenomen ten opzichte van 2002. Dit heeft te maken met de belangrijke ontwikkelingen in de energiemarkt en de daarmee gepaard gaande rol van DTē in bescherming van het consumentenbelang. DTē heeft aanzienlijk meer beleidsondersteunende onderzoeken verricht dan was voorzien.

De personeelskosten van de Vervoerkamer zijn meer dan verdubbeld ten opzichte van 2002. Dit hangt samen met de uitbreiding van het takenpakket en

de noodzakelijke inzet van relatief dure interim-medewerkers voor de uitvoering daarvan in de oprichtingsfase van de Vervoerkamer.

Uitgaven gesplitst	Realisatie 2003	Realisatie 2002	Realisatie 2001
Personeel NMa	17.004.136	13.131.552	9.327.730
Materieel NMa	7.214.594	9.808.939	11.335.931
Personeel DTe	3.986.011	3.042.982	1.759.580
Materieel DTe	4.388.818	3.944.423	3.818.782
Personeel Vervoerkamer	1.557.957	642.384	52.734
Materieel Vervoerkamer	192.274	211.231	85.000
Personeel Zorgautoriteit	146.479	—	—
Materieel Zorgautoriteit	131.742	—	—
Totaal	34.622.011	30.781.511	26.379.757
Budget	36.047.000		

1.5.2.1

Ontvangsten

De ontvangsten van de NMa en DTe kenden door de jaren heen een grillig verloop. Het incasseren van een aanzienlijke boete (in de zaak Noordzee-garnalen⁵) verklaart de sterke toename aan NMa-ontvangsten ten opzichte van 2002. Deze ontvangsten vloeien in de schatkist van de overheid. Ook waren er in 2003 minder grote ontvangsten in de vorm van boetes die waren opgelegd vanwege het weigeren van medewerking aan onderzoek en in de vorm van vergoedingen van de rechtbank en de Europese Commissie.

DTe ontvangt gelden op grond van de 'Regeling kostenverhaal energie'. Dit is de bijdrage die de gas- en elektriciteitsnetbeheerders en -vergunninghouders leveren voor de werkzaamheden van DTe. In 2001 is de betaling van een deel van de facturen uit dat jaar ontvangen. In 2002 is het restant over 2001 ontvangen en het overgrote deel van de facturen van 2002. De ontvangsten in 2003 komen nog van facturen uit 2002. De bijdragen worden voortaan op basis van nacalculatie in rekening gebracht. Dit betekent dat DTe de bijdragen voor 2003 pas in 2004 factureert.

Ontvangsten	Realisatie 2003	Realisatie 2002	Realisatie 2001
NMa	6.355.209	104.875	117.416
DTe	640.851	4.478.556	884.104
Totaal	6.996.060	4.583.431	1.001.520
Budget	6.953.000		

De NMa werkt vooralsnog met het kasverplichtingenstelsel. Dit wil zeggen dat er twee soorten budgetten en realisaties bestaan. De kasontvangsten en kasuitgaven worden geboekt op het moment van de daadwerkelijke transactie. Verplichtingen worden geboekt op het moment dat de verplichting wordt aangegaan. Een kasboeking vindt normaliter later plaats dan de verplichtingenboeking. Bovenstaande tabellen geven kasrealisaties weer.

In 2003 is een projectorganisatie ingesteld om de invoering van een baten-lastenstelsel bij de NMa voor te bereiden. In een baten-lastenstelsel wordt niet meer gewerkt met een kasverplichtingenboekhouding, maar met een balans en een winst- en verliesrekening. Een adequaat functionerend baten-lastenstelsel draagt bij aan de transparantie van kosten en uitgaven en is een voorwaarde om als zelfstandig bestuursorgaan rechtspersoonlijkheid te verwerven. Het doel is om in 2005 proef te draaien met het stelsel. In dit project krijgt de algehele bedrijfsvoering een efficiëntieprikkels.

1.5.2.2 Versterking financieel en materieel beheer

De auditdienst van het ministerie van Economische Zaken concludeerde over 2002 dat de reguliere beheeractiviteiten van de NMa onder druk stonden door de sterke groei van de organisatie en de ontwikkelingen op het gebied van de toekomstige verzelfstandiging van de NMa. In 2003 hebben de beheeractiviteiten daarom specifieke aandacht gekregen. In het derde kwartaal van 2003 is een beheer- en controleplan opgesteld, waarin invulling is gegeven aan de eisen aan het financieel en materieel beheer. Het plan omvat de inrichting van het beheer met de daaraan gekoppelde interne controlefunctie. In het controleplan zijn de risicoanalyse, de uit te voeren controlemethodiek en de planning voor 2004 beschreven. In het kader van professionalisering van de bedrijfsvoering is de NMa in het vierde kwartaal van 2003 gestart met het opzetten van een budgethoudersmodel. Dit model legt vast wie binnen de NMa verantwoordelijk is voor welk budget.

1.5.3 Organisatie in 2003

1.5.3.1 Organisatiestructuur

De NMa, inclusief haar kamers, is ingedeeld in vier directies, de Vervoerkamer en vier stafafdelingen. Los van de directies staan het Clementiebureau, de klachtenfunctionaris en de raadadviseur. De zogeheten Chinese Walls tussen de diverse bevoegdheden, en met name die tussen opsporing en onderzoek enerzijds en sanctiebesluiten anderzijds, worden strikt in acht genomen. Het flexibel inzetten van capaciteit, bijvoorbeeld in de vorm van interne detachering om de aanwezige kennis optimaal te benutten of voortgang op prioritaire zaken te bespoedigen, vindt plaats onder de voorwaarden van deze strikte kaders.

In toenemende mate werkt de NMa samen met de Onafhankelijke Post en Telecommunicatie Autoriteit (OPTA). Concreet uitte dit zich in de gezamenlijke zaak waarin OPTA en de NMa hebben zorggedragen voor een verlaging van de afwikkeltarieven voor het bellen vanaf een vast naar een mobiel toestel. Daarnaast hebben OPTA en NMa een uitwisselingsprogramma voor medewerkers en zijn er gezamenlijke 'expertbijeenkomsten' gehouden.

1.5.3.2 Ontwikkeling naar zelfstandig bestuursorgaan

In behandeling bij de Eerste Kamer is het wetsvoorstel 'Wijziging van de Mededingingswet in verband met het omvormen van het bestuursorgaan van de Nederlandse Mededingingsautoriteit tot zelfstandig bestuursorgaan'. Bij inwerkingtreding van deze wet komt aan het hoofd van de NMa een driehoofdige Raad van Bestuur met de status van zelfstandig bestuursorgaan

(zbo). De bevoegdheden van de directeur-generaal van de NMa en de directeur DTe, momenteel bestuursorganen met eigen bevoegdheden, worden dan uitgeoefend door de Raad van Bestuur. De Raad wordt benoemd bij Koninklijk Besluit. De verwachting is dat op termijn de NMa als zbo de status van rechtspersoon verkrijgt.

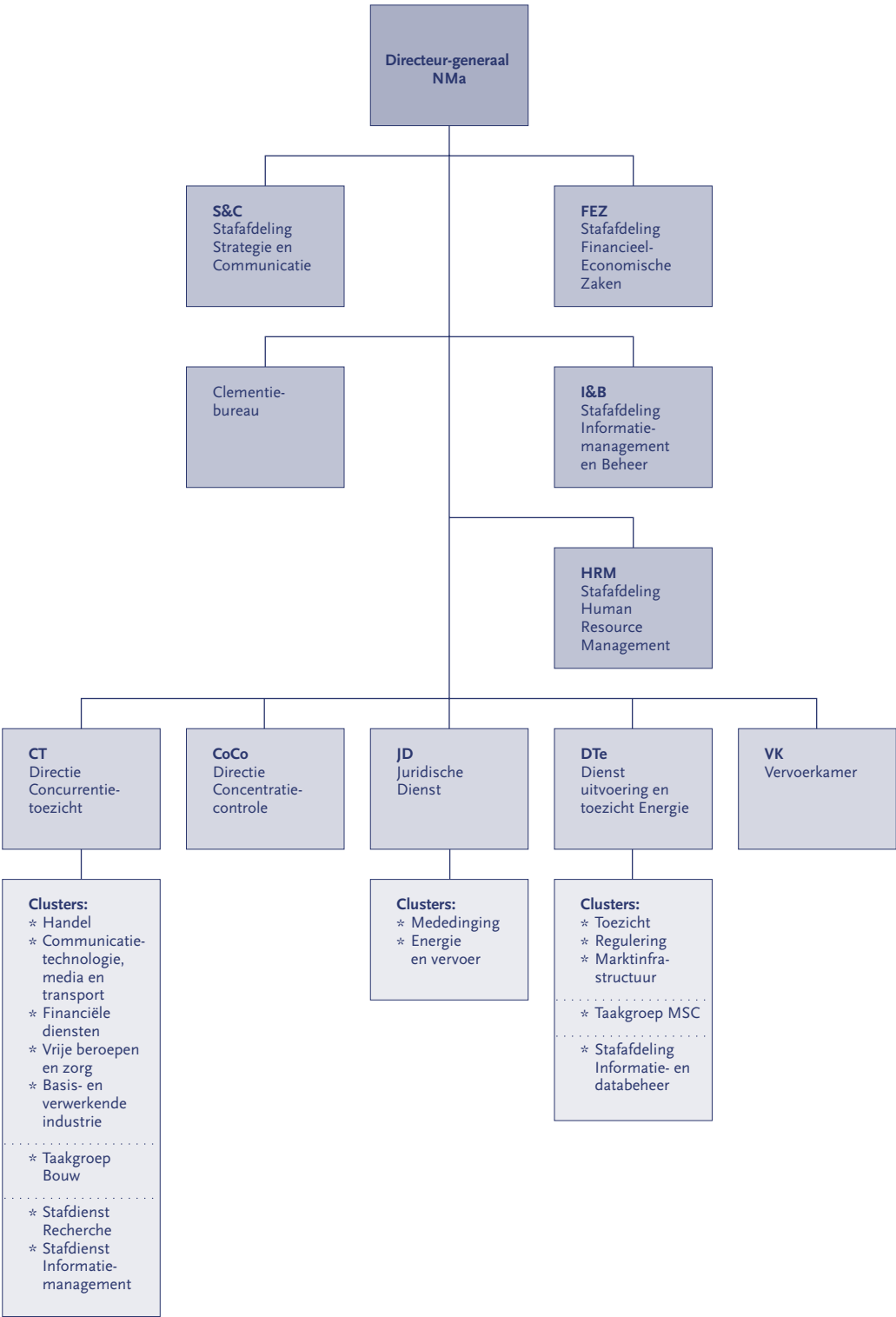
In 2003 heeft de NMa op organisatorisch en financieel gebied stappen gezet ter voorbereiding op de zbo-status en om te voldoen aan de voorwaarden voor de status van rechtspersoon. Voorbeelden zijn de projectorganisatie voor het opzetten van een baten-lastenstelsel en de ontvlechting van het ICT-netwerk van de NMa uit het netwerk van het ministerie van Economische Zaken. Het netwerk van de NMa is hiertoe opnieuw opgebouwd volgens de nieuwste standaarden.

1.5.3.3

Ondernemingsraad

De NMa heeft een ondernemingsraad: de OR-NMa. De OR-NMa telde in 2003 negen leden uit de verschillende geledingen van de NMa. Eén keer in de zes weken overlegt de OR-NMa met de directeur-generaal van de NMa over organisatorische zaken en zaken met betrekking tot het werken binnen de NMa. In april 2003 is een nieuwe OR-NMa aangetreden. In 2003 heeft de OR-NMa onder meer advies uitgebracht over functiemeetlatten voor het personeel bij DTe, de uitgangspunten van de NMa-organisatie met verschillende kamers en de benoeming van de nieuwe directeur-generaal. Daarnaast was de OR-NMa betrokken bij het in 2003 uitgevoerde medewerkerswaarderingsonderzoek.

1.5.3.4 Organogram NMa 2004

2 Verslag per taak

2.1 Toezicht op kartelverbod en misbruik economische machtspositie

Het kartelverbod betekent dat ondernemingen geen afspraken mogen maken die de concurrentie beperken. Zo mogen concurrenten onderling niet afspreken welke prijzen zij rekenen of onderling hun verkoopgebied verdelen. Ondernemingen met een zeer sterke marktpositie (een economische machtspositie) mogen van die positie geen misbruik maken. Zij mogen bijvoorbeeld gelijksoortige afnemers niet verschillend behandelen of excessief hoge tarieven rekenen.

In 2003 is de omslag naar een pro-actieve benadering van onderzoek naar overtredingen van het verbod op kartels en misbruik van economische machtsposities – zoals in 2002 ingezet in onder meer de bouwsector – doorgezet in alle sectoren. Door prioriteiten te stellen en projectmatig werken integraal in te voeren, zijn resultaten geboekt in het opsporen en beëindigen van verboden concurrentiebeperkende gedragingen. Bij de sanctiebesluiten is in het verslagjaar voor het eerst boetereductie verleend aan partijen op grond van de clementieregeling van de NMa.

2.1.1 Resultaten in 2003

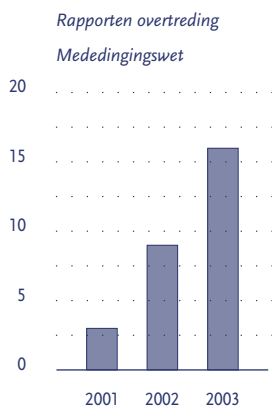
2.1.1.1 Rapporten

In 2003 zijn zestien rapporten opgemaakt van een vermoede overtreding van de Mededingingswet. De stijging van het aantal rapporten en de toegenomen diversiteit aan sectoren waarop deze betrekking hebben, zijn een direct gevolg van de verdere intensivering van de opsporing van overtredingen. Van de zestien rapporten zijn er veertien opgemaakt naar aanleiding van het vermoeden van kartelafspraken en twee wegens het vermoeden van misbruik van een economische machtspositie.

De kartelrapporten betreffen afspraken over grote infrastructurele werken rondom Schiphol⁷, afspraken tussen apothekers (3x)⁷, een onderhandse aanbesteding in Amsterdam⁷; prijsadviezen door brancheorganisaties in de transportsector, prijsadviezen door brancheverenigingen van psychologen en psychotherapeuten⁷, mededingingsbeperkende kwaliteitskeurmerken in de uitzendbranche; afspraken door dakbedekkingsbedrijven (5x) en prijsadviezen door de branchevereniging van tandtechnische laboratoria⁷. De rapporten over misbruik hebben betrekking op de hoogte van de pintarieven⁷ en het hanteren van getrouwheidskortingen door een leverancier van fokstiersperma⁵.

De NMa heeft in 2003 een voorlopige last onder dwangsom opgelegd aan een onderwijsinstelling. Het is volgens de NMa aannemelijk dat de onderwijsinstelling misbruik maakt van zijn machtspositie door stelselmatig tegen verliesgevend tarieven cursussen aan te bieden die ook door een concurrent worden aangeboden.

Ook zonder rapport kan een onderzoek van de NMa tot concrete resultaten leiden. In december 2003 is het onderzoek naar de mogelijk excessieve mobiele afwikkeltarieven voor het bellen van een vast toestel naar een mobiel toestel gestaakt. De mobiele-telefoniebedrijven waren bereid deze tarieven binnen twee jaar bijna te halveren. Al in het eerste jaar levert dit een besparing op voor bellers van een vast naar een mobiel toestel van circa € 200 miljoen.

Figuur 8

2.1.1.2 Sanctiebesluiten

Figuur 9

Figuur 10

Het aantal sanctiebesluiten is in 2003 gestegen. In totaal werden veertien sanctiebesluiten genomen, met een totaal boetebedrag van € 135,5 miljoen. In de bouwsector⁷ werden in zes zaken boetes opgelegd voor overtredingen van het kartelverbod. Tevens kregen in bouwzaken drie ondernemingen en één privé-persoon een boete vanwege het niet voldoen aan de medewerkingsplicht tijdens het NMa-onderzoek. Twee bedrijven zagen hun boete verminderd (met 25% en 70%) op basis van een bij de NMa ingediend clementieverzoek.

De NMa legde in 2003 ook boetes op aan groothandelaren in garnalen en producentenorganisaties voor de garnalenvisserij voor het overtreden van het Europese en het Nederlandse kartelverbod⁵. In de schoonmaakbranche legde de NMa boetes op aan een branchevereniging voor het afgeven van een prijsverhogingspercentage aan de branche⁵. Twee brancheverenigingen in de rijwiel-detailhandel kregen een boete vanwege het advies geen zaken te doen met aanbieders van bedrijfsfietsen en adviezen aan de aangesloten detailhandelaren over onder meer prijzen, kortingen en marges. Aan een leverancier van fokstiersperma heeft de NMa een boete en een last onder dwangsom opgelegd⁵. Tegen vrijwel alle sanctiebesluiten is bezwaar aangetekend.

2.1.1.3 Ontheffingen en klachten

Figuur 11

In 2003 zijn vijftien aanvragen voor ontheffing van het kartelverbod binnengekomen en veertig aanvragen afgerond. De daling ten opzichte van voorgaande jaren is doorgezet. In 22 gevallen rondde de NMa de procedure af met een inhoudelijk gemotiveerd besluit. Eén aanvraag leidde tot een ontheffing (Stichting Papierrecycling Nederland⁵), de overige 21 werden afgewezen (7x) of vielen niet onder het toepassingsbereik van artikel 6 van de Mededingingswet: er was (uiteindelijk) geen ontheffing nodig. Onder de laatste categorie vielen dertien besluiten waarin de NMa dwong tot het afstoten van participaties van bouwbedrijven in gezamenlijke asfaltcentrales. Nadat dit was gebeurd, heeft de NMa geoordeeld dat de samenwerkingsstructuur niet meer mededingingsbeperkend was.

Figuur 12

Figuur 13

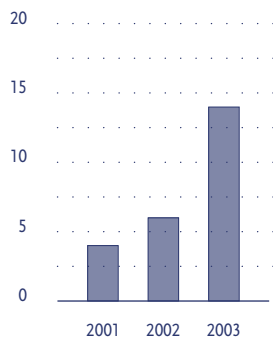
Figuur 14

Met een totaal van 219 is het aantal afgeronde klachten in 2003 wederom toegenomen ten opzichte van het voorgaande jaar. Dit onderstreept het belang van een helder prioriteringsbeleid om zeker te stellen dat mensen en middelen worden ingezet op zaken van groot economisch en consumentenbelang, waarbij sprake is van ernstige overtredingen en waarbij optreden van de NMa doeltreffend en doelmatig is.

Voor signalen over de bouwsector geldt dat de NMa vooral tips ontvangt (35% van alle tips betreft de bouwsector) en dat relatief minder formele klachten worden ontvangen.

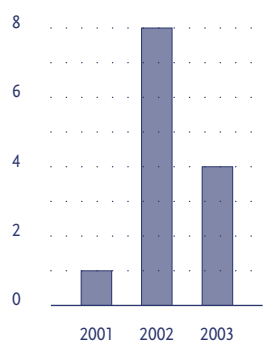
Figuur 9

Sanctiebesluiten

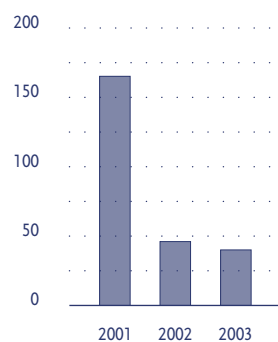
Figuur 10

Boetes niet-meewerken

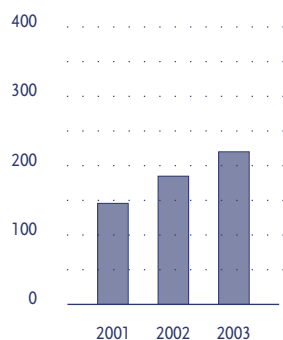
Figuur 11

Afgeronde ontheffingsverzoeken

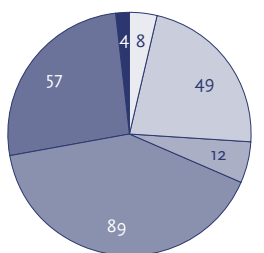
Figuur 12

Afgeronde klachten

Figuur 13

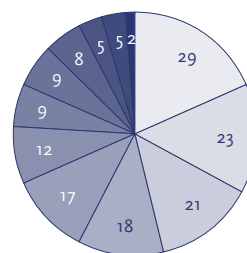
Afronding klachten in 2003

- Besluit o.b.v. art. 6 Mw
- Besluit o.b.v. art. 24 Mw
- Besluit o.b.v. art. 6 en 24 Mw
- Afgewezen o.b.v. prioriteringsbeleid
- Ingetrokken
- Voortgezet als onderzoek

Figuur 14

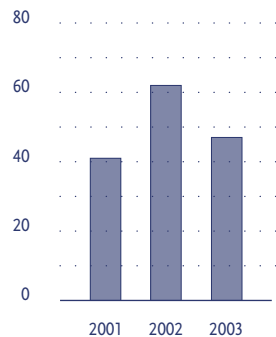
Besluiten op klachten naar sector in 2003

- Transport
- Overige dienstverlening
- IT-dienstverlening en telecom
- Financiële dienstverlening
- Zorg
- Detail- en groothandel
- Horeca en recreatie
- Media
- Vervaardiging van goederen
- Energie
- Landbouw en visserij
- Bouwnijverheid
- Afvalverwerking (o)

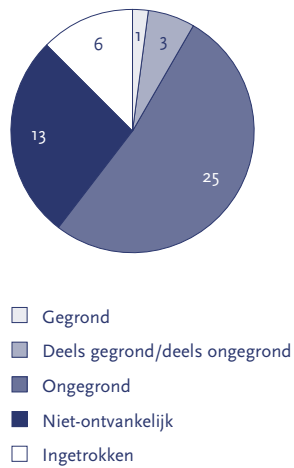
Figuur 15

Aantal afgeronde bezwaarzaken

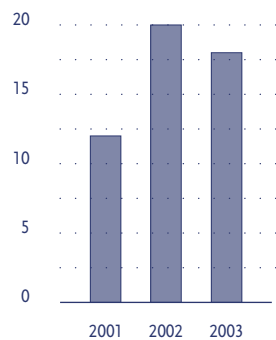
Figuur 16

Afronding bezwaarzaken in 2003

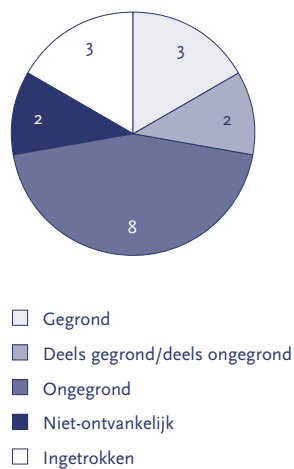
Figuur 17

Aantal afgeronde beroepszaken

Figuur 18

Afronding beroepszaken in 2003

2.1.1.4 Bezwaar en beroep

Figuur 15

Figuur 16

In 2003 werden 47 bezwaarschriftprocedures tegen NMa-besluiten in mededingingszaken afgerond. Vier bezwaren werden (deels) gegrond verklaard⁵. Een van deze zaken betrof een sanctiezaak, waarbij aan twee leveranciers van diergeneesmiddelen een boete werd opgelegd wegens overtreding van het kartelverbod. In bezwaar heeft de NMa na advies van de bezwaaradviescommissie één boete verlaagd.

Figuur 17

Figuur 18

De rechtbank rondde in 2003 achttien beroepszaken tegen NMa-besluiten af (zeventien in Rotterdam, één in Den Haag). Drie beroepen waren gegrond, twee gedeeltelijk⁵. Een van deze zaken had betrekking op boetes die de NMa had opgelegd aan een aantal notarissen in verband met een onderlinge marktverdelingsafspraken. De rechtbank Rotterdam achtte de overtreding bewezen, maar was van mening dat een symbolische boete volstond⁵. Inmiddels is dit oordeel in hoger beroep in 2004 herroepen door het College van Beroep voor het bedrijfsleven (CBb). In de Texaco-zaak bevestigde de rechtbank Rotterdam het recht van de NMa om in het kader van haar onderzoeksactiviteiten mondelinge verklaringen van werknemers af te nemen.

In hoger beroep zijn drie uitspraken gedaan in NMa-zaken, tweemaal door het CBb en eenmaal⁵ door het Gerechtshof Den Haag. Het CBb stelde de NMa in beide gevallen in het gelijk. Door het Gerechtshof Den Haag werd de NMa niet in het gelijk gesteld. Ten slotte was de NMa in 2003 betrokken in dertien (bestuursrechtelijke) voorlopige voorzieningsprocedures en (civiele) kort gedingen, waarvan zeven in zaken met betrekking tot onderzoeken in de bouwsector. In één geval werd de voorlopige voorziening toegewezen aan de eisende partij. De NMa kreeg in vier gevallen gelijk. In vier gevallen werd overeenstemming bereikt en in vijf gevallen werd de procedure ingetrokken.

2.1.1.5 Alternatieve handhavinginstrumenten

Behalve door haar besluiten draagt de NMa ook op andere manieren bij aan de naleving van de Mededingingswet. Adviezen en rapportages over toezichtsactiviteiten zijn voorbeelden hiervan.

In 2003 heeft de NMa de minister van Economische Zaken geadviseerd om KPN uit te sluiten van deelname aan de vergunningverlening voor Wireless Local Loop. De uitsluiting moet voorkomen dat de daadwerkelijke mededinging op de relevante markten aanzienlijk wordt beperkt⁵. In de cd-branche heeft de NMa een sectorscan gemaakt. Deze scan heeft de NMa geen concrete aanwijzingen gegeven die duiden op illegale prijsafspraken. In het geval van de benzinemarkt heeft de NMa op basis van een nader onderzoek besloten de steunsystemen die oliemaatschappijen voor hun pomphouders hanteren, niet te verbieden. De NMa acht onvoldoende bewezen dat het verbieden van steunsystemen via meer concurrentie zal leiden tot lagere consumentenprijzen.

In april 2003 heeft de NMa UPC om opheldering gevraagd over zijn incasso-beleid naar aanleiding van vele klachten van consumenten over onjuiste bedragen in nota's en onterechte afsluitingen. Vanaf dat moment is er geregeld contact geweest tussen de NMa en UPC over de klachtafhandeling en dienstverlening van UPC. In oktober 2003 was de dienstverlening van UPC, na tussenkomst van de NMa, dusdanig verbeterd dat de NMa een mededingingsrechtelijk onderzoek naar het incassobeleid, inclusief afsluitingen, niet gerechtvaardigd achtte.

In november 2003 heeft de NMa haar eerste Monitor Financiële Sector gepubliceerd⁷, een overzicht van economische onderzoeken over deze sector. Tijdens een symposium werd de eerste Monitor overhandigd aan de minister van Financiën. Jaarlijks zal de NMa door publicatie van de Monitor haar visie geven op de concurrentie in de financiële sector.

2.1.2 Inzet van mensen

Voor onderzoek van en toezicht op de naleving van het kartelverbod en het verbod op misbruik van een economische machtspositie heeft de NMa in 2003 circa honderd mensen ingezet (inclusief ondersteuning). Aan sanctiebesluiten en bezwaar- en beroepsprocedures over de Mededingingswet werken gemiddeld dertig mensen.

Nadat in 2002 met name binnen de taakgroep Bouw het onderzoek planmatig en projectmatig is ingericht, is in 2003 deze aanpak ook voor de onderzoeken in de andere sectoren ingesteld. Voor de behandeling van sanctie-, bezwaar- en beroepszaken is deze werkwijze opgepakt door de invoering van vaste teams die werken met gedetailleerde zaakplanningen en geaggregeerde totaaloverzichten.

Een planmatige opsporing vergt heldere beslismomenten waarop bewijsmateriaal wordt geëvalueerd. Mocht hieruit onvoldoende blijken dat er mogelijk sprake is van een overtreding, dan kan een onderzoek worden beëindigd of tijdelijk worden stilgelegd.

Bij de uitvoering van de onderzoeken worden zaakbehandelaars ondersteund door de afdelingen Recherche en Informatiemanagement. Beide afdelingen zijn in 2003 verder geprofessionaliseerd, onder meer door harmonisering van werkmethodes. Omdat digitale informatie belangrijk is voor het onderzoek, is de afdeling Informatiemanagement in omvang verdubbeld tot tien medewerkers. Ook zijn efficiëntieverbeteringen doorgevoerd door investeringen in procesmanagement en IT. Uitwisseling van praktijkervaringen heeft plaatsgevonden tijdens de door de NMa georganiseerde Second Forensic IT-Meeting bij de NMa. Daaraan werd deelgenomen door delegaties uit veertien EU-landen en van de Europese Commissie en de EFTA Surveillance Authority.

2.2 Concentratietoezicht

Beoordeelde concentraties naar sector in 2003

Figuur 19

De NMa houdt preventief toezicht op fusies, overnames en duurzame, zelfstandig opererende joint ventures in Nederland. Alle concentraties waarbij ondernemingen zijn betrokken met een jaaromzet boven de in de wet bepaalde drempels, moeten vóór het tot stand brengen van de transactie bij de NMa worden gemeld. Concentraties tussen zeer grote ondernemingen met een internationale dimensie waarbij de omzetsdrempels van de Europese Concentratieverordening worden overschreden, moeten bij de Europese Commissie worden gemeld. De NMa toetst of door de in Nederland gemelde transactie een economische machtspositie ontstaat of wordt versterkt, die de concurrentie beperkt. Als dat het geval is, kan de NMa voorwaarden verbinden aan de fusie of overname, of deze verbieden. Het initiatief van de melding ligt bij de ondernemingen. De NMa controleert regelmatig of de meldingsplicht wordt nageleefd.

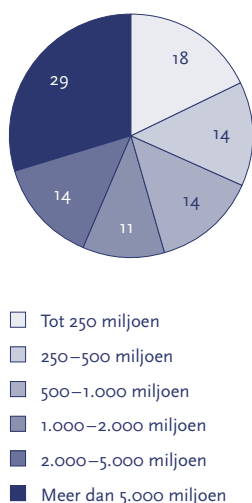
Daarnaast voert de NMa onderzoek uit in bepaalde sectoren zonder dat sprake is van een concrete melding van een concentratie in die sector. Deze sectoronderzoeken kunnen de sector inzicht verschaffen in de manier waarop de NMa toekomstige fusies en overnames beoordeelt. Hierdoor kunnen ondernemingen de uitkomst van een geplande fusie of overname zelf beter inschatten.

De sectoronderzoeken passen binnen de versterking van de economische aanpak binnen de NMa.

In 2003 heeft de NMa naast de behandeling van de gemelde concentraties, de aandacht gericht op sectorgericht onderzoek in de energie-, zorg- en bouwsector, en op het vergroten van de transparantie. Ook het toezicht op de naleving van eerder opgelegde voorwaarden en van de meldingsplicht stond op de agenda.

2.2.1 Resultaten

Gezamenlijke omzet van de betrokken ondernemingen in 2003 – in %

Figuur 20

In het verslagjaar zijn 71 besluiten genomen in het kader van meldingen van concentraties (2002: 66). Het merendeel betreft overnames. In vrijwel alle gevallen kon na een eerste onderzoek goedkeuring worden verleend aan de concentratie. Ongeveer eenderde van alle zaken kon binnen vier weken worden afgerond. In bijna een kwart van alle zaken vond voorafgaand aan de melding een gesprek plaats tussen de meldende partijen en de NMa.

In het verslagjaar behandelde de NMa enkele grote concentratiezaken. De NMa oordeelde na een uitgebreid onderzoek dat het samenbrengen van veilingen voor vers fruit door Greenery en Fruitmasters mogelijk zou leiden tot een machtspositie, zodat een vergunning was vereist⁵. De bedrijven hebben hierna hun voornemen gestaakt. Een overname op het gebied van sloten en cilinders (onder andere Lips en Nemef) kon na diepgaand onderzoek worden goedgekeurd, nadat de bedrijven hadden besloten om één onderneming niet over te nemen⁶.

De NMa oordeelde dat energiebedrijf Nuon energieproducent Reliant alleen mocht overnemen op voorwaarde dat het een deel van haar capaciteit via een veiling beschikbaar zou stellen aan anderen. Tegen dit besluit is beroep aangetekend⁷. Een fusie tussen twee ziekenhuizen in Den Haag werd begin 2004 na intensief onderzoek goedgekeurd, nadat bleek dat er voldoende concurrentie overbleef van omliggende ziekenhuizen⁷.

Cijfers concentratietoezicht	2003	2002	2001
Meldingen van concentraties	69	77	135
Ingetrokken	5	8	8
Besluiten in meldingsfase	71	66	138
Vergunning vereist	2	1	2
Besluiten in vergunningfase	1	0	1
Besluiten ex artikel 40 Mw (onthefing van wachtperiode)	1	1	1
Besluiten ex artikel 35 lid 3 Mw (vertrouwelijkheid gegevens)	0	1	0
Niet toepasselijk in verband met omzetrempel	3	2	7
Niet toepasselijk, want geen concentratie	1	1	0
Besluiten betreffende fusies in de zin van artikel 27, onder a, Mw	5	5	13
Besluiten betreffende verkrijging van zeggenschap in de zin van artikel 27, onder b, Mw	49	50	106
Besluiten betreffende tot stand brengen van een gemeenschappelijke onderneming in de zin van artikel 27, onder c, Mw	13	8	12
Verkorte besluiten	23	17	45
Zaken waarin de termijn werd opgeschort	58	51	67
Binnen vier weken afgerond	22	21	77
Prenotificatiegesprekken	16	16	18
Informeel zienswijzen	19	18	35

2.2.1.1

Uitvoering NMa-agenda 2003

In het verslagjaar heeft zowel op het gebied van energie, zorg als bouw nader sectoronderzoek plaatsgevonden. In de zorgsector heeft NMa-breed onderzoek plaatsgevonden naar marktwerking in de AWBZ-sector en de ziekenhuissector. Dit heeft geleid tot het uitbrengen van een consultatiedocument en, in januari 2004, tot het uitbrengen van een visiedocument⁷. Ten aanzien van bouw heeft de NMa in 2003 een onderzoek uitgevoerd naar de mate waarin de specifieke kenmerken van aanbesteding van invloed zijn op de manier waarop toekomstige fusies en overnames beoordeeld moeten worden⁷. Door het diepgaande onderzoek dat plaatsvond in de energiesector in het kader van de voorgenomen overname van Reliant door Nuon⁷ was er geen ruimte (in beschikbare mensen en middelen), maar ook minder noodzaak, voor een apart sectoronderzoek op het gebied van energie.

De transparantie op het gebied van het concentratietoezicht is in 2003 op verschillende manieren vergroot. Met de publicatie van informatie- en consultatiedocumenten over de zorgsector werd duidelijk dat de NMa concentraties tussen ziekenhuizen inhoudelijk zal toetsen⁷.

De NMa organiseerde een seminar over de procedurele werkwijzen ('best practices'). Begin 2004 verscheen een consultatiedocument waarin de NMa ingaat op de praktijk van het concentratietoezicht: het geven van informele zienswijzen, het stellen van informele vragen, het verkort motiveren van besluiten en het uit eigen initiatief bestuderen van bepaalde sectoren.

Daarnaast is de werkwijze uiteengezet met betrekking tot (onder meer) gesprekken voorafgaand aan een melding, onderzoeken, communicatie met meldende partijen en derden, alsmede de samenwerking met andere mededingingsautoriteiten.

De NMa heeft scherp toegezien op de correcte uitvoering van voorwaarden die de NMa eerder had gesteld aan de goedkeuring van overnames. Zo heeft bouwbedrijf BAM HBG enkele asfaltcentrales tijdig afgestoten. De NMa zag erop toe dat dagbladuitgever Wegener de tarieven van dagblad De Gelderlander niet méér heeft laten stijgen dan toegestaan. De NMa heeft in verschillende gevallen ondernemingen gewezen op het feit dat hun voorgenomen concentratie mogelijk meldingsplichtig was. In twee gevallen heeft het signaal van de NMa geleid tot een melding die anders niet zou hebben plaatsgevonden. In een aantal gevallen waren de bedrijven al bezig met de voorbereiding van een melding.

2.2.2 Ontwikkelingen

In 2003 is gestart met een onderzoek naar de toepassing van kwantitatieve economische methoden en technieken bij concentratiecontrole. Het onderzoek loopt door in 2004. Het onderzoek richt zich met name op de theoretische aspecten en praktische toepassingsmogelijkheden van economische, theoretisch gefundeerde simulatiemodellen die (kunnen) worden ingezet bij de beoordeling van fusies en overnames. Ontwikkelde modellen zullen daarbij worden getoetst. Het onderzoek moet de NMa in staat stellen dergelijke kwantitatieve methoden en technieken toe te passen bij het beoordelen van fusies en overnames.

2.2.3 Inzet van mensen

In 2003 hebben 23 medewerkers, inclusief ondersteuning en management, zich primair beziggehouden met het toezicht op concentraties. De bezetting is in 2003 met vier nieuwe economen versterkt. Deze versterking hangt samen met het grote belang van een grondige economische analyse van de effecten van een gemelde fusie of overname.

In het verslagjaar is aandacht besteed aan de verdere versterking van de werkwijze en de efficiëntie ten aanzien van concentraties. Dit is onder meer bereikt door het opstellen van een vragendatabase en het versterken van de planmatige aanpak van het onderzoek.

2.3 Uitvoering energiewetgeving: DTe

De uitvoering van en het toezicht op de naleving van de energiewetgeving is in handen van de Dienst uitvoering en toezicht Energie (DTe). De missie van DTe is: Energiemarkten zo effectief mogelijk laten functioneren. Het uitgangspunt hierbij is: marktwerking waar mogelijk stimuleren, anders de markt reguleren en daarop toezicht houden. DTe draagt deze missie uit voor de Nederlandse markt voor elektriciteit en gas. Hiervoor heeft DTe wettelijke taken op basis van de Elektriciteitswet 1998 en de Gaswet.

DTe heeft vier hoofdtaken:

- 1 DTe stimuleert het functioneren van een vrije energiemarkt. Keuzevrijheid moet leiden tot een hogere efficiëntie, marktconforme prijzen, betere kwaliteit en meer innovatie in de sector. DTe stimuleert bijvoorbeeld de toegang van handelspartijen tot netwerken te waarborgen tegen redelijke voorwaarden en tarieven. Daarnaast is ook de toegang tot informatie van belang om goed te kunnen functioneren op de markt.
- 2 Waar nodig reguleert DTe de markt. Bij netwerken is concurrentie door het 'natuurlijk monopolie' niet mogelijk. In deze gevallen reguleert DTe de markt om ervoor te zorgen dat diensten tegen reële prijzen worden geleverd en dat bedrijven efficiënt werken. Om dit te realiseren, stelt DTe maximum-tarieven vast voor de diensten van de netbeheerders. Daarbij geeft DTe met behulp van een 'doelmatigheidskorting' (de zogeheten x-factor) op de tarieven een prikkel om efficiënter te werken.
- 3 DTe houdt toezicht op de partijen in de energiesector. Op reguliere basis en op basis van signalen uit de sector houdt DTe toezicht of partijen zich aan de wettelijke vereisten houden. Dit doet DTe door vergunningen te verstrekken, de minister van Economische Zaken te adviseren, alsook door de inzet van handhavingsinstrumenten.
- 4 DTe houdt de werking van energiemarkten scherp in de gaten. Hierdoor kunnen marktimperfecties tijdig worden aangepakt. DTe doet dit door bijvoorbeeld onderzoek naar de liquiditeit van markten, maar ook door het consulteren van de sector over ervaringen van marktpartijen.

De taken van DTe als uitvoerder en toezichthouder hangen sterk samen met de taken van de beleidsverantwoordelijke minister van Economische Zaken. In 2003 is de verdeling van deze taken verhelderd: de minister is verantwoordelijk voor het maken van beleid, de directeur DTe is verantwoordelijk voor een goede beleidsuitvoering en voor het markttoezicht. De directeur DTe adviseert de minister bij het ontwikkelen van nieuw beleid. Afgesproken is dat in het kader van transparantie, (formele) adviezen van DTe aan de minister openbaar worden gemaakt.

In 2002 waren ontwikkelingen zichtbaar die de wijze waarop de energiemarkten functioneerden sterk zouden gaan beïnvloeden. De taak van DTe om netbeheerders te stimuleren efficiënter te gaan werken, kreeg een nieuwe wending met het einde van een intensieve eerste reguleringsperiode (elektriciteit: 2001–2003, gas: 2002–2004). De voorbereiding op de tweede reguleringsperiode (elektriciteit: 2004–2006, gas: 2005–2007) in 2003 zou de mogelijk-

heid geven om bedrijven ook te reguleren op kwaliteitsaspecten en daarnaast een stabiel reguleringskader te ontwikkelen. De opening van de markt voor kleinverbruikers van elektriciteit en gas stond gepland voor 1 januari 2004. Om marktwerking mogelijk te maken – in de zin van toegang van nieuwe partijen tot de markt en bescherming van de consument – moest er veel voorbereidend werk worden gedaan. Tot slot waren versterkingen mogelijk in de wijze waarop DTe toezicht hield op de bedrijven. Een duidelijker en efficiënter toezichtsbeleid en de daarbij behorende handhaving zou het functioneren van de markt en de bescherming van de afnemers sterk kunnen verbeteren.

2.3.1 Resultaten

In 2003 heeft een groot aantal activiteiten van DTe plaatsgevonden die hebben bijgedragen aan de werking van de energiemarkten.

2.3.1.1 Tweede reguleringsperiode: doelmatigheidskorting en kwaliteitsregulering^T

DTe heeft in 2003 enkele belangrijke stappen gezet ter voorbereiding van de tweede reguleringsperiode voor de regionale netbeheerders. DTe nam besluiten over de doelmatigheidskortingen, de 'x-factoren'. Met deze besluiten kon de eerste reguleringsperiode worden afgesloten en de tweede worden gestart. Verder heeft DTe afspraken gemaakt om niet alleen de efficiëntie, maar ook de kwaliteit van het netbeheer te reguleren. Als onderdeel hiervan heeft DTe voor elektriciteit een methode ontwikkeld om bedrijven ook op kwaliteit te beoordelen. Hiermee zijn essentiële stappen gezet naar een stabiel en consistent reguleringskader dat duidelijkheid biedt aan netbeheerders en klanten.

2.3.1.2 Voorbereidingen marktopening kleinverbruikers

Een grote prioriteit van DTe in 2003 was de geplande opening van de markt voor kleinverbruikers van elektriciteit en gas. Deze geplande opening op 1 januari 2004 werd in juni 2003 uitgesteld tot 1 juli 2004. Belangrijkste reden hiervoor was dat de minister de consumentenbescherming optimaal wilde waarborgen. DTe is in 2003 doorgegaan met het mogelijk maken van deze marktopening. Dit gebeurde onder meer door het aanpassen van veel technische voorwaarden (Codes), waaraan netbeheerders en netgebruikers moeten voldoen. Deze aanpassingen waren noodzakelijk om ervoor te zorgen dat nieuwe partijen de markt kunnen betreden en er ook echt keuzevrijheid voor de consument ontstaat. Verder heeft DTe in 2003 nieuwe vergunningaanvragen voor levering van groene stroom aan kleinverbruikers beoordeeld en vergunningen afgegeven. Daarnaast zijn voorbereidingen getroffen voor het beoordelen en afgeven van alle benodigde vergunningen voor elektriciteit- en gaslevering aan kleinverbruikers vóór de marktopening op 1 juli 2004. Door toezicht op nieuwe leveranciers (door toetsing van de vergunningaanvragers op technische, administratieve en financiële kwaliteiten) en toezicht op de bestaande leveranciers (door handhaving van de wet- en regelgeving) zorgt DTe ervoor dat de consumentenbelangen worden beschermd.

2.3.1.3 Versterking toezicht en handhaving

Een van de doelstellingen voor 2003 was het verbeteren van de wijze waarop DTe toezicht houdt op de netbeheerders. Met behulp van een extern advies-

bureau is in 2003 een 'toezichtscyclus' ontworpen en geïmplementeerd. Met behulp van deze nieuwe procedure kan DTe op een efficiëntere en pro-actieve wijze beoordelen of netbeheerders zich aan de wet houden. In dit proces zijn ook nieuwe ICT-toepassingen geïntegreerd die DTe beter inzicht bieden in mogelijke knelpunten. Daarnaast is in het kader van het streven naar duidelijkheid een 'Handhavingsplan' opgesteld en gepubliceerd. In dit plan stelt DTe prioriteiten wat betreft de punten waarop DTe toezicht houdt op de netbeheerders en bij welke eventuele afwijkingen DTe corrigeert.

2.3.1.4 Onderzoeken en adviezen gasmarkt⁷

In 2002 signaleerde DTe dat de marktwerking op de groothandelsmarkt voor aardgas niet optimaal was. Daarom is in 2003 een begin gemaakt met het verbeteren van de marktstructuur, zodat concurrentie op deze markt echt mogelijk gaat worden. DTe heeft meerdere onderzoeken uitgevoerd naar knelpunten op de gasmarkt, onder meer in samenwerking met de directie Concurrentietoezicht. De resultaten gebruikt DTe om in 2004 verbeteringen in de markt door te voeren. DTe heeft ook een advies geschreven aan de minister over een nieuwe verbinding met het Verenigd Koninkrijk (Bacton-Balgzand Leiding, BBL), waarmee Nederlands gas aan het Verenigd Koninkrijk kan worden verkocht. Om het ontwikkelen van de markt verder te ondersteunen, heeft DTe een advies aan de minister uitgebracht over de rol en de taken van de landelijke netbeheerder (Transmission System Operator, TSO).

2.3.1.5 Transparantiebesluiten⁷

Om de leveringszekerheid van elektriciteit te kunnen waarborgen, heeft TenneT, de beheerder van het landelijk hoogspanningsnet, de wettelijke taak de systeem-balans te handhaven. Om deze taak beter te kunnen uitvoeren heeft DTe in 2003 de zogeheten Transparantiebesluiten genomen. Deze houden in dat elektriciteitsproducenten aan TenneT inzicht bieden in de inzetbaarheid van hun productie-eenheden. Daarnaast maakt TenneT deze informatie (op anonieme basis) openbaar om de onbalansmarkt te stimuleren. Deze besluiten leveren een belangrijke bijdrage aan het bewaken van de leveringszekerheid. Marktpartijen kunnen dankzij deze besluiten productiemiddelen efficiënter inzetten.

2.3.1.6 Audits van netbeheerders

DTe heeft in 2003 audits gehouden bij de netbeheerders. Hieruit leidde DTe af dat op 4 uitzonderingen na alle 47 beheerders van gas- en elektriciteitsnetwerken in eerste instantie voldeden aan de formele eisen die de wet stelt aan de onafhankelijkheid van netbedrijven. In tweede instantie voldeden alle netbeheerders in voldoende mate aan de aanbevelingen van DTe. Hierover is in juli 2003 een rapportage uitgebracht aan de minister van Economische Zaken. Hoewel het merendeel van de netbedrijven dus aan de formele eisen van de wet voldoet, is DTe van mening dat de onafhankelijkheid van de netten nog onvoldoende is gewaarborgd. Daarom heeft DTe de minister voorgesteld om op dit punt de wetgeving aan te scherpen. De onafhankelijkheid van netbedrijven en handelsbedrijven is van groot belang om de markt toegankelijk te maken voor nieuwe partijen. Toegankelijkheid van energiemarkten is een essentiële voorwaarde voor een goede marktwerking.

2.3.1.7 Capaciteitsplannen

Eens in de twee jaar beoordeelt DTe de capaciteitsplannen van de beheerders van de elektriciteit- en gasnetwerken. Deze plannen bevatten ramingen van de totale behoefte aan transportcapaciteit en de wijze waarop de netbeheerder hierin zal voorzien voor de komende zeven jaar. Op basis van deze beoordeling brengt DTe advies uit aan de minister. DTe beoordeelt deze plannen om het functioneren van het netwerk te waarborgen en de gebruikers te beschermen. Congestie in een netwerk kan leiden tot een inefficiënte inzet van productiemiddelen. Middels deze beoordeling beoogt DTe een optimale marktwerking te stimuleren.

2.3.1.8 Advies voorzieningszekerheid

In een geliberaliseerde elektriciteitsmarkt nemen marktpartijen investeringsbeslissingen voor nieuwe elektriciteitsproductie-eenheden vooral op basis van de marktontwikkeling. Het blijkt dat de prijsvorming bij de handel in elektriciteit onvoldoende garanties biedt voor het waarborgen van de voorzieningszekerheid. DTe heeft in 2003 een advies uitgebracht aan de minister over maatregelen die nodig zijn om de voorzieningszekerheid in de geliberaliseerde markt zeker te stellen. Een voorbeeld is de invoering van een marktconform systeem van financiële prikkels voor investeringen in productiecapaciteit. Met behulp van reservecontracten kan de systeembeheerder ervoor zorgen dat er voldoende reservecapaciteit in de markt beschikbaar is. Hierop is DTe gestart met het onderzoeken van de mogelijkheden voor de implementatie van een dergelijk systeem. Omdat voorzieningszekerheid een probleem is dat ook op Europese schaal moet worden aangepakt, dient dit onderwerp bijzondere aandacht te krijgen in Europese discussies over de elektriciteitsvoorziening.

2.3.1.9 Onderzoek en ontwikkeling marktvisie

Om als toezichthouder ook in de toekomst een bijdrage te kunnen leveren aan de werking van de energiemarkten heeft DTe in 2003 gewerkt aan zijn visie op de markt. Dit heeft DTe onder meer gedaan middels een strategiestudie naar de elektriciteitsmarkt. Hieruit blijkt dat de liberalisering tot nu toe succesvol is, maar dat er ontwikkelingen zijn die de verdere ontwikkeling van de energiemarkt kunnen hinderen. Afnemende voorzieningszekerheid, concentraties op de Nederlandse markt en onvoldoende liquiditeit zijn hier voorbeelden van. Verwacht wordt dat de Nederlandse elektriciteitssector een verdere consolidatie nastreeft als reactie op Europese marktintegratie. Dit kan negatieve gevolgen hebben voor de Nederlandse markt.

Om de consument te beschermen en voldoende concurrentie op de Nederlandse markt te behouden, zullen DTe, het ministerie van Economische Zaken en de NMa de nodige voorzorgsmaatregelen moeten treffen. Door de NMa worden voorwaarden gesteld aan de integratie van bedrijven. DTe werkt aan meer transparantie in de markt. Tevens zal de liquiditeit van de markt worden gestimuleerd. De minister van Economische Zaken kan een vergroting van de importcapaciteit stimuleren. Om veranderingen in het functioneren van de markt te signaleren, is een toezichthouder nodig die de markt scherp in de gaten houdt. DTe ontwikkelt in 2004 een 'Masterplan monitoring' en voert geregeld studies uit naar de ontwikkeling van de markt voor gas en elektriciteit.

2.3.1.10 Consumentenbescherming

Met de naderende opening van de kleinverbruikersmarkt voor elektriciteit en gas wordt de bescherming van de consument in het algemeen en die van de kleinverbruiker in het bijzonder steeds belangrijker. DTe heeft daaraan in 2003 steeds meer aandacht besteed bij bijvoorbeeld de vergunningverlening voor energieleveranciers. Ook een effectiever toezicht op de naleving van wetten en regels (met behulp van de toezichtscyclus en het handhavingsplan) draagt daaraan bij. DTe heeft gewerkt aan het waarborgen van een goede energievoorziening op de lange termijn. DTe heeft adviezen gegeven gericht op de beschikbaarheid in de toekomst van voldoende productie- en transportcapaciteit. Hoe de verschillende facetten van consumentenbescherming in 2004 gebundeld worden in één project wordt elders in dit jaarverslag beschreven⁷.

2.3.2 Inzet van mensen en middelen

In 2003 kende DTe een omvang van 55 formatieplaatsen verdeeld over drie clusters (Marktinfrastructuur, Regulering en Toezicht), de taakgroep Market Surveillance Committee (marktmonitoring) en de stafdienst Informatie en Databeheer. DTe wordt ondersteund door het cluster Energie en Vervoer van de Juridische Dienst van de NMa. In 2003 kende dit cluster een omvang van twintig formatieplaatsen.

In 2003 zijn een nieuwe directeur en plaatsvervangend directeur bij DTe aangetreden. Naast deze directiewisseling zijn ook dertien nieuwe medewerkers gestart en hebben zes medewerkers DTe verlaten.

De budgettaire basis van DTe wordt zowel door de overheid als de energie-sector gedragen. Op basis van de bijdrageregeling die door de minister is vastgesteld, dragen vergunninghouders, netbeheerders en andere bedrijven voor een deel bij aan de kosten van DTe.

2.4 Toezicht op vervoerswetten: Vervoerkamer

Op 1 september 2001 is het project Vervoerkamer van start gegaan om sector-specifiek toezicht te verrichten dat is of zal worden opgedragen aan de NMa in de Wet personenvervoer 2000, de Wet luchtvaart, de Spoorwegwet en de Concessiewet personenvervoer per trein. De eerste toezichtstaken in het kader van de Wet personenvervoer 2000 zijn op 1 januari 2002 in werking getreden. Op grond van deze wet houdt de Vervoerkamer toezicht op de gemeentelijke vervoerbedrijven in Nederland.

In 2003 zijn de taken van de Vervoerkamer uitgebreid met voorbereidende activiteiten voor het toezicht op het loodswezen. De Spoorwegwet en Wet luchtvaart zijn, in tegenstelling tot eerdere verwachtingen, niet in 2003 in werking getreden. Hierdoor is de formele oprichting van de Vervoerkamer uitgesteld tot 1 januari 2004. In 2003 omvatten de activiteiten van de Vervoerkamer derhalve naast uitvoerende werkzaamheden voor geldende wetgeving ook voorbereidende werkzaamheden voor vervoerswetten die nog niet van kracht zijn.

2.4.1 Resultaten in 2003

2.4.1.1 Wet personenvervoer 2000

De Vervoerkamer controleert of gemeentelijke vervoerbedrijven andere werkzaamheden verrichten dan openbaar vervoer en daarmee rechtstreeks samenhangende werkzaamheden. In 2003 zijn vijf zaken afgehandeld in de vorm van een rechtsoordeel (RET, Arriva, GVB, HTM, GVVU). In enkele gevallen oordeelde de Vervoerkamer dat activiteiten moesten worden afgesplitst. De gemeentelijke vervoerbedrijven hebben vervolgens voorstellen ingediend over de manier waarop zij die afsplitsing vorm willen geven. De NMa beoordeelt deze voorstellen in 2004.

Het GVB Amsterdam heeft een bezwaarschrift ingediend tegen het rechtsoordeel. Ook heeft het GVB een verzoek om voorlopige voorziening ingediend bij het College van Beroep voor het bedrijfsleven. Dit verzoek is ingetrokken. De behandeling van het bezwaarschrift vindt plaats in 2004.

Gemeentelijke vervoerbedrijven moeten jaarlijks een verklaring door een onafhankelijk deskundige laten opstellen en deze op alle kantoren van het gemeentelijk vervoerbedrijf ter inzage leggen. Uit deze verklaring moet blijken of bevoordeling plaatsvindt in de financiële verhouding tussen het gemeentelijk vervoerbedrijf en zijn dochter- en zustervervoerbedrijven. In 2003 nam de Vervoerkamer vijf zaken over het boekjaar 2002 in behandeling en rondde vijf zaken over het boekjaar 2001 af (GVB, GVVU, HTM, RET, SVD) in de vorm van een rechtsoordeel. In de rechtsoordelen over boekjaar 2001 is geconstateerd dat de gemeentelijke vervoerbedrijven op één na aan de wet voldeden, behalve op het punt van het daadwerkelijke ter inzage leggen. Na sommatie is ook aan dit punt voldaan. Het vervoerbedrijf dat niet aan zijn plicht had voldaan, is gevraagd een nieuwe verklaring te laten opstellen. Voor de standaardisering van deze toezichtstaak is een concept-controleprotocol opgesteld. De branchevereniging voor ondernemingen in het collectief personenvervoer is hierbij betrokken geweest. De Vervoerkamer heeft in 2003 het ministerie van Verkeer en Waterstaat geadviseerd in zaken die samenhangen met de Wet personen-

vervoer 2000. Ook is er een opzet gemaakt voor een handboek voor toezicht op naleving van deze wet.

2.4.1.2 Overige taken

Met betrekking tot de Spoorwegwet zijn in 2003 enkele uitvoerings- en handhavingstoetsen uitgevoerd op ophanden zijnde regelgeving (het betrof de AMvB's 'Capaciteit', 'Spoorverkeer' en 'Spoorwegpersoneel'). Daarnaast is onder meer een handboek 'toezicht spoor' opgesteld en is vanuit toezichtsperspectief een analyse gemaakt van de wet- en regelgeving op het gebied van het spoor. De activiteiten van de werkgroep Economische Regulering, die werkt aan de 'Wet luchtvaart en besluit tarieven en voorwaarden Schiphol', zijn in 2003 zo goed als afgerond. Aan de werkgroep, voorgezeten door het ministerie van Verkeer en Waterstaat, werd ook deelgenomen door de NMa en de ministeries van Financiën en Economische Zaken.

In 2003 betroffen de voorbereidingen voor het toezicht op het loodswezen deelname aan een werkgroep van het ministerie van Verkeer en Waterstaat en advisering over het opstellen van een toezichtsarrangement en tariefstructuur.

In 2003 heeft de Vervoerkamer, in samenwerking met de directie Concurrentietoezicht, in opdracht van de ministeries van Verkeer en Waterstaat en Economische Zaken een quick-scan uitgevoerd naar de positie van het (voormalige) Gemeentelijk Havenbedrijf Rotterdam. Verder is gewerkt is aan het versterken van de sector kennis, het signaleren van knelpunten en het vaststellen van uitvoeringsprocessen en -procedures.

2.4.2 Inzet van mensen en middelen

De formatie van de Vervoerkamer is in 2003 gegroeid van 7,5 naar 12,5 medewerkers (op voltijdbasis), met name gerelateerd aan spoorwetgeving en nieuwe taken op het gebied van loodsen. Een nadrukkelijke inspanning is geleverd om interim-medewerkers te vervangen door vaste medewerkers. Dit heeft geresulteerd in een groei van het aantal medewerkers in vaste dienst van drie naar zeven personen. Gezien de onduidelijkheid over de inwerkingtreding van de verschillende wetten en de beperkte arbeidsmobiliteit in de (specialistische) doelgroep, bleek het lastig vaste medewerkers aan te trekken. De NMa en het ministerie van Verkeer en Waterstaat doen ook in 2004 het uiterste om het aantal interim-medewerkers tot een minimum te beperken. Aangezien de sectorspecifieke wetgeving waarin de taken van de Vervoerkamer zijn neergelegd in het domein van het ministerie van Verkeer en Waterstaat valt, wordt het toezicht en de voorbereiding daarop gefinancierd door dit ministerie.

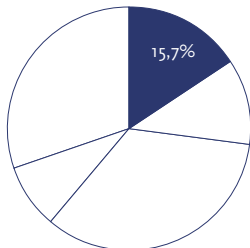
Bouwfraude is restant kartelparadijs

10-11-2001 | Volkskrant

3 Bouwsector

Ingezette medewerkers op de bouwsector
in 2003

In december 2003 legde de NMa in 5 zaken in de bouwsector boetes op aan 22 bouwbedrijven. Hiermee rondde de NMa het grootste deel van een eerste, begin 2002 gestarte cyclus van onderzoeken naar kartelovertreden in de bouwsector af. In april 2003 legde de NMa aan vier bouwbedrijven boetes op. Een aantal bedrijven was bij meerdere van deze kartelovertreden betrokken.

Sancties kartelovertreden 2003

Maand	Overtreding	Aantal beboete ondernemingen	Periode
April	Aanbestedingsafspraken onderhoud wegen gemeente Scheemda	4	1998–2000
December	Aanbestedingsafspraken onderhoud wegen Noord-Nederland	9	1998–1999
December	Aanbestedingsafspraken grote infrastructurele werken regio Schiphol	8	1998–2000
December	Aanbestedingsafspraken aanleg en onderhoud atletiekbanen	5	1998–2000
December	Structurele uitwisseling van informatie over en uitsluiting van concurrentie bij bijzondere funderingstechnieken	2	2001–2002
December	Aanbestedingsafspraken herprofilering straten in Amsterdam-Noord	3	2002

Reiskas pseudoniem voor wegenkartel Noord-Nederland

08-03-2004 | Cobouw

3.1 Noord-Holland Acht

3.1.1 Onderzoek

In november 2001 kwam de 'schaduwadministratie' van het bouwbedrijf Koop Tjuchem beschikbaar voor onderzoek door de NMa. Uit deze administratie kwamen aanwijzingen voor de zaak van de 'Schiphol Acht' of 'Noord-Holland Acht' aan het licht. Na onderzoek kon de NMa vaststellen dat achter deze uitdrukkingen acht bouwbedrijven schuilgingen (Ballast Nedam, HBG, Heijmans, Koop Tjuchem, KWS, NBM, Ooms Avenhorn en Dura Vermeer) die kartelafspraken maakten over grote infrastructurele werken in de regio Haarlemmermeer en op de luchthaven Schiphol.

De werken waarover de bouwbedrijven kartelafspraken maakten, waren infrastructurele werken als de Vijfde Baan, de A5 Zuid (Verlengde Westrandweg), de N22 en de Zuidtangent. De directie Concurrentietoezicht van de NMa onderzocht vijftien projecten in de periode 1998–2000. Behalve de schaduwadministratie van Koop Tjuchem gebruikte de NMa (digitaal) bewijsmateriaal dat werd aangetroffen bij de bedrijven tijdens onaangekondigde

Onderzoek Noord-Holland Acht

Team Concurrentietoezicht

4 juristen

1 onderzoeker

Doorlooptijd

12 maanden

bedrijfsbezoeken. Dit waren onder meer ‘staffels’, die aangaven welk bedrijf werk tegoed had. Uit het onderzoek bleek dat de acht bedrijven voorafgaande aan de aanbestedingen van deze vijftien projecten onderling afspraken wie van hen aan de beurt was om een project uit te voeren: ze deden aan marktverdeling.

Het gevolg van marktverdeling is dat voor ondernemingen de noodzaak ontbreekt om een zo scherp mogelijk aanbod in de markt te zetten. Zo vervallen prikkels om efficiëntieverbetering (en daarmee kostenverlagingen) door te voeren. Dit heeft een algemeen prijsverhogend effect. Marktverdeling is daarom een ernstige overtreding van de Mededingingswet.

Onderzoek digitale gegevens

Bij de onderzoeken naar mogelijke overtredingen in de bouwsector maakte de NMa gebruik van geavanceerde technieken om digitale bestanden te onderzoeken. Deze relatief nieuwe onderzoeksvorm heeft in verschillende zaken bewijs van kartelafspraken opgeleverd. Het digitale onderzoek is mede aanleiding geweest voor een kortgedingprocedure tegen de NMa, waarin werd betwist dat de NMa de bevoegdheid zou hebben om op deze wijze onderzoek te doen. De rechter bevestigde echter dat ook digitale bestanden van een onderneming gegevens en bescheiden zijn waarin de NMa inzage kan vorderen. De rechter formuleerde in zijn uitspraak wel eisen aan het onderzoeken van digitale gegevens. Zo moet de NMa de betreffende onderneming in de gelegenheid stellen het onderzoek bij te wonen, of de onderneming op de hoogte stellen van de zoektermen die bij het onderzoek worden gebruikt. De NMa maakte in juni 2003 haar werkwijze met betrekking tot het inzien en kopiëren van digitale gegevens en bescheiden bekend. De eisen die de rechter stelde aan de onderzoeksprocedure zijn in de werkwijze geïncorporeerd. Hiermee is het onderzoek van digitale gegevens met voldoende waarborgen omkleed.

De gevonden feiten en de interpretatie daarvan zijn begin 2003 vastgelegd in een formeel rapport. In een rapport wordt aan de betreffende ondernemingen het redelijke vermoeden van de NMa kenbaar gemaakt, dat zij de Mededingingswet hebben overtreden. Hierna is het dossier overgedragen aan de Juridische Dienst van de NMa, die een besluit over een eventuele sanctie voorbereidt.

3.1.2

Sanctiefase

De voorbereiding van het besluit waarmee de NMa al dan niet boetes oplegt, vindt plaats door medewerkers van de Juridische Dienst van de NMa. Deze medewerkers zijn niet betrokken geweest bij het onderzoek. De Juridische Dienst stelt de betrokken bedrijven in de gelegenheid schriftelijk en mondeling hun zienswijze op het rapport te geven. Alle acht ondernemingen hebben hun zienswijze gegeven. De zienswijzen van de bedrijven hadden niet alleen betrekking op de voorgenomen boete, maar ook op de wijze waarop de NMa de bewijzen had verkregen en de procedure had georganiseerd.

Op basis van het rapport en de daarover ingebrachte zienswijzen concludeerde de NMa dat de acht ondernemingen met elkaar overeenkomsten hebben gesloten dan wel hun feitelijke gedragingen onderling hebben afgestemd.

Op 19 december 2003 maakte de NMa bekend dat aan de Noord-Holland Acht-ondernemingen in totaal voor € 94.612.000 aan boetes is opgelegd. Bij het vaststellen van de hoogte van een boete hanteert de NMa de Richtsnoeren Boetetoemeting. Voor de Noord-Holland Acht zijn de boetes voor elke

Sanctiefase Noord-Holland Acht

Team Juridische Dienst

3 juristen

1 student stagiair

Doorlooptijd

10 maanden

onderneming kort gezegd gebaseerd op de projectbedragen van de projecten die een lid van het kartel zelf uitvoerde, plus een zevende deel van de projectbedragen van de projecten die een ander lid uitvoerde.

De acht ondernemingen van de Noord-Holland Acht zijn in bezwaar gegaan.

Tijdslijn onderzoek Noord-Holland Acht

2001	Stap	Uitvoerend NMa-onderdeel
November	Koop Tjuchem-schaduwadministratie beschikbaar voor onderzoek	CT
December	Inventarisatieonderzoek schaduwadministratie door directie Concurrentietoezicht	CT
2002		
Januari	Instelling taakgroep Bouw bij directie Concurrentietoezicht – start kartelonderzoek	CT
Februari	Inwinnen inlichtingen bij Schiphol	CT
April	Eerste serie bedrijfsbezoeken met betrekking tot deze zaak	CT
Juli	Ontvangst opgevraagde documenten bij het Openbaar Ministerie	CT
	Inwinnen inlichtingen bij Rijkswaterstaat en Schiphol	CT
September	Tweede serie bedrijfsbezoeken met betrekking tot deze zaak	CT
Oktober	Ontvangst opgevraagde documenten bij het Openbaar Ministerie	CT
November	Inwinnen inlichtingen bij Rijkswaterstaat, Schiphol, gemeente Haarlemmermeer en provincie Noord-Holland	CT
December	Verhoren functionarissen van ondernemingen	CT
2003		
Januari	Vastlegging door directeur-generaal in rapport van redelijk vermoeden dat kartelverbod is overtreden	CT
	Overdracht dossier aan Juridische Dienst	JD
Januari	Kort geding over onder meer terinzagelegging	JD
Maart	Toezening rapport aan betrokken ondernemingen	JD
Mei	Toezening dossier aan betrokken ondernemingen	JD
Augustus	Ontvangst schriftelijke zienswijzen op het rapport	JD
	Hoorzitting	JD
December	Sanctiebeschikking van de directeur-generaal	JD

CT = Concurrentietoezicht | JD = Juridische Dienst

JB * (F) Koop K/ Aanmerking: Koop/ Doulha
 W (F) Koop 10/ Aanmerking: Koop/ BNGW/ 9
 W (F) Koop 10/ Aanmerking: Koop/ Spandan.
 (F) Koop 10/ Aanmerking: Koop/ Kuis/ Gls
 H+B ieder 3% = 3530,- p.k. en ann
 IB T Conli/ Kuis/ BNGW/ Koop/ Merkus. Afg
 10 ondernemers
 3 (F) Huisheide/ Conli = BNGW/ Koop. Aanmerking: BNGW/ Koop - 1 cellone
 Huisheide - Vermeer. Afg. praten die Schiphol club/ Schiphol
 W A 10.11.02/ A. Fx. ...

Een willekeurig fragment van de schaduwboekhouding van bouwbedrijf Koop zoals door de enquêtecommissie authentiek is bevonden.

De schaduwboekhouding die de bouwfraude blootlegde, bevat 3.345 aanbestedingen. Overheidsdiensten hadden al aangekondigd geld te willen terugvorderen – maar kennis over exacte benadeling ontbrak.

BOUWFRAUDE

16-01-2003 | NRC Handelsblad

Vooroverleg

08-03-2004 | Cobouw

3.2 Schoon schip maken bij de NMa: clementie

Bedrijven die deelnemen of hebben deelgenomen aan kartels en 'schoon schip' willen maken, kunnen een vermindering krijgen van de boete die de NMa kan opleggen. Voorwaarde is wel dat individuele bedrijven zich zelf melden bij het clementiebureau van de NMa en de NMa informatie met additionele waarde verstrekken. Het bureau staat los van de directie Concurrentietoezicht, die het onderzoek doet naar kartels. De mate van boetevermindering is afhankelijk van het tijdstip van de melding, van het feit of de NMa al een onderzoek is gestart naar het kartel en van de mate waarin de informatie die het bedrijf verstrekt bewijs levert voor het bestaan van het kartel.

Het kabinet heeft richting de bouwsector een dringende oproep gedaan om schoon schip te maken. De NMa onderzoekt mede op basis van de informatie die bouwbedrijven aanleveren de structuren waarin het verboden kartelgedrag vanaf 1 januari 1998 (dus vanaf de inwerkingtreding van de huidige Mededingingswet) heeft plaatsgevonden. In het kader van dit onderzoek is de NMa met name geïnteresseerd in informatie over deze kartelstructuur in deze periode.

Bepalend voor de mate van clementie zijn onder meer de rangorde van kennisgeving, het moment waarop de kennisgeving plaatsvindt en de waarde van de verstrekte informatie. De regeling van de NMa houdt in dat de eerste melder van een kartel – als de NMa er nog geen onderzoek naar doet – boete-immuniteit toegezegd kan krijgen. Als de NMa al wel een onderzoek is gestart, dan kan die eerste melder 50 tot 100% boeteverlaging krijgen. Voor deze mate van clementie geldt wel dat de melder niet de zogenaamde kartelleider is geweest. Voor volgende melders – of de bedoelde kartelleider – geldt dat afhankelijk van de waarde van de informatie 10 tot 50% verlaging van de boete mogelijk is. In een schema:

	NMa: nog geen onderzoek gestart	NMa: wél onderzoek gestart
Eerste melder niet zijnde kartelleider	Recht op immuniteit	Recht op 50% boeteverlaging tot mogelijk volledige immuniteit
Tweede of volgende melder of kartelleider	Mogelijk 10 tot 50% boeteverlaging	Mogelijk 10 tot 50% boeteverlaging

Om in aanmerking te komen voor clementie moet worden voldaan aan voorwaarden. De informatie moet het mogelijk maken een onderzoek te starten of additionele waarde hebben voor een onderzoek. De onderneming dient volledige medewerking te verlenen en zich te onthouden van iedere gedraging die het onderzoek van de NMa zou kunnen belemmeren.

op een onhandig moment

3.3 Verlaging boetes bij kartelafpraak Amsterdam-Noord

3.3.1 Onderzoek

De NMa ontving in december 2002 een klacht van de gemeente Amsterdam over drie ondernemingen die waren uitgenodigd om in te schrijven op de aanbesteding van de herprofilering van de Aambeeldstraat en Mokerstraat. Dit relatief kleine werk werd aanbesteed door het Stadsdeel Amsterdam-Noord van de gemeente Amsterdam op 12 december 2002. Volgens de gemeente Amsterdam zouden Floris Aannemingsmaatschappij B.V., Aannemingsbedrijf A.C. de Groot B.V. en Zandrema B.V. over deze aanbesteding hebben samen-
gespannen.

Het onderzoek door de directie Concurrentietoezicht wees uit dat vertegenwoordigers van de bouwbedrijven op 9 december 2002 bijeenkwamen om hun inschrijvingsgedrag met betrekking tot het project te bespreken. Afgesproken werd om op 11 december 2002 opnieuw bijeen te komen om de hoogte van het inschrijfbedrag te bepalen en af te spreken wie het project zou aannemen. Resultaat van een loting gehouden door de betrokken personen op 11 december 2002 in hotel Mercure te Amsterdam was dat Floris als laagste mocht inschrijven op de aanbesteding van de Aambeeldstraat en Mokerstraat. Ook werden vergoedingen afgesproken voor die Floris aan elk van de twee andere ondernemingen zou betalen.

Onderzoek Amsterdam-Noord
Team Concurrentietoezicht
1 econoom
2 juristen
1 rechercheur
Doorlooptijd
6 maanden

3.3.2 Clementie

Tijdens het onderzoek deden A.C. de Groot en Floris beroep op de clementie-regeling van de NMa. Omdat de NMa al onderzoek deed, kwamen deze ondernemingen niet in aanmerking voor volledige vrijstelling van de boete. De ondernemingen gaven hiermee aan volledig mee te werken met het onderzoek en alle gegevens te verschaffen die op de zaak betrekking hadden. Het Clementiebureau van de NMa deed na bestudering van het verzoek en de verstrekte informatie eerst voorlopige toezeggingen over boeteverlaging. Het exacte percentage aan boetevermindering is (mede) afhankelijk van de mate van medewerking tijdens het onderzoek van de NMa. Omdat A.C. de Groot en Floris zich hielden aan de vereiste medewerking en additionele informatie verschaffen, konden boeteverminderingen van respectievelijk 70 en 25% worden toegezegd.

Clementieaanvraag Amsterdam-Noord
Team Clementiebureau
1 econoom
1 jurist
Doorlooptijd
1 maand

3.3.3 Sanctiefase

Na overdracht van het dossier aan de Juridische Dienst van de NMa zijn de betrokken bedrijven in de gelegenheid schriftelijk en mondeling hun zienswijze op het rapport te geven. Twee van de drie ondernemingen hebben hun zienswijze gegeven. De ondernemingen hadden kritiek op de wijze van onderzoek door de NMa en stelden zich op het standpunt dat geen sprake was van een merkbare mededingingsbeperking, mede gelet op de beperkte waarde van de opdracht (€ 74.800). Op basis van het rapport en deze zienswijzen concludeerde de directeur-generaal van de NMa dat de drie ondernemingen het kartelverbod hebben overtreden. In de loop van de procedure werd door de partijen ook erkend dat er bij de uitvoering van het onderzoek geen wettelijke regels door de NMa zijn overtreden; zo verzetten onderzoeksbelangen

Sanctiefase Amsterdam-Noord**Team Juridische Dienst**

1 jurist

Doorlooptijd

7 maanden

zich in de regel tegen het aankondigen van een onderzoek. Over de relatief geringe omvang van het project merkte de NMa in het besluit op dat dit niet het verboden karakter van de gedragingen kan ontnemen, maar hooguit medebepalend is voor de vaststelling van de hoogte van de op te leggen sanctie.

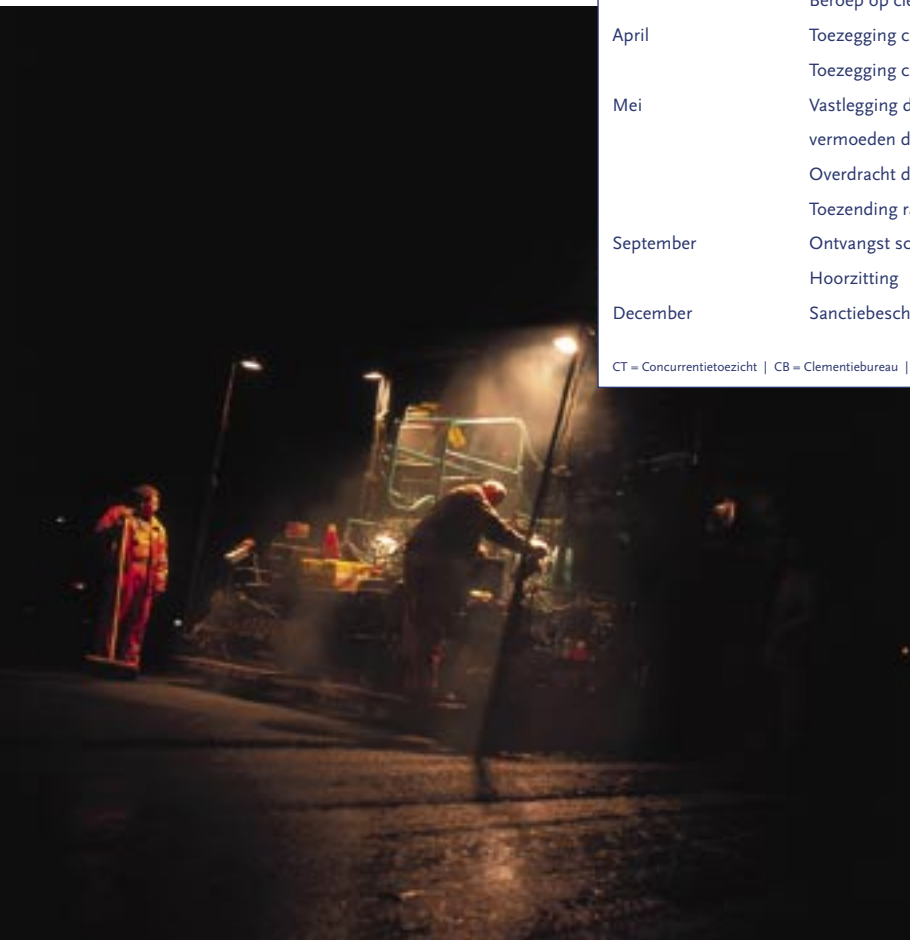
De directeur-generaal van de NMa legde, rekeninghoudend met de toegezegde clementie, de volgende sancties op: aan Floris Aannemingsmaatschappij een boete van € 14.400, aan Zandrema een boete van € 8.900 en aan A.C. de Groot een boete van € 2.600.

De ondernemingen zijn niet in bezwaar gegaan.

Tijdslijn onderzoek Amsterdam-Noord

2002	Stap	Uitvoerend NMa-onderdeel
December	Klacht ontvangen van de gemeente Amsterdam	CT
	Inwinnen inlichtingen bij de gemeente Amsterdam	CT
2003		
Januari	Bedrijfsbezoeken bij betreffende ondernemingen	CT
Maart	Inwinnen inlichtingen bij de gemeente Amsterdam	CT
	Verhoren functionarissen van ondernemingen	CT
	Beroep op clementieregeling NMa door A.C. de Groot	CB
	Beroep op clementieregeling NMa door Floris	CB
April	Toezegging clementie aan A.C. de Groot	CB
	Toezegging clementie aan Floris	CB
Mei	Vastlegging door directeur-generaal in rapport van redelijk vermoeden dat kartelverbod is overtreden	CT
	Overdracht dossier aan Juridische Dienst	JD
	Toezening rapport aan betrokken ondernemingen	JD
September	Ontvangst schriftelijke zienswijzen op het rapport	JD
	Hoorzitting	JD
December	Sanctiebeschikking van de directeur-generaal	JD

CT = Concurrentietoezicht | CB = Clementiebureau | JD = Juridische Dienst

3.4 Concentratietoezicht in biedmarkten

De Nederlandse bouwsector is niet bovenmatig geconcentreerd. Een markt-afbakening en dominantietoets op basis van traditionele criteria, zoals marktaandelen, leidt niet snel tot de conclusie dat er dominante marktposities zijn. Uit het NMa-onderzoek naar de concentratie tussen bouwbedrijven BAM en HBG is gebleken dat de markt geconcentreerder is bij grote bouwprojecten. Het is niet uitgesloten dat bij toekomstige concentraties waarbij grotere bouwbedrijven zijn betrokken, de vraag naar het ontstaan van machtsposities uitdrukkelijk aan de orde komt.

Markten als de Nederlandse bouwsector zijn te typeren als biedmarkten: markten waarin veilingen worden gebruikt om de aanbieders te kiezen. Omdat de NMa zich wil voorbereiden op nieuwe concentraties in biedmarkten in het algemeen en in de bouwsector in het bijzonder heeft zij een extern bureau gevraagd een onderzoek uit te voeren naar de determinanten van marktmacht in deze markten. De belangrijkste onderzoeksvraag was: Met welke factoren, vooral gerelateerd aan biedmarkten, moeten we rekening houden wanneer we de kans op het ontstaan of versterken van een collectieve machtspositie beoordelen door een voorgenomen concentratie tussen bouwondernemingen? Het gaat dus niet in op expliciete afstemming van gedrag.

Het onderzoek laat zien dat de beoordeling van het risico van een collectieve machtspositie in biedmarkten in essentie niet verschilt van de beoordeling in andere markten. De factoren die het ontstaan of versterken van een collectieve machtspositie vergemakkelijken (met name stabiliteit, transparantie en symmetrie) hebben vergelijkbare effecten in biedmarkten. Wel is het zo dat biedmarkten in hun aard al transparanter zijn dan andere markten en dat het belangrijk is om het gekozen veilingmechanisme zeer goed te analyseren, aangezien dat een belangrijke invloed heeft op het risico van het ontstaan of versterken van een collectieve machtspositie.

Het meest gebruikte aanbestedingsmechanisme in de Nederlandse bouwsector is dat waarbij de laagste bieder het contract krijgt tegen de prijs die hij heeft geboden en waarbij bidders zonder expliciete afstemming de biedingen van andere spelers niet kunnen waarnemen. Het onderzoek toont aan dat bij dit type veiling het risico van het ontstaan of versterken van een collectieve machtspositie in beginsel minder groot is dan bij andere veilingtypen. Het feit dat bouwbedrijven vaak combinaties vormen bij het bieden op grote projecten leidt tot een verhoogd risico op een collectieve machtspositie vanwege een grotere transparantie in de markt. Concurrenten leren elkaar beter kennen en de mogelijkheden tot het 'bestrafen' van afwijkend gedrag worden groter. Anderzijds biedt combinatievorming mogelijkheden voor nieuwe toetreders. Toetreding kan het risico van een collectieve machtspositie tussen zittende spelers tegengaan. Het gegeven dat er in de Nederlandse bouwsector expliciete kartelvorming heeft plaatsgevonden, is volgens de onderzoekers niet noodzakelijk een factor waarmee rekening moet worden gehouden bij de beoordeling van voorgenomen concentraties. Het laat echter wel zien dat het gevaar van collusie in deze sector een reële factor is.

Het onderzoek geeft een overzicht van de factoren die een rol spelen bij het beoordelen van de kans op het ontstaan of versterken van een collectieve machtspositie in biedmarkten. Het verschaft de NMa dan ook handreikingen om toekomstige concentratiemeldingen in biedmarkten beter te beoordelen. Mede door het uitgebreide overzicht van de diverse veilingmechanismen biedt dit onderzoek ook een goed inzicht in de wijze waarop aanbestedingen dienen te worden georganiseerd om het risico van een collectieve machtspositie zo veel mogelijk te beperken.

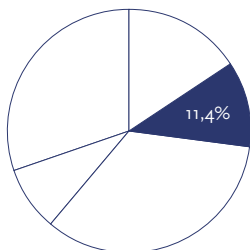
NMa gaat fusies en kartels zorgsector toetsen

23-01-2004 | Financieele Dagblad

4 Zorgsector

4.1 Brancheverenigingen en marktwerking in de zorg

Ingezette medewerkers op de zorgsector
in 2003

Het kabinet streeft ernaar om marktwerking in de zorg in te voeren en wil daartoe van een systeem van aanbodsturing naar een systeem van vraagsturing door de zorgverzekeraars. Om zeker te stellen dat vraagsturing de verwachte voordelen voor de consument oplevert, moet er voor zorgverzekeraars keuze zijn ten aanzien van bijvoorbeeld prijs, kwaliteit en kwantiteit. Collectieve contracten met zorgaanbieders die deze keuzemogelijkheid in belangrijke mate beperken, passen daar niet bij.

Voor collectieve afspraken tussen vrijberoepsbeoefenaren in de zorg in hun betrekkingen met de zorgverzekeraars, met name over tarieven en het vestigingsbeleid, zijn bij inwerkingtreding van de Mededingingswet tal van ontheffingsaanvragen ingediend. Deze zijn door de NMa afgewezen. Daarbij werd de zorgaanbieders overigens tijd geboden om de nodige aanpassingen door te voeren. Het beleid van de NMa ten aanzien van vrije beroepen en een deel van de instellingen in de zorgsector is neergelegd in de Richtsnoeren Zorg. Een laatste procedure waarin dit beleid van de NMa nog door de Landelijke Huisartsen Vereniging (LHV) werd aangevochten, kwam in 2003 tot een einde. De LHV liet begin november 2003 weten dat zij haar beroep bij de Rechtbank Rotterdam introk. Dat betekent dat het desbetreffende besluit van de NMa niet meer in rechte kan worden aangeast.

‘De consument kan baat hebben bij concurrentie, mits de ziekenhuizen zich transparant opstellen. Wees eerlijk en zeg tegen een cliënt wat je als ziekenhuis wel, maar ook wat je niet te bieden hebt.’

Paul Smits, directeur JKZ/RKZ
maart 2004 | NMagazine

De NMa wil juist in gereguleerde sectoren (zoals de zorg) voorkomen dat de concurrentieruimte die er is, wordt beperkt door afspraken tussen ondernemingen of door misbruik door ondernemingen met een machtspositie. Daarom heeft de NMa in 2003 de rol van enkele landelijke brancheverenigingen en hun regionale afdelingen onderzocht. Zolang brancheverenigingen feitelijk de onderhandelingen met de zorgverzekeraars bepalen en de zorgaanbieders niet zelf hun rol van ondernemer op zich nemen, is er onvoldoende sprake van marktwerking en vraagsturing.

In twee gevallen is na onderzoek, waarbij ook informatie is verkregen via bedrijfsbezoeken, rapport opgemaakt wegens het vermoeden van een overtreding van de Mededingingswet. In 2004 geeft de NMa een definitief oordeel in deze zaken. In afwachting van het besluit heeft een ondernemersvereniging het geven van prijsadviezen (voorlopig) gestaakt. De andere heeft besloten om reeds nu aan de in het rapport voorgestelde maatregelen te voldoen, waardoor keuzemogelijkheden voor consumenten kunnen toenemen.

Het aanbod van psychologische diensten wordt slechts beperkt gereguleerd, individuele aanbieders van psychologische diensten zijn volledig vrij in het bepalen van hun tarieven.

De NMa vermoedde dat prijsconcurrentie werd beperkt door de prijsaanbevelingen van de ondernemersverenigingen, die waren gericht op het regelen en coördineren van de tarieven van de psychologen. Hierdoor konden deze met een redelijke mate van zekerheid voorzien welk prijsbeleid hun concurrenten zouden volgen en zo hun marktgedrag daarop afstemmen.

Voor tandtechnici geldt geen regulering. De NMa vermoedde dat ook hier de ondernemersvereniging prijsaanbevelingen deed aan hun leden in de vorm van verregaande calculatieschema's en calculatiecursussen.

4.2 Gezonde concurrentie

Voor gezonde concurrentie in de zorg, met keuze voor patiënten in onder meer behandelwijze en service, is belangrijk dat toetreding tot de markt niet wordt belemmerd door de gevestigde zorgaanbieders.

Met de Wet op de geneesmiddelenvoorziening (WOG) maakte de overheid het mogelijk dat poliklinische apotheken (dit zijn openbare apotheken in ziekenhuizen) ook geneesmiddelen afleveren aan patiënten die niet in het ziekenhuis zijn opgenomen. Ook wordt de toetreding van nieuwkomers op de markt voor farmaceutische dienstverlening bevorderd en de concurrentie gestimuleerd op kwaliteit van de dienstverlening en prijzen van genees- en hulpmiddelen bij levering door openbare apotheken. Patiënten kunnen geneesmiddelen nu ook ophalen bij de poliklinische apotheken in plaats van bij hun vertrouwde apotheek. In de praktijk blijkt de ontwikkeling van poliklinische apotheken in veel gevallen inderdaad te zorgen voor een toenemende concurrentiedruk.

In 2003 heeft de NMa in drie gevallen in een rapport het vermoeden geuit dat gevestigde apotheken zodanig samenwerken dat zij hiermee de Mededingingswet overtreden. Zo trachtten zij in één geval omzetederving door nieuwe concurrentie te voorkomen door gezamenlijk een poliklinische apotheek te gaan exploiteren. In een tweede geval werden oneigenlijke beperkingen opgelegd aan het gebruik van een elektronisch netwerk voor uitwisseling van medicatiegegevens. Dit gaat ten koste van de consument: beschikbaarheid van medicatiegegevens maakt een hogere kwaliteit van zorgdienstverlening op efficiënte wijze mogelijk. In een derde geval werden toetredingsvoorwaarden tot een elektronisch netwerk niet objectief bevonden.

Deze zaken hebben tot veel reacties geleid. Van verschillende kanten is aangegeven dat de onderzochte situaties vaker voorkomen. De NMa heeft vernomen dat dergelijk concurrentiebeperkend gedrag in enkele gevallen is gestaakt of dat men zich beraadt. De brancheorganisatie van de apothekers heeft inmiddels erkend dat medicatiegegevens oneigenlijk concurrentiebelemmerend kunnen worden ingezet tegenover nieuwkomers op de markt.

4.3 Ziekenhuiszorg en AWBZ: zorgmarkten in transitie

In het verleden heeft de NMa geconcludeerd dat de Mededingingswet niet van toepassing was op de AWBZ- en ziekenhuissectoren, omdat er onvoldoende ruimte was voor concurrentie. In het kader van het overheidsbeleid richting meer vraagsturing is recent de wet- en regelgeving aangepast. Daarnaast bestond al enige tijd maatschappelijke discussie omtrent de wenselijkheid van een voortgaande concentratie in de ziekenhuissector. Naar aanleiding hiervan besloot de NMa te onderzoeken of er nu voldoende concurrentie mogelijk is om de Mededingingswet van toepassing te verklaren in deze zorgsectoren. De NMa heeft haar visie neergelegd in een visiedocument.

4.3.1 Werkwijze: consultatie van marktpartijen

Alvorens de NMa haar visie vastlegt en communiceert in een visiedocument, publiceert zij doorgaans een informatie- en consultatiedocument. Hierin legt de NMa haar voorlopige visie vast en stelt zij een aantal vragen aan marktpartijen in de breedste zin (dus ook aan overheidsinstanties, bestuursorganen, branche-organisaties en consumentenorganisaties). De informatie- en consultatie-documenten 'AWBZ-zorgmarkten' en 'Concurrentie in de ziekenhuissector' zijn in juni 2003 gepubliceerd, na een grondige analyse van de (gewijzigde) wet- en regelgeving en een uitgebreide serie gesprekken met partijen die betrokken zijn bij respectievelijk de AWBZ-sector en de ziekenhuissector. Vervolgens kreeg men drie maanden de tijd om schriftelijk te reageren. Daarnaast hebben veel organisaties gebruikgemaakt van de mogelijkheid hun zienswijze mondeling toe te lichten tijdens een workshop.

Van consultatie tot visiedocumenten

Gecombineerd team Concurrentietoezicht en Concentratiecontrole

3 economen

2 juristen

Doorlooptijd

12 maanden

4.3.2

AWBZ

De NMa heeft de reacties op het informatie- en consultatiedocument verwerkt in het visiedocument 'AWBZ-zorgmarkten', dat in januari 2004 verscheen. In het visiedocument heeft de NMa op verzoek van partijen meer aandacht besteed aan economische aspecten, alsmede aan handhavingsaspecten in de transitieperiode. De belangrijkste conclusies in het visiedocument zijn dat zorgaanbieders in de AWBZ-sector voortaan onder de Mededingingswet vallen en dat de inkopers van AWBZ-zorg (de zorgkantoren) geen ondernemingen zijn in de zin van de Mededingingswet.

Door wijzigingen in de AWBZ per 1 april 2003 kunnen aanbieders AWBZ-breed producten aanbieden. Producten zijn samengesteld uit functies, waarvoor aanbieders AWBZ-brede toelating kunnen verkrijgen. Zo kan bijvoorbeeld een verpleegtehuis voortaan ook thuiszorg aanbieden. Deze wijzigingen resulteren in verlaagde toetredingsdrempels en meer mogelijkheden voor aanbieders om een gedifferentieerd productenpakket aan te bieden. Daarnaast lopen aanbieders meer financieel risico door de 'boter-bij-de-vis-bekostiging'. Dit houdt in dat zij slechts betaald krijgen voor werkelijk geleverde productie. De NMa is van oordeel dat de genoemde wijzigingen in samenhang ruimte bieden voor concurrentie tussen aanbieders van AWBZ-zorg.

Met betrekking tot de zorgkantoren is de NMa tot haar conclusie gekomen dat dit geen ondernemingen zijn in de zin van de Mededingingswet op grond van het recente FENIN-arrest van het Europese Gerecht van Eerste Aanleg. Volgens dit arrest is het inkopen van producten of diensten geen economische activiteit, indien deze producten of diensten op hun beurt worden gebruikt voor het verrichten van een andere niet-economische activiteit. Zorgkantoren kopen in natura zorg in voor de uitvoering van de AWBZ. Het uitvoeren van deze volksverzekering is een mechanische toepassing van de wet en geen economische activiteit. Het inkopen van AWBZ-zorg door een zorgkantoor is dan ook geen economische activiteit. Een zorgkantoor kan als inkoper van AWBZ-zorg daarom niet worden gezien als onderneming in de zin van de Mededingingswet.

4.3.3

Ziekenhuissector

De NMa heeft de reacties op het informatie- en consultatiedocument verwerkt in het visiedocument 'Concurrentie in de ziekenhuissector', dat in januari 2004 verscheen. In dit document heeft de NMa op verzoek van marktpartijen onder meer extra aandacht besteed aan de relatie tussen medisch specialist en ziekenhuis, alsook aan de verschillen in concurrentievoorwaarden tussen aanbieders van ziekenhuiszorg (ongelijk speelveld). De belangrijkste conclusie in het visiedocument is dat de Mededingingswet van toepassing is op het aanbod van ziekenhuiszorg. Verder wordt er uitvoerig ingegaan op de uitgangspunten die de NMa hanteert bij het afbakenen van (deel-)markten in de ziekenhuiszorg. De context waarin ziekenhuizen en andere aanbieders van ziekenhuiszorg opereren, biedt ruimte om te concurreren. Aanbieders van ziekenhuiszorg zijn in belangrijke mate vrij in het bepalen van de hoeveelheid, samenstelling, vorm en kwaliteit van hun zorg. De huidige budget- en verrichtingensystematiek bevat voor deze aanbieders productie- en efficiëntieprikkels. Daarnaast zijn patiënten vrij in de keuze van een ziekenhuiszorgaanbieder. Een substantieel gedeelte van de zorgvragers maakt een bewuste keuze, al dan niet in overleg met huisarts of

specialist, voor een bepaald ziekenhuis. Aanbieders van ziekenhuiszorg kunnen dan ook invloed uitoefenen op de vraag naar hun product.

Om de positie van partijen op markten voor ziekenhuiszorg te kunnen beoordelen, moet eerst worden vastgesteld op welke ‘relevante markten’ zij actief zijn. Kenmerken die de NMa relevant acht voor het afbakenen van de relevante productmarkt(en) voor ziekenhuiszorg zijn: klinische of niet-klinische ziekenhuiszorg, tweede of derde compartiment en topzorg of reguliere ziekenhuiszorg. Een analyse van deze kenmerken kan in concrete zaken een eerste aanzet zijn tot het afbakenen van de relevante markt. Voor het afbakenen van de relevante geografische markt wordt in het visiedocument de Elzinga Hogerty-test voorgesteld, gebaseerd op patiëntenstromen tussen verschillende regio’s.

4.3.4

Voorkomen is beter dan genezen

Voorkómen van mededingingsbeperkend gedrag is minstens zo belangrijk als achteraf ingrijpen. De visiedocumenten passen in het streven van de NMa partijen bewust te maken van de Mededingingswet en van gedragingen die wel en niet zijn toegestaan. De NMa staat, zeker in de transitieperiode, open voor verdere voorlichting via informeel overleg of workshops en congressen. Sinds de publicatie van het informatie- en consultatiedocument hebben al veel organisaties uit de AWBZ- en ziekenhuissectoren de weg naar de NMa weten te vinden.

4.4 Fusie van twee Haagse ziekenhuizen

Eind augustus 2003, in de loop van de consultatie over concurrentie in de ziekenhuiszorg, werd bij de NMa een fusie tussen twee Haagse ziekenhuizen gemeld: het Juliana Kinderziekenhuis/Rode Kruis Ziekenhuis (JKZ/RKZ) en Ziekenhuis Leyenburg (ZL). In deze zaak kon de NMa haar bevindingen in de praktijk brengen. Onderzocht is op welke markten ziekenhuizen actief zijn en of er door de fusie een economische machtspositie zou ontstaan.

In de behandeling van de zaak is zowel aan de NMa-zijde als aan de zijde van de betrokken partijen – die vragen van zeer verschillende aard dienden te beantwoorden – veel onderzoek verricht. Het onderzoek binnen de NMa is verricht door een team van drie mensen met een juridische en economische achtergrond, in nauwe samenwerking met het team dat het onderzoek in het kader van het visiedocument uitvoerde. Om ervaringen uit te wisselen, is contact gezocht met andere EU-lidstaten. Ook is er gesproken met het Department of Justice van de Verenigde Staten (VS) en een consultant uit de VS die veel vergelijkbare zaken heeft begeleid; in de VS zijn ziekenhuisfusies al eerder uitvoerig getoetst. Daarnaast is er contact geweest met concurrerende ziekenhuizen in de regio, inkopende zorgverzekeraars, het ministerie van VWS, brancheverenigingen en ziekenhuizen buiten de Haagse regio.

4.4.1

Afbakening van de productmarkt

Uitgaande van het visiedocument onderzocht de NMa op welke mogelijke productmarkten de Haagse ziekenhuizen actief zijn. Daarbij is geanalyseerd welke producten door de ziekenhuizen worden aangeboden en of overwegingen van vraag- en aanbodssubstitutie leiden tot clustering van producten. De NMa onderscheidde voor deze zaak twee mogelijke productmarkten: de algemene ziekenhuiszorgmarkt en de markten voor verschillende specialismen.

Hoewel een exacte productmarktafbakening in dit geval achterwege kon blijven, is vastgesteld dat er een onderscheid bestaat tussen klinische zorg (opnamen) en niet-klinische zorg (polikliniekbezoeken en dagopnamen). Voor deze twee gebieden geldt verschillende regelgeving. Verder zijn de toetredingsdrempels voor klinische zorg hoger. Ook is er sprake van andere concurrentieverhoudingen, omdat op de markt voor niet-klinische zorg ook andere aanbieders als zelfstandige behandelcentra actief kunnen zijn.

Beoordeling fusie Haagse ziekenhuizen

Team Concentratiecontrole

2 economen

1 jurist

Doorlooptijd

5 maanden

‘Concurrentie prikkelt je om beter je best te doen.’

Paul Smits, directeur JKZ/RKZ
maart 2004 | NMagazine

4.4.2

Afbakening van de geografische markt

Voor het eerst is in een concrete NMa-zaak gebruikgemaakt van de Elzinga Hogerty-test. Op basis van de import en export van (ziekenhuis-)diensten onderzocht de NMa waar het merendeel van de huidige patiënten vandaan komt. Op deze manier zijn voor de verschillende productmarkten de bijbehorende geografische gebieden afgebakend. Deze gebieden omvatten over het algemeen Den Haag en omgeving. Voor enkele specialismen vallen ook de ziekenhuizen in Delft en Zoetermeer in het afgebakende geografische gebied.

4.4.3

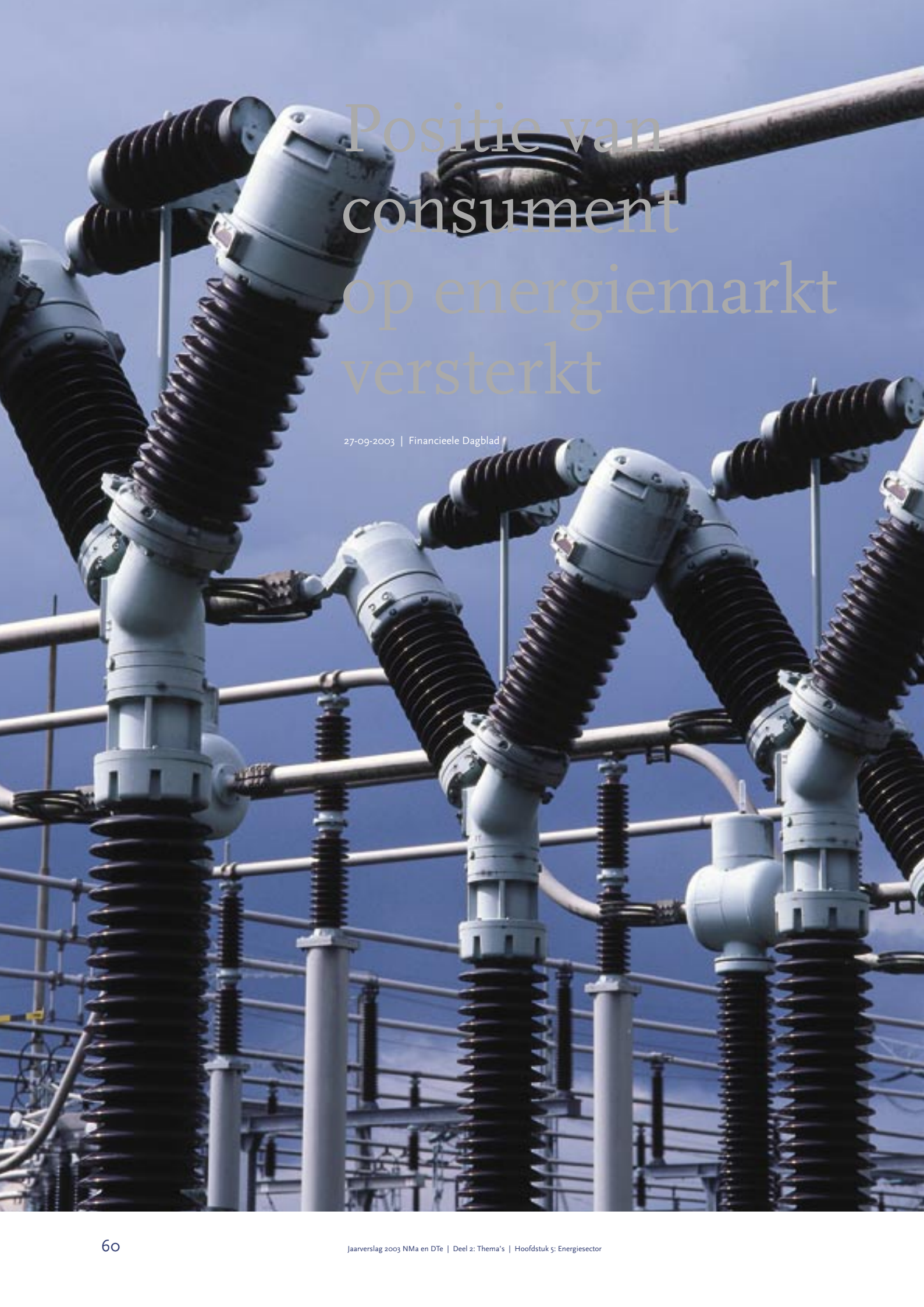
Uitkomst

De NMa heeft een analyse gemaakt van de overige spelers; wat zij op dit moment aanbieden en wat zij binnen een relatief korte tijd en zonder al te veel investeringen kunnen aanbieden als alternatief voor de fuserende ziekenhuizen. De NMa onderzocht of er voor de inkopende zorgverzekeraars en de patiënten voldoende aanbieders overblijven. Daarbij is rekening gehouden met concrete toekomstplannen van de fusiepartners. Uiteindelijk concludeerde de NMa na grondig onderzoek dat in dit geval geen mededingingsproblemen worden verwacht. Er is geen vergunning voor de fusie vereist.

4.4.4

Toekomstige fusies

Het is belangrijk dat ziekenhuizen met fusieplannen in een vroeg stadium van het fusietraject op de hoogte zijn van de werkwijze van de NMa, zodat het onderzoeksproces bij de NMa efficiënt kan verlopen en daardoor de administratieve lasten voor partijen zo laag mogelijk zijn. Hiertoe zijn bijvoorbeeld verscheidene gesprekken gevoerd met partijen die fusievoornemens hebben. Ook het visiedocument en het besluit in de Haagse ziekenhuiszaak kunnen als hulpmiddel dienen.

Positie van consument op energiemarkt versterkt

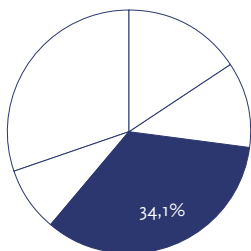
27-09-2003 | Financiële Dagblad

5 Energiesector

5.1 Maatstafconcurrentie tussen regionale monopolisten

5.1.1 De x-factor

Ingezette medewerkers op de energiesector in 2003

De traditionele regionale energiebedrijven in Nederland beheren gas- en elektriciteitsnetwerken. De netwerken zijn regionale natuurlijke monopolies. Dat betekent dat het economisch niet rendabel is een tweede netwerk aan te leggen. Directe concurrentie tussen netwerken (een afnemer kan kiezen tussen verschillende netwerken) is niet mogelijk. Daarom stelt DTe als toezichthouder de gereguleerde tarieven vast die de netbeheerders in rekening mogen brengen voor het transport van elektriciteit en gas aan kleinverbruikers. Voor de grootverbruikers van gas worden indicatieve tarieven vastgesteld.

Volgens de wet worden de gereguleerde tarieven voor de netwerkbedrijven elk jaar verhoogd met het consumentenprijsindexcijfer en vervolgens vermindert met een efficiëntiekorting (de x-factor). Deze vorm van regulering moet netbeheerders prikkelen hun bedrijfsvoering zo efficiënt mogelijk te organiseren en die efficiëntiewinsten via lagere tarieven aan de consument door te geven. De tarieven dienen wel zo gesteld te zijn dat de netbeheerders mogen verwachten dat ze hun kosten van aanleg, onderhoud en financiering van het netwerk terugverdienen. Als de tarieven niet voldoen aan dit criterium zullen netbeheerders geen vermogenverschaffers bereid vinden geld te steken in de noodzakelijke uitbreidings- en vervangingsinvesteringen.

De x-factor moet nauwkeurig worden vastgesteld: als de x-factor te laag wordt vastgesteld, behalen de netbeheerders monopoliewinsten ten koste van de afnemers. Als DTe de x-factor te hoog vaststelt, komt de continuïteit van de sector (en daarmee de leveringszekerheid) in gevaar.

DTe: nieuwe efficiëntiekorting voor netbeheerders elektriciteit

27-10-2003 | Persbericht DTe

5.1.2 Maatstafconcurrentie

DTe stelt de x-factor met ingang van 2004 voor elektriciteit en in 2005 voor gas vast op basis van de gemiddelde verandering van de kosten per eenheid product in de sector. Dit wordt de gemiddelde productiviteitsverandering genoemd.

Als een netbeheerder zijn kosten per eenheid product meer dan het gemiddelde verlaagt, behaalt deze netbeheerder winst. Omdat elke netbeheerder het beter wil doen dan het gemiddelde om winst te maken, daalt het gemiddelde.

De tarieven worden gebaseerd op de gemiddelde kosten. Dat betekent dat de consument onmiddellijk profiteert van een daling in de gemiddelde kosten.

Op deze wijze 'concurreren' de netbeheerders met elkaar om de grootste mogelijke kostendaling. Deze wijze van concurrentie wordt maatstafconcurrentie genoemd.

5.1.3 Gelijk speelveld voor maatstafconcurrentie

De kosten per eenheid product tussen de verschillende netbeheerders in het jaar 2000 verschillen; sommige netbeheerders zijn efficiënter dan andere. Als het systeem van maatstafconcurrentie zou worden ingevoerd zonder rekening te houden met deze verschillen, zouden de inefficiënte netbeheerders beter af zijn dan meer efficiënte netbeheerders. Dit wordt veroorzaakt doordat inefficiënte netbeheerders hun kosten meer kunnen verlagen dan efficiënte netbeheerders.

Bedrijf	Kosten periode 0	Starttarieven periode 0	Kosten periode 1	Generieke x-factor	Tarieven periode 1	Winst
1	100	100	100	5	95	-5
2	110	110	100	5	105	5

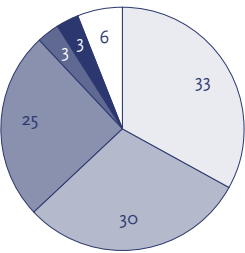
In bovenstaande tabel wordt de noodzaak rekening te houden met de aanvankelijke efficiëntieverschillen met een voorbeeld geïllustreerd. In dit voorbeeld worden twee identieke bedrijven gepresenteerd. Bedrijf 2 heeft meer kosten dan bedrijf 1. De enige verandering in periode 1 is dat bedrijf 2 erin slaagt zijn historische inefficiëntie te elimineren. Als de x-factor wordt bepaald op basis van de gemiddelde productiviteitsstijging (die in dit geval gelijk is aan de totale kostenverlaging van 10 gedeeld door 2 bedrijven), blijkt dat het reeds efficiënte bedrijf 1 met een verlies wordt geconfronteerd, terwijl het bij aanvang inefficiënte bedrijf 2 een winst behaalt.

Om een gelijk speelveld te creëren, bepalen alleen netbeheerders die de historische verschillen in efficiëntie hebben weggewerkt de gemiddelde productiviteitsverandering. De netbeheerders worden geacht deze verschillen in zes jaar weg te werken. Om de netbeheerders te prikkelen deze efficiëntieverbeteringen ook daadwerkelijk te realiseren, worden de tarieven in zes jaar tijd verlaagd tot het efficiënte niveau.

5.1.4 Hoeveel levert deze vorm van regulering de maatschappij op?

De nettarieven elektriciteit dalen in de periode 2001–2006 gemiddeld met 16,7% (exclusief inflatie). De nettarieven gas dalen in de periode 2002–2007 gemiddeld met 20,5% (exclusief inflatie). De netbeheerders moeten daardoor hun kosten in totaal met ongeveer € 1,9 miljard verlagen.

Besparing reguleringsperiodes 1 en 2:
totaal € 1,9 miljard – in % per bedrijf

- Essent
- Nuon
- Eneco
- Delta
- TZH
- Overig

5.2 Beter sturen door meer transparantie op de elektriciteitsmarkt

Nu de elektriciteitsmarkt op weg is naar een volledige liberalisering per 1 juli 2004 en gereguleerde activiteiten (netbeheer & systeemdiensten) van commerciële activiteiten (productie & levering) zijn gescheiden, is het van groot belang dat in de Nederlandse elektriciteitsmarkt voldoende transparantie gecreëerd wordt om een betrouwbare elektriciteitsvoorziening te waarborgen. Een van de belangrijkste taken van TenneT, de beheerder van het landelijk hoogspanningsnet, is het handhaven van de balans tussen vraag en aanbod van elektriciteit: de systeembalans. Omdat het opslaan van elektriciteit tot op heden economisch gezien nog niet haalbaar is, vereist het technische systeem van de elektriciteitsvoorziening dat vraag en aanbod te allen tijde in balans zijn. Op 9 december 2003 heeft DTe twee besluiten genomen om de informatievoorziening over regel- en reservevermogen te waarborgen, met name met het oog op het handhaven van de systeembalans.

- 5.2.1 **Eerste transparantiebesluit: informatievoorziening over productievermogen aan TenneT**
TenneT heeft in het verleden aangegeven dat de informatievoorziening over regel- en reservevermogen onvoldoende was gewaarborgd. Producenten hadden geen plicht TenneT te voorzien van actuele informatie over de beschikbaarheid van hun productie-eenheden. Het eerste transparantiebesluit heeft hierin verandering gebracht. Producenten met productie-eenheden groter dan 5 MW zijn nu verplicht actuele informatie aan TenneT te verschaffen over de beschikbaarheid van deze eenheden.

DTe maakt inzetbaarheid productievermogen transparant

09-12-2003 | Persbericht DTe

Totstandkoming transparantiebesluiten

Team DTe

- 1 bestuurskundige
- 3 ingenieurs
- 4 juristen

Doorlooptijd

18 maanden

Code Rood: een voorbeeld van het belang van een adequate informatievoorziening omtrent de beschikbaarheid van productie-eenheden is de koelwaterproblematiek van de zomer 2003. Bij de productie van elektriciteit kan oppervlaktewater worden gebruikt als koelwater. Wanneer door langdurige hitte dit oppervlaktewater in temperatuur stijgt en daarbij uit milieuoogpunt de maximale lozingstemperatuur (30°C) gehandhaafd wordt, kunnen elektriciteitscentrales niet meer voldoende warmte afvoeren. De centrales moeten in dat geval terug in capaciteit om de norm niet te overschrijden. In dergelijke situaties wordt het beschikbare productievermogen verminderd en daardoor ook de mogelijkheid voor het handhaven van de systeembalans. Wanneer het beschikbare reservevermogen daalt tot onder een bepaalde grens spreken we van een 'Code Rood'-situatie, zoals in augustus vorig jaar het geval was.

TenneT heeft aangegeven dat tijdens de 'koelwaterproblematiek' van de zomer 2003 niet precies duidelijk was hoe veel productievermogen er op dat moment nog voor regelacties beschikbaar was. Dit had ertoe kunnen leiden dat de opwarming van koelwater tot boven de 30°C moest plaatsvinden, terwijl er nog productievermogen aanwezig was om deze opwarming te voorkomen.

De kans dat deze situatie zich voordoet, wordt verminderd wanneer TenneT voortdurend beschikt over actuele en volledige informatie betreffende de inzetbaarheid van productie-eenheden in Nederland, zoals het besluit waarborgt.

5.2.2

Tweede transparantiebesluit: publicatie informatie voor de onbalansmarkt

Het tweede transparantiebesluit betreft het openbaar maken van de bovengenoemde informatie ten aanzien van de beschikbaarheid van productie-eenheden. Publicatie van deze gegevens maakt het voor marktpartijen mogelijk een inschatting te maken van de ruimte op de onbalansmarkt. Marktpartijen kunnen zo beter beoordelen of en tegen welke prijs zij regel- en reservevermogen willen aanbieden aan TenneT. Dit stimuleert marktpartijen om in tijden van schaarste productievermogen aan TenneT ter beschikking te stellen.

De publicatie van gegevens omtrent de inzetbaarheid van productie-eenheden zal op een geaggregeerde wijze plaatsvinden (gesommeerd over alle eenheden), zodat geen bedrijfsgevoelige informatie openbaar wordt.

De vergroting van de transparantie vormt een belangrijke bijdrage aan het betrouwbaar en efficiënt functioneren van de Nederlandse elektriciteitsmarkt.

Gepubliceerd wordt:

Het opgesteld vermogen ('nameplate'-capacity) van alle productie-eenheden groter dan 5 MW.

Dagelijks voor negen maanden vooruit: het (technisch) beschikbare vermogen; het opgesteld vermogen verminderd met het vermogen dat niet beschikbaar is door onderhoudswerkzaamheden, storingen, et cetera.

Dagelijks voor één dag vooruit: het deel van het technisch beschikbare vermogen dat kan worden ingezet voor regelacties.

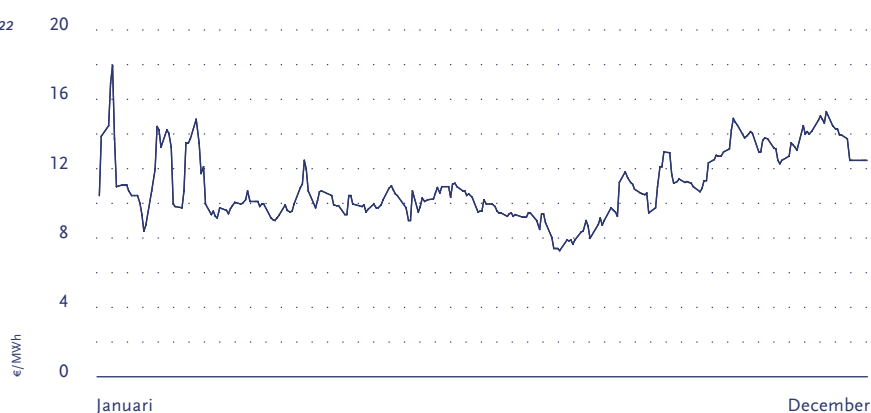
5.3 De Nederlandse gasmarkt: op weg naar een concurrerende markt

5.3.1 Stimulering van handel en concurrentie

In 2003 heeft DTe gewerkt aan het stimuleren van handel en concurrentie in de Nederlandse gassector. Een belangrijke basis voor de gasmarkt was al gelegd in de Richtlijnen Gastransport 2003. Daarin is een 'entry-exit-tarievensysteem' voor het landelijke hogedruktransportnet voorgeschreven. Het entry-exit-tarievensysteem is op 1 januari 2003 daadwerkelijk ingevoerd. Hierdoor kunnen handelaren op een centrale plaats in het Nederlandse gastransportsysteem – het Title Transfer Facility (TTF) – gas verhandelen. Dit moet de marktwerking ten goede komen.

'Day ahead'-Gasprizen
Bunde-Oude Statenzijl 2003

Figuur 22

Afnemersgroepen en handelaren spraken hun zorgen uit over de mogelijkheden van concurrentie in het gedeelte van de leveringsmarkt dat op 1 juli 2004 wordt geliberaliseerd. De afnemers die dan vrij komen (de zogenoemde fase-3-afnemers: grotendeels huishoudens, tuinders en kleine industrie) hebben een variërend afnameprofiel en gebruiken gas met laagcalorische kwaliteit. Een variërend afnameprofiel wil zeggen dat het verbruik sterk temperatuurafhankelijk is. Om deze afnemers te kunnen beleveren, moet een leverancier flexibiliteitsinstrumenten inzetten (buffers) om de constante aanvoer flexibel te kunnen afleveren. Daarnaast brengt het gebruik van laagcalorisch aardgas met zich mee dat gas dat niet uit Groningen komt (overwegend hoogcalorisch gas) middels kwaliteitsconversie moet worden omgezet. Daarmee wijkt deze groep af van de groep afnemers die reeds vrij is en hoofdzakelijk hoogcalorisch gas in een vlak afnameprofiel afneemt.

In januari 2003 hebben DTe en de directie Concurrentietoezicht het Britse onderzoeksbureau Brattle de opdracht gegeven de mogelijkheden van concurrentie in de Nederlandse gasmarkt te onderzoeken. Het onderzoek was in het bijzonder gericht op de groothandelsmarkt van gas. In het eindrapport constateert Brattle dat de Nederlandse groothandelsgasmarkt een aantal knelpunten kent. Hierdoor bestaat het risico dat de concurrentievoordelen niet (geheel) bij de fase-3-afnemers terechtkomen. De knelpunten worden onder meer veroorzaakt door een schaarste aan importcapaciteit en een beperkte beschikbaarheid van kwaliteitsconversie en flexibiliteitsinstrumenten voor nieuwe aanbieders op de markt. Naar aanleiding van dit onderzoek heeft DTe besloten

Onderzoek ontwikkeling gasmarkt

Team DTe

1 bestuurskundige

2 economen

1 ingenieur

1 jurist

Doorlooptijd

11 maanden

de gesignaleerde knelpunten en eventuele oplossingen nader in kaart te brengen. Dit heeft geleid tot een consultatiedocument dat in januari 2004 is gepubliceerd. Het doel van de consultatie is om op korte termijn oplossingen voor de knelpunten vast te stellen, en daarmee de mogelijkheden voor toetreding van nieuwe partijen tot de markt te verbeteren. Toetreding van nieuwe partijen is van groot belang om effectieve concurrentie op de groot-handelsmarkt te realiseren.

Kwaliteit gas	‘Variërend’ afnameprofiel	‘Vlak’ afnameprofiel
Laagcalorisch	Kleinverbruikers	Industrieën
	Tuinbouw	Elektriciteitscentrales voor basislast
	Kleine industrie	
Hoogcalorisch	Elektriciteitscentrales voor piekvermogen	Industrieën
		Elektriciteitscentrales voor basislast

5.3.2 Adviezen aan de minister

Op verzoek van de minister van Economische Zaken heeft DTe in juni 2003 een advies opgesteld over de rol en taken van de beheerder van het landelijke gastransportnet (de Transmission Service Operator of TSO). Aanleiding voor deze adviesaanvraag was de nieuwe Europese Gasrichtlijn (Richtlijn 2003/55/EG) die de verplichting bevat om in alle lidstaten een TSO aan te wijzen. In de praktijk wordt het beheer over dit landelijke netwerk al enkele jaren uitgevoerd door de transporttak van de N.V. Nederlandse Gasunie: Gastransport Services. Het advies van DTe bevat onder meer het voorstel om Gastransport Services wettelijke taken te geven voor beheer en onderhoud, het bewaken van de veiligheid van het transportsysteem, en het verstrekken van informatie en kwaliteitsconversie. Daarnaast adviseert DTe om in de opstartfase van de Nederlandse gasmarkt Gastransport Services de taak te geven de handel op de gasmarkt zoveel mogelijk te ondersteunen door bijvoorbeeld het aanbieden van een elektronisch bulletin board. De expliciete taken voor de TSO moeten het functioneren van de groothandelsmarkt stimuleren. Op 18 december 2003 is het advies ter informatie naar de Tweede Kamer gezonden. Daarnaast heeft

bron: N.V. Nederlandse Gasunie

de minister in 2003 DTe verzocht te adviseren in hoeverre vrijstelling van regulering kan worden verleend voor een gaspijpleiding tussen Nederland en het Verenigd Koninkrijk. Een vrijstelling van regulering kan in speciale gevallen investeringen in infrastructuur stimuleren. Gastransport Services heeft momenteel plannen om een pijpleiding te bouwen tussen Balgzand (Nederland) en Bacton (Verenigd Koninkrijk). De minister heeft op basis van het DTe-advies een brief geschreven aan Gastransport Services waarin staat dat de pijpleiding voor ontheffing in aanmerking komt. Een daadwerkelijke vrijstelling kan pas worden verleend als de formele mogelijkheid hiertoe in de Gaswet is opgenomen. In de voorbereiding van het advies heeft DTe samen met de Britse toezichthouder op de energiemarkt, OFGEM, een consultatie gehouden waarin zowel Nederlandse als Britse marktpartijen hun zienswijze over dit onderwerp konden geven.

5.4 Faillissement Energy-XS

5.4.1 Faillissement nieuwe leverancier

Op 18 augustus 2003 is door het faillissement van Energy-XS duidelijk geworden wat kan gebeuren met leveranciers in een vrije markt. Zo'n 65.000 klanten ondervonden wat het betekent als een elektriciteitsleverancier niet meer aan zijn verplichtingen kan voldoen.

Inherent aan marktwerking is dat een energiebedrijf failliet kan gaan. In de energiesector is de onderlinge afhankelijkheid van partijen groot. Het faillissement van Energy-XS had gevolgen voor de klanten die bij het Almelose bedrijf aangesloten waren, de betrokken meetbedrijven, de betrokken netbeheerders, de landelijke netbeheerder en uiteraard DTe.

5.4.2 Werking noodregeling

Onmiddellijk nadat het faillissement was uitgesproken, trad de noodregeling in werking. Deze noodregeling is opgenomen in de Technische Codes en opgezet om de leveringszekerheid zeker te stellen. De dagelijkse vraag naar energie blijft bestaan, de producenten produceren deze gevraagde elektriciteit en de netbeheerders blijven deze transporteren. De noodregeling bepaalt hoe met een faillissement wordt omgegaan om te waarborgen dat klanten energie geleverd krijgen.

5.4.3 Keuze noodleverancier

De noodleverancier is de partij die de levering van energie heeft overgenomen na het faillissement van Energy-XS. De noodleverancier wordt zo genoemd omdat een eindverbruiker tien werkdagen de tijd heeft om een nieuwe leverancier te selecteren. Elke afzonderlijke netbeheerder waar Energy-XS klanten had, moest een noodleverancier aanwijzen. Alle energieconcerns die zowel een netbeheerder als een leverancier omvatten, selecteerden de eigen leverancierstak als noodleverancier. Over dit feit is commotie ontstaan, omdat de Elektriciteitswet voorschrijft dat een netbeheerder een groepsmaatschappij niet mag bevoordelen. DTe heeft deze mogelijke bevoordeling van groepsmaatschappijen onderzocht en concludeerde dat deze bevoordeling niet goed te beoordelen is. Eveneens bleek dat de netbeheerders nauwelijks waren geprepareerd op een dergelijke situatie en niet eerder hadden nagedacht over een dergelijke noodleverancier.

5-4.4

Nasleep

De potentiële belangenverstrengeling tussen de onafhankelijkheid van de netbeheerder en de mogelijke bevoordeling van een commerciële leveringsonderneming binnen groepsverband door de noodregeling, is een van de zaken die in een nieuwe noodregeling anders worden geregeld. De landelijke netbeheerder TenneT zal hierbij de coördinerende rol van de netbeheerders overnemen, waardoor de regionale netbeheerders uitsluitend hun reguliere takenpakket behouden. De nieuwe regeling ligt inmiddels ter beoordeling en vaststelling bij DTe.

Tijdens de nasleep van het faillissement van Energy-XS rees ook de vraag of netbeheerders een tweede maal de transportnota bij eindverbruikers in rekening mogen brengen (als deze nota's niet uit de failliete boedel kunnen worden voldaan). Deze vraag is door de Rechtbank Rotterdam in kort geding in het voordeel van de eindverbruiker beslecht.

DTe heeft zich er sterk voor gemaakt dat netbeheerders geen administratiekosten aan kleinverbruikers in rekening zouden brengen. Netbeheerders hebben zich hieraan gehouden en voor zover ze al administratiekosten bij kleinverbruikers in rekening hadden gebracht, hebben zij de betaling teruggestort.

De casus Energy-XS laat zien dat concurrentie geen vermindering van leveringszekerheid met zich meebrengt. Daarbij komt dat met de nieuwe noodregeling eventuele nadelige gevolgen voor de klant tot een minimum worden beperkt. Deze waarborgen moeten het nog beter mogelijk maken te wisselen van energieleverancier. Dit vergroot de mogelijkheden van concurrentie.

Onderzoek faillissement Energy-XS

Team DTe

3 auditors

Doorlooptijd

2 maanden

5-5

Consumentenbescherming

Het jaar 2004 wordt met de opening van de kleinverbruikersmarkt voor DTe het jaar van de consument. De opening van de markt kent naast de voordelen van keuzevrijheid ook risico's. Om de liberalisering van de energiemarkten te laten slagen, moeten de risico's voor consumenten worden beperkt. Hier is een taak voor DTe weggelegd. Vandaar dat DTe in 2004 werk maakt van het waarborgen van zekerheden voor de consument in een vrije energiemarkt.

5-5.1

Project consumentenbescherming

Consumentenbescherming is een belangrijk onderdeel van de werkzaamheden van DTe. In bijna elk besluit, project of onderzoek wordt er rekening mee gehouden of er verhoogde risico's zijn voor consumenten en hoe deze kunnen worden beperkt. Om al deze verschillende elementen DTe-breed goed in kaart te brengen en vanaf 1 juli ook op een adequate manier te kunnen inzetten, is het project Consumentenbescherming opgestart.

Aan de hand van een paar voorbeelden wordt toegelicht welke maatregelen in het kader van het project Consumentenbescherming door DTe worden voorbereid.

5-5.2

Vangnetregulering

Per 1 juli 2004 wordt vanuit de Elektriciteitswet 1998 en de Gaswet het systeem van 'vangnetregulering' voor kleinverbruikers van elektriciteit en gas ingevoerd.

Project consumentenbescherming

Team DTe

3 juristen

Doorlooptijd

8 maanden

In een vrije markt kunnen partijen de prijzen vragen die ze willen. Omdat klanten keuzevrijheid hebben, kunnen zij wisselen van aanbieder als het huidige energiebedrijf hogere prijzen hanteert dan concurrenten. Een mogelijk risico is dat aan klanten, die om bepaalde redenen niet kunnen of willen wisselen, te hoge tarieven in rekening worden gebracht. Om dit te voorkomen, ontwikkelt DTe een systeem waarbij op basis van marktontwikkelingen schaduw prijzen worden berekend. Met dit systeem kan worden ingegrepen als een aanbieder onredelijk hoge tarieven hanteert en kan er een maximumprijs worden vastgesteld. Met dit systeem blijft de marktwerking behouden omdat de prijzen bij natuurlijke schaarste mee kunnen stijgen en de consument tegelijkertijd beschermd blijft tegen onredelijke tarieven.

5.5.3 Voorlichting

Een belangrijk onderdeel van consumentenbescherming is de klant te informeren waar hij in geval van problemen terecht kan. Als een aanbieder van energie of een netbeheerder onrechtmatig handelt, kan DTe ingrijpen. Soms kan DTe dat niet, maar kan het burgerlijk recht of een geschillencommissie uitkomst bieden. De website van DTe zal hierover uitgebreid informeren.

5.5.4 Klachtenrapportage

Een onderdeel van de voorlichtingscampagne is het verstrekken van klachtenoverzichten over bedrijven. Voor veel consumenten is het voor de afweging om te wisselen van belang te weten hoe 'goed' hun huidige of een mogelijke nieuwe aanbieder het doet. DTe maakt vanaf april 2004 op zijn website bekend hoeveel klachten (terecht en onterecht) bij DTe binnenkomen over de verschillende bedrijven. Dit aantal wordt afgezet tegen het totaal aantal klanten van het desbetreffende bedrijf, waardoor een vergelijkbaar cijfer ontstaat. Zo wil DTe de burger verder informeren en bedrijven stimuleren klachten van consumenten serieus te nemen en naar tevredenheid af te handelen.

5.6 Beoordeling overname Reliant door Nuon

5.6.1 De zaak

In april 2003 meldde Nuon bij de NMa dat het de Nederlandse activiteiten van Reliant wilde overnemen. Nuon is actief als producent en als leverancier van elektriciteit. Reliant behoort tot de grotere elektriciteitsproducenten van Nederland. Elektriciteit heeft enkele bijzondere kenmerken. Het voorziet in een essentiële behoefte, waardoor zelfs bij grote prijsstijgingen de vraag naar elektriciteit niet afneemt. Verder kan elektriciteit niet worden bewaard, verschilt de hoogte van de vraag sterk per moment en is er een groot verschil in de mate van flexibiliteit van productie-eenheden. Elektriciteit kan worden geïmporteerd, maar de importcapaciteit is beperkt. Op momenten dat er veel vraag is, is deze capaciteit volledig benut en bepaalt het aanbod van de Nederlandse spelers het prijsniveau. Er zijn geen concrete aanwijzingen dat de importcapaciteit op korte termijn wezenlijk zal toenemen.

Beoordeling overname Reliant door Nuon	
Team Concentratiecontrole	
3 economen	
2 juristen (waarvan 1 gedetacheerd van DTe)	
1 natuurkundige (gedetacheerd van DTe)	
Doorlooptijd	
7 maanden	

‘We zijn aangewezen op slechts enkele nationale producenten.’

Hans Frijlink, directielid Pechiney
13-11-2003 | Financieele Dagblad

5.6.2 Marktmacht

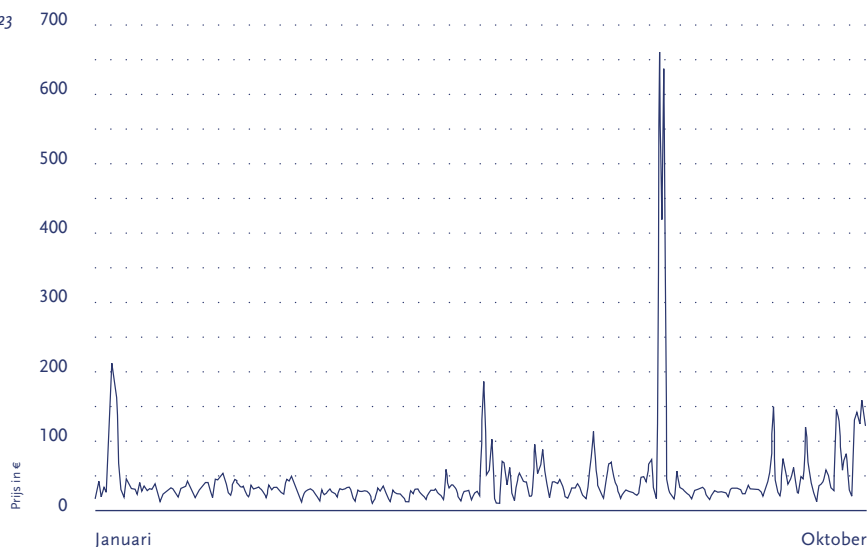
De specifieke kenmerken van elektriciteit maken het voor de drie grootste producenten gemakkelijker om marktmacht uit te oefenen door prijsbeïnvloeding. Een marktpartij kan dit onder meer doen door capaciteit achter te houden. In het buitenland zijn enkele duidelijke voorbeelden van het daadwerkelijk uitoefenen van marktmacht, zoals bij de extreme prijsspieken in Californië in 2001. Er zijn indicaties dat de grotere aanbieders van elektriciteit in Nederland op bepaalde momenten marktmacht kunnen uitoefenen. Zo blijkt dat het wegvallen van een klein deel van de capaciteit tot een prijsverdubbeling kan leiden.

‘Ik kan me niet voorstellen dat mijn collega’s blij zijn met de huidige prijzen. Ik hoop dat ze ons voorbeeld volgen.’

Jannes Verwer, directeur Eon
17-01-2003 | Financieele Dagblad

In 2003 hebben verschillende prijsspieken plaatsgevonden, die soms hebben geleid tot een vertwintigvoudiging van de prijzen. Dit speelde onder meer in de lange periode van hoge temperaturen. Verschillende onderzoeken, van bijvoorbeeld het Centraal Planbureau, McKinsey en de Technische Universiteit Delft, wijzen al op marktmacht van de grote producenten. Ook Nuon en andere marktspelers wezen in het verleden meerdere malen op het bestaan van marktmacht en strategisch gedrag.

Prijswikking op stroombeurs op APX in 2003 **Figuur 23**

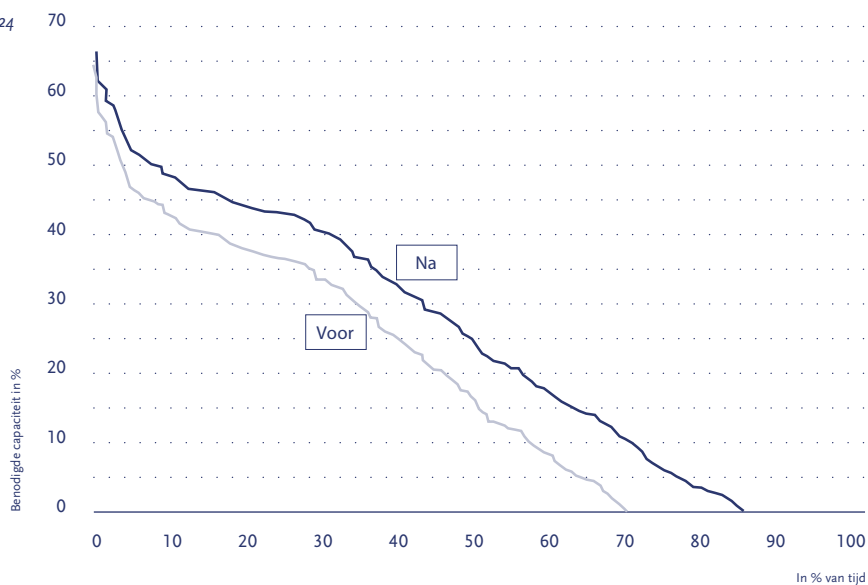
5.6.3

De gevolgen

Door de overname van Reliant door Nuon neemt het marktaandeel van de drie grootste spelers toe tot circa 74%. Door de overname valt een kleine onafhankelijke aanbieder weg. Het aantal momenten waarop de grote spelers nodig zijn om aan de vraag te voldoen neemt toe. Hierdoor groeien de mogelijkheden voor strategisch, prijsopdrijvend gedrag. Veel marktpartijen verwachten dat de overname zal leiden tot prijsstijgingen en dalende liquiditeit.

Verschuiving momenten benodigdheid drie grootste aanbieders

Figuur 24

De lijn 'voor' geeft de situatie voor de overname weer. Te zien valt bijvoorbeeld dat in 16% van de tijd ten minste 40% van het vermogen van de drie grootste producenten onmisbaar is om aan de vraag te voldoen. Met name in de situaties met hoge 'onmisbaarheidpercentages' wordt de prikkel om capaciteit tegen hoge prijzen aan te bieden sterk. De lijn 'na' geeft vergelijkbare informatie na de overname. Na de concentratie is in 31% van de tijd ten minste 40% van het vermogen van de drie grootste spelers onmisbaar om aan de vraag te voldoen. Dit is bijna een verdubbeling ten opzichte van de periode voorafgaand aan de concentratie.

5.6.4 Econometrisch onderzoek

Om het precieze effect op de prijzen beter in kaart te krijgen, heeft de NMa in deze zaak twee externe kwantitatieve onderzoeken laten uitvoeren. De onderzoeken passen binnen de ontwikkeling in mededingingsanalyses om zo goed mogelijk op een kwantitatieve manier de effecten van fusies en overnames te analyseren. In de Verenigde Staten worden deze technieken al enkele jaren toegepast. Recent hebben de Scandinavische mededingingsautoriteiten en de Europese Commissie eveneens simulaties toegepast op de elektriciteitssector. Het voordeel van dergelijke modellen is dat rekening kan worden gehouden met de beschikbare hoeveelheid importcapaciteit, de kwalitatieve aspecten van de portfolio van verschillende spelers, zoals verschillen in marginale kosten en flexibiliteit, en met het feit dat de vraag in de tijd zeer sterk kan verschillen.

5.6.5 Prijsstijging

Uit de twee studies kwam door de overname een gemiddelde prijsstijging naar voren van 13%, respectievelijk 6%. De effecten van deze prijsstijging zouden zeer significant zijn; een prijsstijging van 13% betekent op jaarbasis een toename van de elektriciteitskosten in Nederland van circa € 600 miljoen.

5.6.6 Voorwaarden

Uiteindelijk heeft Nuon een vergunning gekregen voor de overname onder de voorwaarde dat zij 900 MW aan capaciteit zal veilen. De twee andere grote spelers, Essent en Electrabel, zijn uitgesloten van deelname. Uit het onderzoek blijkt dat zich met deze veiling van capaciteit geen prijsstijging meer voordoet. De veiling is tevens goed voor de liquiditeit in de markt en biedt mogelijkheden voor kleinere spelers zoals handelaren en leveranciers om zelf over capaciteit te beschikken. In eerste instantie zal Nuon capaciteit moeten veilen voor vijf jaar. Daarna zal in principe weer een veiling voor vijf jaar plaatsvinden. Als echter blijkt dat de marktomstandigheden zich dan fundamenteel hebben gewijzigd (bijvoorbeeld doordat de markt zich heeft ontwikkeld tot een Noordwest-Europese markt) kan de NMa besluiten dat een veiling niet meer nodig is.

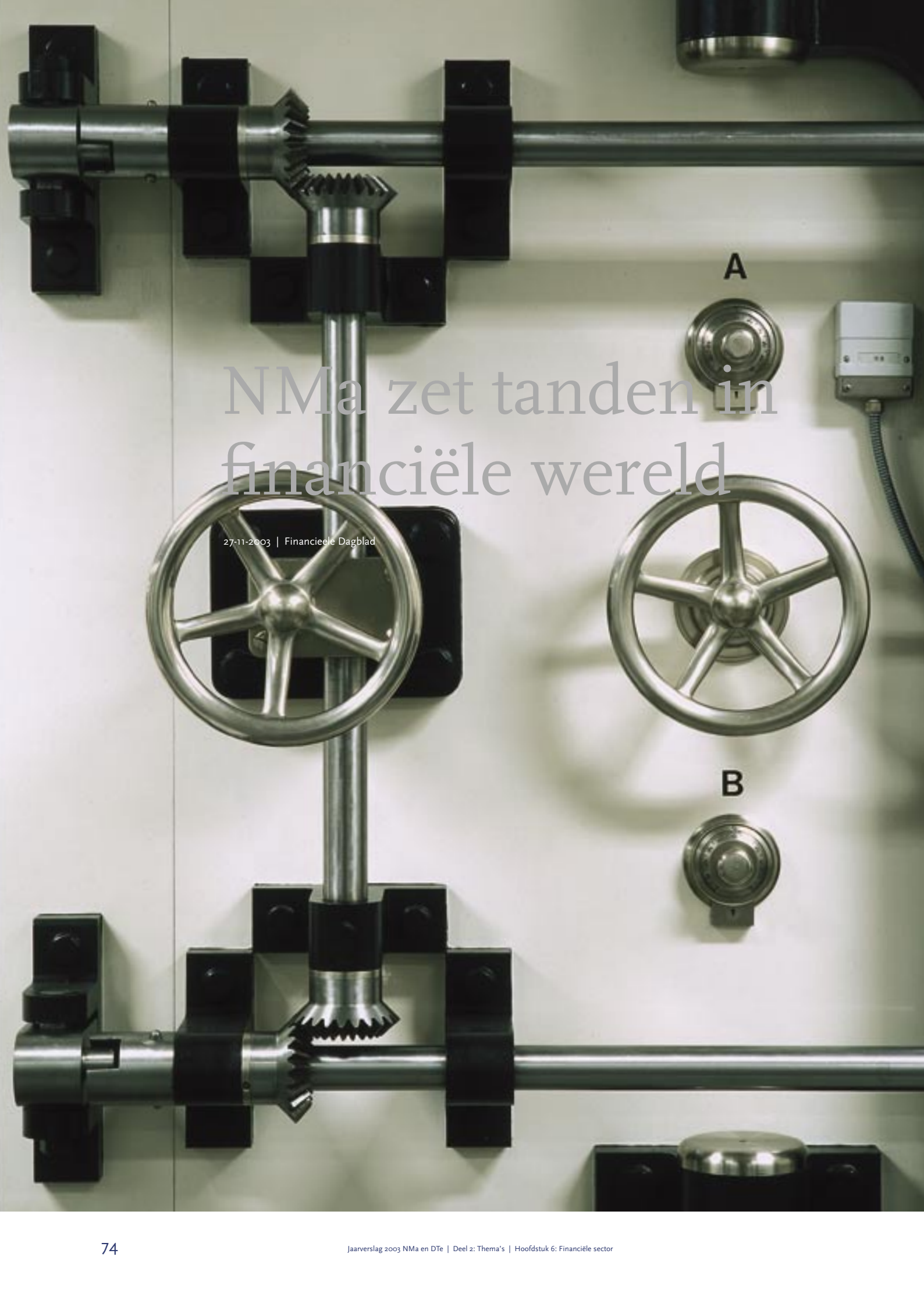
5.6.7 Beroep

Nuon en Essent zijn in beroep gegaan tegen het besluit. Zij vinden dat de Mededingingswet geen basis biedt voor het besluit van de NMa en zijn van mening dat er sprake is van een Noordwest-Europese groothandelsmarkt. Essent is het verder niet eens met de uitsluiting van deelname aan de veiling.

Industrie in gevaar door dure stroom

13-11-2003 | Financieele Dagblad

The image shows a mechanical assembly mounted on a white wall. It features a horizontal shaft with several gears and a vertical shaft with a large five-spoke wheel. To the right, there are two pressure gauges labeled 'A' and 'B'. A small electrical control box is also visible on the right side.

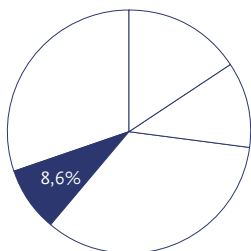
NMa zet tanden in financiële wereld

27-11-2003 | Financieele Dagblad

6 Financiële sector

6.1 Aandacht voor de financiële sector

Ingezette medewerkers op de financiële sector in 2003

De financiële sector is goed voor een balanstotaal van circa € 1.000 miljard. De sector draagt ook in belangrijke mate bij aan het goed functioneren van het economische verkeer in het algemeen. Banken zorgen ervoor dat betalingen goed verlopen en dat tijdelijke vermogensoverschotten en -tekorten van klanten elkaar vinden via de spaar- en kredietfunctie. Het effectenwezen heeft een faciliterende rol voor marktpartijen die voor eigen rekening en risico geld- of kapitaalmarktoperaties willen uitvoeren. Verzekeraars dragen niet alleen bij aan de stabiliteit van de financiën van ondernemingen en personen in geval van onvoorziene tegenslagen, maar ook aan toekomstzekerheid door bijvoorbeeld (aanvullende) pensioenen.

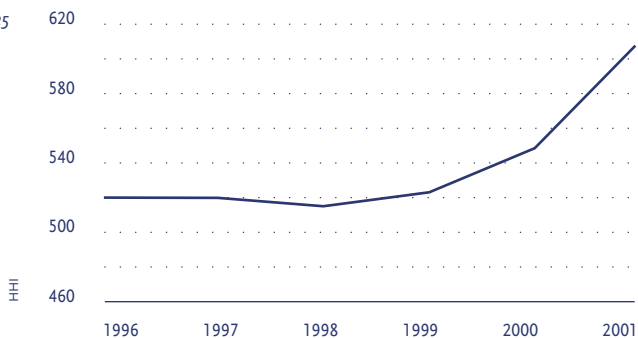
De financiële sector is van grote betekenis voor de Nederlandse economie. Een goede marktwerking in deze sector, en dus ook voldoende concurrentie, is dan ook belangrijk. De financiële sector kent over het algemeen een verhoogd risico van beperkte mededinging. In geval van onvoldoende concurrentie kan door te hoge prijzen en achterblijvende innovatie sprake zijn van substantiële maatschappelijke schade.

Het verhoogde risico van beperkte mededinging hangt onder meer samen met de over het geheel genomen hoge concentratiegraad, de onderlinge verwevenheid en de bijzondere regelgeving die van invloed is op het gedrag van marktpartijen. Een voorbeeld van regelgeving is de Europese groepsvrijstelling voor de verzekeringssector. Daarin worden, gezien de specifieke kenmerken van deze bedrijfstak, samenwerkingsvormen toegestaan die normaliter onder het Europese kartelverbod vallen. Dit betekent dat de NMa extra waakzaam moet zijn ten aanzien van de resterende ruimte voor concurrentie.

Deze omstandigheden, tezamen met diverse uit de markt ontvangen signalen die om nader onderzoek vragen, hebben ertoe geleid dat de NMa in 2003 het mededingingstoezicht op de financiële sector heeft geïntensiveerd. Ook het ministerie van Financiën is hiervan een uitgesproken voorstander, mede naar aanleiding van de bevindingen van de werkgroep Wellink over het betalingsverkeer.

Concentratie in totale schademarkt gemeten met veelgebruikte Hirschman–Herfindahl–Index (HHI)

Figuur 25

Met het intensieve toezicht op de financiële sector bevindt Nederland zich internationaal gezien in goed gezelschap. Zo is in het Verenigd Koninkrijk enkele jaren geleden in opdracht van de Chancellor of the Exchequer een uitgebreide studie naar de concurrentie in het bankwezen verricht, die daar de aanleiding vormde voor een geïntensiveerd toezicht op de sector. Ook in andere Europese landen hebben mededingingsautoriteiten de financiële sector onder de loep genomen. Voorbeelden zijn Italië, waar mededingingsonderzoek is gedaan naar verzekeraars, en Oostenrijk, waar onderzoek een bankenkartel (de 'Lombard Club') aan het licht bracht.

De NMa beschikt over een aantal instrumenten om toezicht uit te oefenen op de concurrentie in de financiële sector. In de eerste plaats heeft de NMa wettelijke mogelijkheden vanuit haar functie als handhaver van de Mededingingswet. Hierbij kan met name worden gedacht aan het specifieke opsporingsonderzoek, dat kan uitmonden in een rapport als het vermoeden is gerezen dat de Mededingingswet wordt overtreden. Na hoor en wederhoor kan de NMa, indien wordt vastgesteld dat de Mededingingswet daadwerkelijk is overtreden, een sanctie opleggen. Daarnaast beschikt de NMa sinds 2003 over de Monitor Financiële Sector (MFS). Deze is met steun van het ministerie van Financiën in het leven geroepen om het structurele mededingingstoezicht op de financiële sector te intensiveren.

6.2 Monitor Financiële Sector (MFS)

Monitor Financiële Sector

Team MFS

7 economen

2 juristen

Binnen de MFS doet de NMa economisch onderzoek naar de verschillende deelmarkten van de financiële sector. Hierbij worden structuurkenmerken in kaart gebracht en wordt geanalyseerd in hoeverre er op een bepaalde deelmarkt sprake is van risico's voor de mededinging. In de meeste gevallen wordt naar verschillende indicatoren gekeken die samen een risico-inschatting opleveren.

Zo mogelijk worden deze inzichten met de sector gedeeld om daar waar nodig te komen tot concurrentiebevorderende veranderingen. Het mes snijdt aan twee kanten. Enerzijds kan er van het monitoren en het bekendmaken van de inzichten een nalevingseffect uitgaan. Het maakt de bedrijven immers meer bewust van de Mededingingswet-normen en het belang van de naleving daarvan.

Anderzijds bevordert monitoring een adequate prioriteitstelling en uitvoering van concreet opsporingsonderzoek naar overtredingen van de Mededingingswet. Daarnaast ondersteunt de monitorfunctie de toetsing van fusies en overnames door de NMa in de financiële sector. Momenteel doet de NMa binnen de MFS onderzoek naar onder meer het effectenwezen, het verzekeringsintermediair en de verwevenheid van financiële instellingen.

Monitor 2003

Op 26 november 2003 ontving minister Zalm van Financiën het eerste exemplaar van de Monitor Financiële Sector tijdens het NMa-symposium 'De stand van de mededinging in de financiële sector'. Bij deze gelegenheid gaven verschillende sprekers, onder voorzitterschap van voormalig Europees Commissaris Mededinging Van Miert, hun visie op de concurrentie tussen banken en verzekeraars. Ook in de komende jaren geeft de NMa jaarlijks haar visie op de concurrentie in de financiële sector door publicatie van de Monitor.

De Monitor 2003 bevat een overzicht van economische onderzoeken waaruit blijkt dat er aanwijzingen zijn dat de concurrentie in de Nederlandse financiële sector achterblijft, in vergelijking zowel tot andere Nederlandse sectoren als tot andere Europese landen. Deze conclusie geldt niet voor alle deelmarkten.

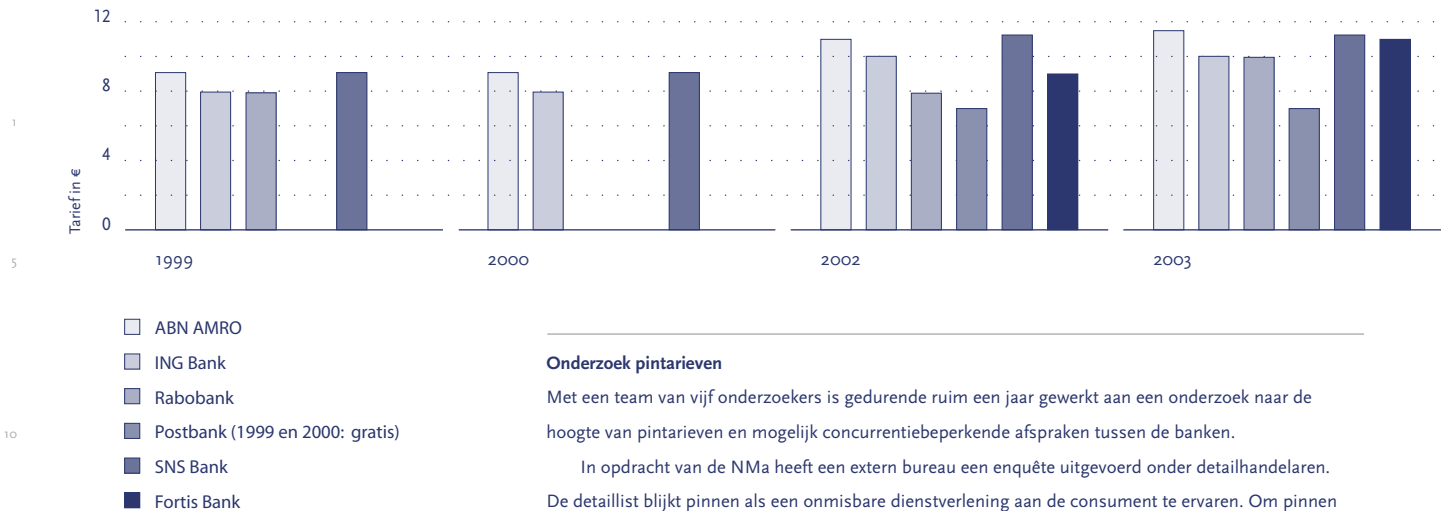
Specifieke aandacht is er in de Monitor voor twee belangrijke deelmarkten: de betaalmarkt en de markt voor schadeverzekeringen. De betaalmarkt typeert zich door een hoge concentratiegraad en aanzienlijke toetredingsdrempels, zoals de hoge overstapkosten voor klanten, die het voor nieuwkomers moeilijk maken klanten van andere banken te winnen. Er zijn geen aanwijzingen dat de structuur van de schadeverzekeringsmarkt als geheel de concurrentie belemmert. Deze algemene conclusie geldt overigens niet voor alle onderdelen van de schadeverzekeringsmarkt.

6.3 Opsporingsonderzoek in de financiële sector

In 2003 deed de NMa een opsporingsonderzoek in de verzekeringssector. In dit kader legde de NMa onder meer onaangekondigde bedrijfsbezoeken af. In 2004 wordt dit onderzoek afgerond.

In april 2003 maakte de NMa rapport op waarin zij het redelijke vermoeden uitsprak van overtreding van het kartelverbod en het verbod op misbruik van een economische machtspositie door Interpay en de daarin aandeelhoudende banken. Interpay en de banken hebben op het rapport gereageerd. Na het horen van de betrokken ondernemingen bepaalt de NMa of een boete en/of een last onder dwangsom wordt opgelegd.

Jaartarief voor pinpasgebruik Figuur 26
(indien niet vermeld: niet beschikbaar)

Onderzoek pintarieven
Team Concurrentietoezicht
3 economen
2 juristen
Doorlooptijd
14 maanden

Onderzoek pintarieven

Met een team van vijf onderzoekers is gedurende ruim een jaar gewerkt aan een onderzoek naar de hoogte van pintarieven en mogelijk concurrentiebeperkende afspraken tussen de banken.

In opdracht van de NMa heeft een extern bureau een enquête uitgevoerd onder detailhandelaren. De detaillist blijkt pinnen als een onmisbare dienstverlening aan de consument te ervaren. Om pinnen voor de klant mogelijk te maken, is de detaillist genoodzaakt netwerkdiensten voor pintransacties af te nemen. Uit het onderzoek bleek verder dat de detaillisten als afnemers van deze netwerkdiensten relatief ongevoelig zijn voor kleine prijsveranderingen. Zij stappen bij hogere pintarieven dus niet over naar een ander betaalproduct. Dit duidt erop dat netwerkdiensten voor pintransacties een aparte, relevante (product-)markt is.

De NMa heeft vervolgens onder meer het vermoeden uitgesproken dat Interpay een economische machtspositie heeft op de markt voor netwerkdiensten voor pintransacties in Nederland. Een onderneming met een economische machtspositie mag daarvan geen misbruik maken door bijvoorbeeld te hoge tarieven te hanteren. Hoewel Interpay zijn tarieven de afgelopen jaren heeft verlaagd, is er volgens de NMa vermoedelijk geen redelijke verhouding tussen de kostprijs van netwerkdiensten voor pintransacties en de tarieven die Interpay daarvoor vraagt, ook niet als rekening wordt gehouden met een redelijke winstopslag.

6.4 Vergoedingen tussen banken en het kartelverbod

In het betalingsverkeer verrichten banken veel diensten voor klanten van andere banken. Bekende voorbeelden zijn overboekingen en het gastgebruik van geldautomaten. Voor dergelijke handelingen wordt vaak een interbancaire vergoeding in rekening gebracht voor de over-en-weer gemaakte kosten van verrichte handelingen. Om te voorkomen dat banken dergelijke vergoedingen op bilaterale basis moeten regelen, wordt geprobeerd een ‘multilaterale interbancaire vergoeding’ (MIV) af te spreken. Op zulke afspraken is veelal het kartelverbod van de Mededingingswet van toepassing, omdat het afspraken zijn die de concurrentie kunnen beïnvloeden.

Dergelijke afspraken kunnen echter ook bijdragen aan de efficiëntie van het betalingsverkeer. Het is daarom mogelijk een ontheffing van het kartelverbod te krijgen, indien is voldaan aan de voorwaarden die de wet stelt. Banken kunnen, bijvoorbeeld op basis van eerdere NMa-besluiten op ontheffingsverzoeken, zelf een beoordeling maken of zij voor ontheffing in aanmerking komen. Deze afweging moet van geval tot geval worden bekeken, rekening houdend met de werking van de specifieke MIV in kwestie en de argumentatie om deze in te voeren. Het besluit van de NMa in 2003 over Telegiro laat zien dat het niet vanzelfsprekend is dat een MIV voor ontheffing van het kartelverbod in aanmerking komt.

Ontheffingsverzoek Telegiro-overeenkomst**Team Concurrentietoezicht**

1 econoom

1 jurist

Doorlooptijd

14 maanden

Overeenkomst Vergoeding Dooradvisering Telegiro

De Telegiro-overeenkomst, die in 2002 in werking is getreden, betreft de invoering van een MIV voor spoedbetalingen. Een Telegiro is een spoedbetaling of -overboeking voor de zakelijke en particuliere markt, waarmee de begunstigde nog dezelfde dag over het overgemaakte bedrag kan beschikken. Bij een Telegiro informeert de bank die een spoedbetaling ontvangt – als de opdrachtgevende klant dit wenst – de begunstigde (telefonisch) over de bijschrijving, wat 'dooradviseren' wordt genoemd. Door de overeenkomst is er een MIV in het leven geroepen voor de kosten die verbonden zijn aan deze service. Voorheen was er geen sprake van onderlinge verrekening tussen de banken van de kosten van dooradvisering.

De NMa wees de aanvraag voor ontheffing van het kartelverbod voor de Telegiro-overeenkomst op 13 augustus 2003 af. De NMa achtte het niet aannemelijk dat een billijk aandeel van de behaalde voordelen door de invoering van de MIV ten goede zou komen aan de klant. Het was onvoldoende onderbouwd welke kostenvoordelen de invoering van de MIV zou bieden en hoe de gebruikers hiervan zouden profiteren in vergelijking tot de huidige situatie, waarin geen MIV of bilaterale vergoeding van kracht is. De NMa vond het niet aannemelijk dat het mechanisme van de concurrentiedruk tussen de banken hiervoor zou zorgen. Dit gezien het beperkte aandeel van de Telegiro in het totale dienstenpakket van de banken, waardoor het niet voor de hand lag dat een klant een rekening zou openen bij een andere bank alleen vanwege een lager tarief voor de Telegiro-service.

Tegen het besluit van de NMa is bezwaar aangetekend.

7 Samenvattingen

7.1 Samenvattingen concentratietoezicht

16-04-2003 | 3230 | Greenery – Fruitmasters

Vergunning vereist

In 2003 ontving de NMa een melding van de totstandbrenging van een gemeenschappelijke onderneming waarin de veiling- en bemiddelingsdiensten van Greenery en Fruitmasters op het gebied van vers fruit zouden worden ondergebracht. Voor de beoordeling is onderscheid gemaakt naar enerzijds de markt voor veiling- en bemiddelingsdiensten aan de aanvoerders van vers fruit (fruittelers) en anderzijds de markt voor de afzet van vers fruit. De totstandkoming van de gemeenschappelijke onderneming zal leiden tot een aanzienlijke positie op de Nederlandse markt voor veiling- en bemiddelingsdiensten aan de aanvoerders van vers fruit. De andere afzetorganisaties zijn zeer klein in omvang vergeleken met de voorgenomen gemeenschappelijke onderneming. Verdergaand onderzoek is nodig naar onder meer het bestaan van reële alternatieve afzetkanalen in Nederland en in het buitenland. Voor de concentratie is een vergunning geëist. Partijen hebben vervolgens besloten om van hun plannen af te zien.

25-02-2003 | 3282 | Eneco – Remu

Collectieve machtspositie?

Eneco was van plan om Remu over te nemen. Het belangrijkste punt bij de beoordeling was de vraag of op de mogelijke leveringsmarkt(en) voor elektriciteit een collectieve economische machtspositie van Essent, Nuon en Eneco (inclusief Remu) zou kunnen ontstaan of worden versterkt. Uit het onderzoek bleek dat de grote leveringsbedrijven de laatste jaren omzet verliezen op het gebied van de levering aan vrije afnemers. Ook op het gebied van de levering van groene elektriciteit aan de kleinverbruiker zijn nieuwe partijen toegetreden. Meerdere toetreders hebben aangegeven dat zij na vrijmaking van de beschermde afnemers ook aan deze groep zullen gaan leveren. Van de grote industriële en middelgrote afnemers in Nederland is sinds hun vrijmaking 30-50% van leverancier gewisseld. Van de kleinverbruikers die overstappen naar de afname van groene elektriciteit is een aanzienlijk deel overgestapt naar een andere leverancier. Elektriciteit is op zichzelf een homogeen product, maar leveranciers proberen zich op het punt van maatwerk en additionele diensten te onderscheiden. Mede gelet op deze factoren is het niet aannemelijk dat door de voorgenomen concentratie een collectieve economische machtspositie van Nuon, Essent en Eneco/Remu op de mogelijke markt(en) voor de elektriciteitlevering zal ontstaan of worden versterkt.

20-06-2003 | 3506 | Gilde – Euretco

Beoordeling verticale relatie

Gilde verwerft zeggenschap in Euretco en heeft reeds zeggenschap in Gazelle. Het betreft een verticale concentratie. Euretco is, voornamelijk als exploitant van winkelformules, actief in de fietsendetailhandel. Gazelle is een sterke speler op de markt voor de productie van en verkoop aan die detailhandel en eventuele deelmarkten. Op deze markten zijn diverse concurrenten actief, waaronder Accell Group en Giant. Bij Euretco aangesloten ondernemingen

doen hun bestellingen rechtstreeks bij de leveranciers. Euretco legt geen verplichtingen op ten aanzien van hoeveelheid en samenstelling van het assortiment. De formuleovereenkomsten zijn jaarlijks opzegbaar. De winkelpanden van de aangesloten ondernemingen zijn niet in eigendom van Euretco. Op basis van de huidige overeenkomsten en de gesignaleerde praktijk van de relatie tussen Euretco en de bij Euretco aangesloten ondernemingen, is het niet aannemelijk dat Gazelle, door de verwerving van Euretco door Gilde, de assortimentskeuze van de aangesloten ondernemingen zo kan sturen dat zij aldus de toegang van concurrenten van Gazelle tot deze ondernemingen kan afsluiten. Indien Euretco zou besluiten het karakter van de formule te wijzigen in een meer verplichtende formule, waarbinnen Gazelle als enige merk zou worden aangeboden, zijn de aangesloten ondernemingen die negatief staan ten opzichte van een dergelijke beleidswijziging in staat de overeenkomst eenvoudig op te zeggen. Gelet op het voorgaande is geconcludeerd dat als gevolg van de concentratie geen marktafsluiting zal plaatsvinden.

08-12-2003 | 3431 | Assa Abloy – Security Hardware Group

Sleutelpositie?

Assa Abloy (fabrikant van onder meer Lips) neemt Nemef en Corbin over. Partijen zijn actief op het gebied van sloten en cilinders. Sloten die worden verkocht in een sluitsysteem en de daarvoor bestemde cilinders vormen aparte markten. De geografische markt voor losse sloten omvat Nederland en Duitsland, die voor (cilinders voor) sluitsystemen is nationaal. Binnen deze markten zijn (mogelijk) nauwere markten te onderscheiden. Er zijn voldoende buitenlandse, met name Duitse, concurrenten die sloten produceren die aan specifieke Nederlandse eisen voldoen. Deze spelers beschikken over voldoende capaciteit om aan de mogelijk toegenomen vraag naar hun producten vanuit Nederland te voorzien als de prijzen in Nederland zouden stijgen. Partijen voeren bekende slotenmerken en daarom is onderzoek gedaan naar de invloed van deze merken op aankoopgedrag van afnemers. Hieruit blijkt dat afnemers er relatief weinig belang aan hechten of een slot afkomstig is van Lips, Nemef of van een andere (buitenlandse) producent. Gelet op het voorgaande is geen vergunning vereist.

17-01-2003 | 3233 | Pon – Geveke

Doorverkoop bedrijfsonderdeel

In deze zaak ging het om de overname door Pon van Geveke. Partijen zijn actief op het gebied van de handel in onder meer motoren en machines. Pon had het voornemen om enige tijd na de overname een belang van 60% in een deel van Geveke (T&SG) over te dragen aan Nimbus. Pon zou na deze transactie samen met Nimbus beschikken over gezamenlijke zeggenschap over T&SG. Partijen zijn van mening dat de activiteiten van T&SG geen deel uitmaken van de concentratie tussen Pon en Geveke en dus niet hoefden te worden gemeld. Er is volgens hen sprake van een tijdelijke verwerving van uitsluitende zeggenschap. Het is echter niet zeker dat Pon direct na het verwerven van de aandelen in Geveke het belang van 60% in T&SG daadwerkelijk zal overdragen aan Nimbus. Het feit dat Pon van plan is de

aanvankelijk uitsluitende zeggenschap in T&SG om te zetten in gezamenlijke zeggenschap doet er niet aan af dat Pon in eerste instantie uitsluitende zeggenschap zal verkrijgen en zeggenschap zal behouden over T&SG. Gelet op het voorgaande is bij de beoordeling van de concentratie wel rekening gehouden met de activiteiten van T&SG. Bij de beoordeling bleek er geen reden te zijn om aan te nemen dat er door de concentratie een economische machtspositie zou ontstaan.

27-01-2003 | 3243 | 3i Group en VS&A – TeleMedia

Toegang tot gegevens

Telefoongids Media verzorgt de productie en distributie van de telefoongids in gedrukte vorm, een cd-foongids (de elektronische versie van de telefoon-gids op cd-rom) en een telefoongids op internet. KPN verkoopt Telemedia, en 3i Group en VS&A verkrijgen de gezamenlijke zeggenschap over Telefoongids Media. Een derde marktpartij vreest dat de transactie ertoe zal leiden dat één marktpartij, te weten Telefoongids Media, een geprivilegieerde toegang krijgt tot de markt voor abonneegegevens van KPN en daarmee haar monopolie op de markt voor universele papieren gidsen kan bestendigen en uitbreiden tot aangrenzende markten voor de verlening van informatie over telefonische aansluitingen.

De zienswijze van de derde marktpartij heeft niet zozeer betrekking op de gevolgen van de verwerving van gezamenlijke zeggenschap door 3i Group en VS&A over Telefoongids Media. De geuite bezwaren betreffen het mogelijke gedrag (misbruik van een economische machtspositie) van Telefoongids Media en/of de verkoper (een niet bij de onderhavige concentratie betrokken onderneming) wanneer het bedrijfs onderdeel dat wordt verkocht, niet langer deel uitmaakt van de onderneming, waarbij dit gedrag vervolgens zou kunnen leiden tot het ontstaan of versterken van een machtspositie. De toegang tot bepaalde gegevens verslechtert evenwel niet door deze concentratie. Gelet hierop is geen vergunning vereist.

11-12-2003 | 3790 | Rabobank – TenneT

Uitbreiding joint venture – opnieuw melden

Rabobank en TenneT meldde een voorgenomen concentratie met betrekking tot de oprichting van een handelsplatform voor duurzame energiecertificaten. Voor deze concentratie is geen vergunning vereist. Een maand later lieten partijen weten dat de samenwerking zou worden uitgebreid met andere verhandelbare certificaten. De NMa heeft daarop laten weten dat deze uitbreiding van activiteiten buiten de grenzen valt van hetgeen is beoordeeld in het eerdere besluit. Hierbij is in aanmerking genomen dat deze uitbreiding op zeer korte termijn na het besluit zal worden gerealiseerd. Partijen hebben vervolgens een nieuwe melding van een voorgenomen concentratie ingediend, inclusief de nieuwe activiteiten. Voor deze gemelde concentratie is geen vergunning vereist.

Informeel zienswijze concentratiecontrole

Na twee jaar alsnog tot stand brengen van een concentratie

De NMa ontving in 2003 de vraag of de hernieuwde plannen voor een overname die ruim twee jaar geleden is goedgekeurd, maar niet tot stand is gekomen, opnieuw moest worden gemeld. Op basis van de overgelegde informatie kan niet worden aangenomen dat de concentratie zoals die in 2001 is gemeld dezelfde concentratie is als thans wordt voorgenomen. Hierbij speelt een belangrijke rol dat er sinds het besluit meer dan twee jaren zijn verstreken. Bij een dergelijk tijdsverloop is het niet ondenkbaar dat de marktontwikkelingen aanleiding geven tot een andere beoordeling van de voorgenomen concentratie. Zeker gezien het dynamische karakter van de betreffende markt(en) noopt een dergelijk tijdsverloop de NMa tot een nieuw onderzoek. Gelet op het bovenstaande is geconcludeerd dat de thans voorgenomen transactie een nieuwe voorgenomen concentratie is en dient te worden gemeld. Uiteindelijk hebben de partijen alsnog afgezien van de hernieuwde plannen.

Informeel zienswijze concentratiecontrole

Omzetberekening bij een gemeenschappelijke onderneming

Aan de NMa werd de vraag voorgelegd hoe de omzet moet worden berekend in geval van wijziging van gezamenlijke zeggenschap van A en B over een gemeenschappelijke onderneming naar uitsluitende zeggenschap van A over deze gemeenschappelijke onderneming. De bij de concentratie betrokken ondernemingen zijn dan A en de gemeenschappelijke onderneming. De omzet van de gemeenschappelijke onderneming is de gehele door haar behaalde omzet. Om de werkelijke economische sterkte van A weer te geven, wordt de omzet van de gemeenschappelijke onderneming verder voor 50% aan A toegerekend, ondanks de dubbelrekening die dat meebrengt. In dit geval wordt prioriteit gegeven aan het zo nauwkeurig mogelijk weergeven van de werkelijke economische waarde boven het voorkomen van dubbelrekening.

7.2 Samenvattingen concurrentietoezicht

10-12-2003 | 3007 | Papier Recycling Nederland

Ontheffing voor recyclingsstelsel: verbetering distributie en milieu

De NMa heeft ontheffing van het kartelverbod verleend aan de Stichting Papierrecycling Nederland (PRN) voor het door haar beheerde recyclingstelsel voor oud papier en karton in Nederland. Dit stelsel is algemeen verbindend verklaard door de minister van VROM op grond van de 'Wet milieubeheer'. Wanneer de marktprijzen voor oud papier en karton te laag zijn om de kosten van de inzameling en recycling te dekken, wordt een afvalbeheerbijdrage geheven op (nog te verwerken) nieuw papier en karton. Hieruit wordt een vergoeding betaald aan de deelnemende gemeenten, zodat zij zich zonder verlies te lijden van oud papier en karton kunnen ontdoen.

De NMa oordeelde dat de in de overeenkomst neergelegde financiering van het ketendeficit door verplicht zichtbaar doorberekende afvalbeheersbijdragen valt binnen het verbod van artikel 6 Mw. PRN heeft voor haar specifieke geval aannemelijk gemaakt dat de voordelen van het systeem, zwaarder wegen dan de nadelen van de concurrentiebeperking als gevolg van de financiering van het systeem. De NMa deelt het oordeel van PRN dat het recyclingsysteem leidt tot een verbetering van de distributie van oud papier en karton. Daarnaast draagt het inzamelings- en verwerkingssysteem van PRN – onder andere door het creëren van een sluitende kringloop en een hoger hergebruik van materiaal – bij tot een verbetering van het milieu. Deze voordelen komen ten goede aan de consument.

01-09-2003 | 1941 | Waterbedrijf Europoort

Ontheffingsverzoek en aanvraag verklaring ex artikel 25 Mw

De NMa concludeerde dat de op basis van artikel 17 Mw ter ontheffing aangemelde (de facto) exclusieve en langlopende overeenkomst tussen Waterbedrijf Europoort (WBE) en Esso voor de levering van bewerkt industrie-water niet leidt tot een merkbare afscherming van de markt waarop industriële afnemers in hun industriewater voorzien, en bijgevolg niet valt binnen de reikwijdte van artikel 6 Mw. Daarnaast concludeert de NMa met betrekking tot de aanvraag om een verklaring ex artikel 25 Mw voor een aantal (de facto) exclusieve leveringsovereenkomsten tussen WBE en (andere) industriële grootverbruikers, dat een dergelijke verklaring niet nodig is aangezien WBE niet beschikt over een economische machtspositie en derhalve artikel 24 Mw niet overtreedt.

Bij de beoordeling van de effecten van de aangemelde overeenkomst(en) speelt het feit dat de markt voor industriewatervoorzieningen een niet-gereguleerde markt is een belangrijke rol en dat grote industriële afnemers door voortschrijdende techniek (met name op het gebied van membraanfiltratie) een keuze hebben tussen afname van water van het algemene drinkwaternet van WBE en decentraal gewonnen en gezuiverd industriewater met behulp van een hieraan inherent verbonden waterzuiveringsinstallatie. De aanbieders van dergelijke waterzuiveringssystemen – die in veel gevallen ook de aanverwante beheersdiensten leveren – zijn op ten minste West-Europese schaal actief.

26-06-2003 | 1793 | Gemeente Voorburg, gemeente Wassenaar en de heer Melissen vs Casema

Tarieven Casema 2000–2002 niet in strijd met Mededingingswet

De colleges van Burgemeester en Wethouders van de gemeenten Voorburg en Wassenaar en de heer Melissen, een particulier uit Breda, hebben in het jaar 2000 een klacht bij de NMa ingediend over verhogingen van het abonneetarief van de tv-pakketten van Casema. De tariefsverhogingen werden doorgevoerd in combinatie met de invoering van een keuzepakket, bestaande uit een pakket van 17 tv-zenders en een pakket van 34 tv-zenders. Dit keuzepakket verving een pakket van circa 31 tv-zenders. Het overgrote

deel van de abonnees heeft gekozen voor het pakket met 34 tv-zenders. Voor deze abonnees ging de uitbreiding van het aantal zenders in veel gevallen gepaard met een tariefsverhoging.

Naar aanleiding van deze klachten heeft de NMa een diepgaand onderzoek verricht naar de totale kosten en opbrengsten van de door Casema aangeboden tv-pakketten in Nederland. Het onderzoek heeft uitgewezen dat het aannemelijk is dat het gemiddelde abonneetarief van de tv-pakketten in de jaren 2000, 2001 en 2002 in redelijke verhouding staat tot de kostprijs en derhalve niet excessief is.

Omdat de abonneetarieven in het verzorgingsgebied van Casema sterk uiteenlopen, heeft de NMa tevens onderzocht of er hierdoor sprake is van een discriminerende tariefstelling. Mede op grond van het feit dat de tariefsverschillen in het verzorgingsgebied historisch verklaarbaar zijn door de overname van gemeentelijke kabelnetten met uiteenlopende tarieven en dat een zekere convergentie van deze tarieven plaatsvindt, is geconcludeerd dat het niet aannemelijk is dat de tariefstelling in de jaren 2000, 2001 en 2002 wegens discriminatie strijdig is met de Mededingingswet.

17-06-2003 | 3167 | Advies WLL aan minister van Economische Zaken
Advies: KPN uitsluiten

Op verzoek van de minister van Economische Zaken heeft de NMa een advies uitgebracht over de eventuele uitsluiting van bepaalde partijen aan de voorgenomen veiling van WLL-frequenties. Met WLL (Wireless Local Loop) kunnen vanuit een basisstation binnen een bepaald gebied draadloos verbindingen tot stand worden gebracht met één of meer ontvangststations. Hiermee kunnen verschillende soorten telecommunicatiediensten worden aangeboden. De achtergrond van de adviesaanvraag is te voorkomen dat door de veiling de daadwerkelijke mededinging op één of meer markten in aanzienlijke mate wordt beperkt.

Voor haar advies heeft de NMa onderzocht of er ondernemingen zijn die, wanneer zij één of beide vergunningen verwerven, een economische machtspositie verkrijgen of versterken op één of meer markten waardoor de daadwerkelijke mededinging op die markt(en) in aanzienlijke mate zal worden beperkt. Uit de analyse is gebleken dat KPN in elk geval op twee van de relevante markten over een economische machtspositie beschikt: de nationale markt voor huurlijnen met een capaciteit t/m 2 Mbit/s en de markt voor terbeschikkingstelling van een toegangsnetwerk voor het aanbieden van huurlijnen met een capaciteit t/m 2 Mbit/s. Wanneer KPN één of beide WLL-frequenties zou verwerven, zou de daadwerkelijke mededinging op, in elk geval, deze markten in aanzienlijke mate worden beperkt. Op grond van deze analyse heeft de NMa de minister geadviseerd KPN uit te sluiten van de veiling.

31-10-2003 | 2996 | Shakie's vs NS Stations/Servex
Weigering verhuur geen misbruik

De NMa heeft de klacht van Shakie's tegen NS Stations en Servex afgewezen. Op 7 mei 2002 heeft Shakie's Fresh Fruit Shakes B.V. een klacht ingediend bij de NMa tegen NS Stations B.V. en Servex B.V. op grond van het bepaalde in de artikelen 6 en 24 Mw. Shakie's stelde in zijn klacht dat NS Stations

misbruik maakt van een economische machtspositie door te weigeren huurruimte ter beschikking te stellen aan Shakie's op NS-stations. Shakie's heeft daarbij aangevoerd dat NS Stations Shakie's toegang weigert tot een 'essential facility'. Daarnaast beschuldigt Shakie's NS Stations en Servex van gezamenlijk handelen in strijd met het kartelverbod.

In haar besluit stelt de NMa dat NS Stations als eigenaar van de ruimte op NS Stations geen verplichting heeft om bedrijfsruimte te verhuren. Zelfs een onderneming met een economische machtspositie heeft op grond van artikel 24 Mw deze verplichting niet. Dus zelfs als NS Stations over een economische machtspositie zou beschikken op de relevante markt, kan de weigering van NS Stations om bedrijfsruimte te verhuren aan Shakie's niet als misbruik in de zin van artikel 24 Mw worden aangemerkt. Verder vindt de NMa het niet aannemelijk dat Shakie's zonder toegang tot de NS-stations zijn producten niet zou kunnen verkopen. Er zijn voldoende alternatieve afzetmogelijkheden voor Shakie's. Servex is een 100%-dochteronderneming van NS Stations. Gelet hierop is het niet aannemelijk dat Servex zich onafhankelijk gedraagt ten opzichte van NS Stations en het is derhalve ook niet aannemelijk dat zij haar marktgedrag op zelfstandige wijze bepaalt. De verhoudingen tussen deze ondernemingen zijn derhalve niet in strijd met het kartelverbod van artikel 6 Mw.

7.3 Samenvattingen sanctiebesluiten

14-01-2003 | 1615 | Noordzeegarnalen

Overtreding Nederlands én Europees kartelverbod

De NMa heeft boetes opgelegd van in totaal € 13.781.000 aan vier Nederlandse, één Deense en drie Duitse (verenigingen van) producentenorganisaties van garnalenvissers, alsmede aan acht Nederlandse groot-handelaren, verenigd in Vebega, wegens afspraken binnen het zogeheten Trilateraal Overleg over vangsthoeveelheden en minimumprijzen voor Noordzeegarnalen in de periode 1998–2000 in Nederland, Duitsland en Denemarken. De boetes aan de Nederlandse partijen betroffen tevens een actie tot uitsluiting van een nieuwe handelaar in het najaar van 1999.

De betreffende afspraken zijn niet te baseren op of te rechtvaardigen door het gemeenschappelijke visserijbeleid of Verordening 26 uit 1962 (die de verhouding tussen visserijbeleid en mededingingsbeleid regelt). De afspraken binnen het Trilateraal Overleg vormden volgens de NMa niet alleen een overtreding van artikel 6 Mw, maar tevens van artikel 81 EG-verdrag. De NMa gaf daarmee (op basis van artikel 88 Mw) toepassing aan de Europese mededingingsregels. De NMa liep op deze wijze vooruit op de decentralisatie die wordt beoogd door de modernisering van het Europese mededingingsbeleid (Verordening 1/2003). Op overtreding van het Europese kartelverbod is het nationale sanctiestelsel van toepassing. De NMa volgde dan ook grotendeels de eigen Richtsnoeren Boetetoemeting. Bij de bepaling van de boete beperkte de NMa zich tot de effecten op de Nederlandse markt; wel wordt ervan uitgegaan dat ook het handelen van de buitenlandse partijen zodanige effecten heeft gehad (al hadden zij geen omzet op het Nederlandse

grondgebied). De NMa matigde de boete voor de producentenorganisaties, teneinde het voortbestaan en de uitoefening van hun activiteiten in het kader van de Europese marktorganisatie niet in gevaar te brengen.

19-03-2003 | 2021 | Schoonmaakbranche

Gecoördineerde prijsverhogingen

De NMa heeft boetes opgelegd van in totaal € 16.975.550 aan drie schoonmaakbedrijven en aan de brancheorganisatie OSB.

De NMa heeft geconstateerd dat OSB tussen januari 1998 tot medio 2000 jaarlijks het percentage vaststelde waarmee de leden hun prijzen dienden te verhogen. Eenmaal werd halverwege het jaar een prijsverhogingspercentage vastgesteld. OSB ondernam handhavende acties jegens afnemers van schoonmaakdiensten om ervoor te zorgen dat haar leden de prijsverhogingen ook daadwerkelijk konden doorvoeren. Dit is strijdig met het uitgangspunt dat iedere ondernemer zelfstandig zijn prijzen dient vast te stellen, zonder daarbij kennis te hebben van het marktgedrag van zijn concurrenten. Het afgeven van prijsverhogingspercentages door OSB beperkt de onderlinge concurrentie tussen de aangesloten schoonmaakbedrijven. Hierdoor valt voor bedrijven de prikkel weg om zo efficiënt mogelijk te werken, waardoor afnemers worden benadeeld en in hun keuzevrijheid worden beperkt.

De NMa heeft daarnaast de bedrijven Gom, Asito en CSU beboet vanwege het feit dat zij medio 2000 gezamenlijk het initiatief hebben genomen de prijzen met ingang van 1 juli 2000 met 2,5% te verhogen. Dit percentage nam OSB vervolgens over, waarna zij de leden hierover informeerde. Gom, Asito en CSU hebben hiermee de onderlinge prijsconcurrentie bewust vervangen door feitelijke samenwerking en derhalve de Mededingingswet overtreden.

31-12-2003 | 3353 | CR Delta

Misbruik machtspositie door getrouwheidskortingen

De NMa heeft CR Delta, aanbieder van onder meer fokstiersperma en proefstiersperma, een boete van € 2,6 miljoen opgelegd voor misbruik van een machtspositie door het toepassen van verboden getrouwheidskortingen ten opzichte van haar afnemers. Tevens heeft de NMa een last onder dwangsom opgelegd. CR Delta moet de regelingen beëindigen, afnemers op de hoogte stellen en de NMa twee jaar op de hoogte houden van de door haar in dit kader gehanteerde kortingssystematiek.

Het hanteren van kortingsregelingen door een onderneming met een economische machtspositie is toegestaan indien de kortingen zijn gebaseerd op economische prestaties die het verkregen voordeel rechtvaardigen. De kortingen in de door CR Delta gehanteerde regelingen zijn echter niet op dergelijke economische prestaties gebaseerd en worden gekenmerkt door klantenbindende aspecten en moeten als getrouwheidskortingen worden aangemerkt. Zo wordt de kwantumkorting die wordt verkregen met een grotere afname van fokstiersperma berekend over het geheel van afgenomen fokstiersperma en niet over het deel wat extra is afgenomen. Door het toepassen van testerskortingen gebruikt CR Delta zijn economisch gewicht op de markt voor fokstiersperma als een hefboom om zijn positie op de aanpalende markt voor proefstiersperma te versterken. Onder meer gelet op bovenstaande zijn de

gehanteerde kortingsregelingen ieder voor zich en in onderlinge samenhang aan te merken als getrouwheidskortingen die ertoe strekken de mededinging te beperken.

7.4 Samenvattingen besluiten op bezwaar

01-04-2003 | 2036 | Heineken

Bierafnameverplichting gerechtvaardigd

Heineken heeft een ontheffing aangevraagd voor vier overeenkomsten die voorwaarden bevatten waaronder Heineken commerciële of financiële steun geeft aan horecaondernemers in ruil voor de exclusieve afname van pilsener: een borgstellingsovereenkomst, een Akte van Geldlening, een overeenkomst Kelderbierinstallatie en een huurovereenkomst. Dit ontheffingsverzoek is afgewezen, omdat de desbetreffende overeenkomsten niet worden getroffen door het verbod van artikel 6 Mw. Derhalve volgt geen beoordeling op grond van artikel 17 Mw. In het besluit op bezwaar houdt dit oordeel van de NMa stand.

Café Royalty heeft in bezwaar aangevoerd dat de huurovereenkomst wel in strijd is met artikel 6 Mw, met name vanwege de koppeling van de exclusieve bierafnameverplichting aan de huurtijd. Het oordeel dat de koppeling van de bierafnameverplichting aan de huurtijd wel degelijk gerechtvaardigd is, komt voornamelijk voort uit Verordening 2790/1999 en de Richtsnoeren inzake verticale beperkingen van de Europese Commissie: wanneer een leverancier een pand verhuurt aan een horecaondernemer, kan niet van de leverancier worden verwacht dat het verkopen van bier van een ander merk wordt toegestaan. Bovendien kan de leverancier in dat geval besluiten te verhuren aan een ander.

19-06-2003 | 2495 | Wit- en bruingoed-NVMP, Stichting Wit- en Bruingoed en Zaanse Schroothandel

Beperkende voorwaarde doorberekening

De NMa had ontheffing verleend voor het verwijderingsstelsel van de Stichtingen Witgoed en Bruingoed en de Nederlandse Vereniging Verwijdering Metaalelektro Producten (NVMP), echter niet voor de afspraak tot 'verplichte zichtbare doorberekening' (VZD) van de verwijderingsbijdragen. Het daartegen aangevoerde bezwaar werd deels gegrond bevonden.

Het primaire betoog dat VZD van de verwijderingsbijdragen geen mededingingsbeperkende strekking of gevolgen had, of dat niet zou kunnen worden gesproken van een merkbare mededingingsbeperking, werd afgewezen.

Het subsidiaire verzoek om een ruimere ontheffing werd echter toegewezen, mede in het licht van de op 13 februari 2003 in werking getreden Europese Richtlijn betreffende afgedankte elektrische en elektronische apparatuur.

De NMa sluit aan bij de hierin getroffen regeling voor de financiering van de kosten van verwijdering, omdat de mededingingsrechtelijke beoordeling spoort met het uitgangspunt van producentenverantwoordelijkheid en met de ratio van het onderscheid dat de Richtlijn maakt tussen nieuw op de markt gebrachte apparaten en van apparaten die tot de 'historische voorraad' behoren. Van belang is daarbij dat producenten (door concurrentie) zoveel mogelijk worden aangespoord om de inzamelings- en verwerkingskosten in

het afvalstadium te beperken. De ontheffing wordt verleend voor het verwijderingsstelsel inclusief de VZD, maar alleen voor zover deze betrekking heeft op de kosten voor verwijdering van de historische voorraad van afgedankte apparaten in de zin van de Richtlijn. De doorberekening mag niet verder gaan dan de reële kosten van verwijdering van de historische voorraad gedurende de overgangperiode die in de Richtlijn is voorzien. Partijen hebben tegen deze beperkende voorwaarde beroep aangetekend.

19-06-2003 | 3119 | Kingma vs CZ Tilburg

Prioritering door NMa

Huisarts Kingma heeft een klacht ingediend over vermeend misbruik van een economische machtspositie door zorgverzekeraar CZ Tilburg, omdat deze zorgverzekeraar niet met Kingma wil onderhandelen over een zorgovereenkomst met seniorenvoorwaarden. De klacht is op grond van prioritering afgewezen. In het besluit op bezwaar blijft de prioriteringsbeslissing in stand. In dit besluit werd het bij prioritering gehanteerde kader, dat eerder was uiteengezet in het besluit van 21 juli 2002 inzake Huub Kemper Makelaardij (zaak 2844) nader gepreciseerd. De NMa heeft bij de beslissing of zij een klacht in behandeling neemt en welke prioriteiten zij daarbij stelt een zekere discretionaire ruimte. Dit is ook het geval bij de ambtshalve beslissing tot het wel of niet houden van toezicht en het instellen van een onderzoek.

Deze discretionaire ruimte heeft weerslag op de omvang en de diepgang van een onderzoek. De NMa heeft niet tot taak geschillen tussen particulieren of ondernemingen te beslechten. Aan een beslissing om een (nader) onderzoek in te stellen, dient de NMa een met het algemeen belang gemoeide afweging ten grondslag te leggen. Belangrijke prioriteringsfactoren zijn economische importantie, het belang voor de consument, de kansrijkheid van de vaststelling van de overtreding, de doelmatigheid van het optreden en de ernst van de vermoedelijke overtreding. In dit geval acht de NMa het niet aannemelijk dat de voorwaarden waaronder CZ Tilburg met Kingma een zorgovereenkomst wil sluiten een overtreding van de Mededingingswet oplevert. Een nader onderzoek zou niet tot een andere uitkomst leiden.

30-07-2003 | 18 en 1162 | Voetbal Eredivisie, Canal+ en HMG

Collectieve verkoop niet noodzakelijk

De NMa oordeelde in zijn primaire besluit op de aanvraag om ontheffing dat collectieve verkoop van de uitzendrechten voor livevoetbalwedstrijden in strijd is met het kartelverbod van artikel 6 Mw en verleende niet de door Eredivisie NV (ENV) gevraagde ontheffing. De gezamenlijke verkoop van de rechten op samenvattingen ten bate van het maken van een totaaloverzicht stond de NMa wel toe. In bezwaar blijft dit besluit in stand.

De regeling beperkt de concurrentie tussen de achttien eredivisieclubs. Bovendien leidt deze wijze van exploitatie ertoe dat alle uitzendrechten slechts aan één zender worden verkocht en het aantal live-wedstrijden op televisie wordt beperkt. ENV heeft niet aannemelijk kunnen maken dat omroepzenders in Nederland uitsluitend geïnteresseerd zouden zijn in het verwerven van één exclusief totaalpakket van live-uitzendrechten van de eredivisieclubs, noch dat het collectief aanbieden van de uitzendrechten noodzakelijk is om een voor

omroepzenders aantrekkelijk aanbod te kunnen creëren. ENV heeft verder niet kunnen aantonen dat de aangemelde regeling aanzienlijke efficiëntieverbeteringen meebrengt die het gehanteerde systeem van collectief verkopen rechtvaardigen. Ook is niet gebleken dat de aangemelde regeling noodzakelijk is om verbeteringen te bewerkstelligen. De bezwaren van Canal+ en HMG zijn niet-ontvankelijk, omdat zij geen belanghebbende zijn. Er is geen sprake van een rechtstreeks betrokken, maar van een afgeleid belang.

24-11-2003 | 728 | Vliegassunie

Samenwerking noodzakelijk voor toetreding

De NMa heeft in het primaire besluit een aanvraag om ontheffing voor de Samenwerkingsovereenkomst Vliegassunie B.V. afgewezen. De ontheffing is aangevraagd door vier productiemaatschappijen van elektriciteit, die alle partij zijn bij de samenwerkingsovereenkomst. De samenwerking heeft betrekking op de gezamenlijke afzet door Vliegassunie van de bij de productie van elektriciteit met behulp van kolen vrijkomende reststoffen vliegass, bodemas en rookgasontzwavelingsgips (RO-gips). De overeenkomst valt volgens de Richtsnoeren Horizontalen onder de commercialiseringsovereenkomsten. Wat de gezamenlijke afzet van vliegass en bodemas betreft, is sprake van een niet-merkbaar mededingingsbeperking. In zoverre is de aanvraag om ontheffing afgewezen, aangezien artikel 6 Mw niet van toepassing is. Voor zover de samenwerkingsovereenkomst betrekking heeft op de afzet van RO-gips, is de aanvraag om ontheffing afgewezen, aangezien niet is voldaan aan de ontheffingscriteria. Met betrekking tot dit laatste punt gaat de NMa in bezwaar 'om'.

De NMa concludeert in haar besluit op bezwaar dat bedoelde samenwerking van partijen op het gebied van RO-gips in Vliegassunie de mededinging op de markt niet beperkt en niet in strijd is met artikel 6 Mw, omdat de samenwerking objectief noodzakelijk is om een partij de mogelijkheid te geven een markt te betreden die deze anders, wegens de kosten die dit meebrengt, niet alleen had kunnen betreden. Nu artikel 6 Mw op de aan de orde zijnde samenwerking niet van toepassing is, wijst de NMa om deze reden de aanvraag om toepassing van artikel 17 Mw af.

7.5 Samenvattingen rechterlijke uitspraken

28-03-2003 | CBb | AWB 03/1 | E.ON Benelux Generation en directeur DTe
13-06-2003 | CBb | AWB 03/257 | Elektriciteitsproductiemaatschappij Zuid-Nederland, Essent en directeur DTe

DTe mag inlichtingen vragen

De directeur DTe had aan elektriciteitsproducenten op grond van de Elektriciteitswet bindende aanwijzingen gegeven om gegevens te verstrekken die hij nodig had voor de uitvoering van de hem in de Elektriciteitswet en Gaswet opgedragen taken. Bezwaar daartegen werd ongegrond verklaard.

Het CBb bepaalde in beroep dat een bindende aanwijzing een besluit is in de zin van de Awb, waartegen bezwaar en beroep openstaat. Verder bepaalde het CBb dat de directeur DTe inlichtingen mag verlangen voor zover deze

noodzakelijk zijn voor de uitoefening van zijn taken. Het ging hier om de in de Elektriciteitswet opgedragen taak tariefstructuren en voorwaarden op te stellen met inachtneming van het belang van betrouwbaar, doelmatig en milieuhygiënisch verantwoord functioneren van de elektriciteitsvoorziening en bevordering van het handelsverkeer op de elektriciteitsmarkt. Het CBb achtte het niet noodzakelijk dat de directeur DTe bij het verzoek om informatie (dus vooraf) aangeeft voor de uitoefening van welke specifieke taak hij bepaalde inlichtingen nodig heeft. Het is voldoende dat de directeur DTe raakvlakken aannemelijk maakt tussen de gevraagde inlichtingen en de opgedragen taken. Zijn de taken ruim geformuleerd en hebben zij het karakter van wetgeving, dan ligt een ruime interpretatie van de bevoegdheid om inlichtingen te vragen voor de hand. Een beroep op de bescherming van artikel 8 EVRM kon de betrokken producenten evenmin baten.

11-04-2003 | Rechtbank Rotterdam | MEDED 01/2674-RIP

en MEDED 01/2629-RIP | Carglass, Glasgarage en d-g NMa

Geen procesbelang en motiveringsplicht NMa

Tegen Carglass was rapport opgemaakt in verband met een vermoeden van overtreding van artikel 24 Mw, door het verlenen van getrouwheidskortingen aan verzekeraars. In het daaropvolgende besluit is aan Carglass echter geen sanctie opgelegd. In bezwaar is dit besluit gehandhaafd.

Het beroep van Carglass is volgens de rechtbank ongegrond wegens het ontbreken van procesbelang. Het rapport is niet een (direct) op publiek-rechtelijk rechtsgevolg gericht besluit in de zin van artikel 1:3 Awb. In het besluit wordt aan Carglass geen overtreding meer verweten en dit komt tegemoet aan hetgeen Carglass wilde bereiken.

Het beroep van GlasGarage (klager) is gegrond, omdat met betrekking tot een van de door GlasGarage aangevoerde kortingen die door Carglass worden toegepast en waartegen GlasGarage uitdrukkelijk bezwaar maakte, de NMa niet aan haar onderzoeks- en/of motiveringsplicht heeft voldaan. De NMa had moeten nagaan of bedoelde korting op zichzelf of in combinatie met de andere elementen een getrouwheid van gecontracteerde verzekeringsmaatschappijen aan Carglass teweegbrengt of een discriminatie oplevert en de NMa mocht daarbij tevens de vraag naar het al dan niet innemen van een machtspositie niet in het midden laten. De NMa diende een nieuw besluit te nemen op het bezwaar van GlasGarage, hetgeen is gebeurd bij besluit van 22 oktober 2003. Door beide partijen en de NMa is hoger beroep aangetekend bij het CBb.

18-04-2003 | CBb | AWB 01/753 | Van Vollenhoven Olie
Gemeente handelt niet als onderneming

Van Vollenhoven Olie heeft destijds geklaagd over de in 1993 tussen de gemeente Venlo en Schreurs Oliemaatschappij (Schreurs) gemaakte afspraak, waarbij aan Schreurs de facto een exclusief recht inzake verkoop van motorbrandstof of Trade Port West is verleend. Deze contractueel overeengekomen exclusiviteit voor Schreurs is sinds 1 januari 1998 neergelegd in het bestemmingsplan. Volgens de Rechtbank Rotterdam heeft de gemeente niet gehandeld als onderneming, maar uit hoofde van haar overheidsprerogatief.

Het CBb bevestigt de uitspraak van de rechtbank. Weliswaar is het CBb het niet eens met het oordeel van de rechtbank dat de afspraak uit 1993 mededingingsrechtelijk niet relevant is. Het CBb meent dat de gemeente door het laten voortduren van een situatie waarin voor anderen dan Schreurs niet de mogelijkheid bestaat een motorbrandstoffenverkoop punt in het plangebied te vestigen zich overeenkomstig de overeengekomen inspanningsverplichting gedraagt en aldus de mededinging beperkt. Toch levert die beperking geen overtreding van de Mededingingswet op, omdat er geen sprake is van een gedraging van een onderneming. Bij de besluitvorming omtrent de herziening van een bestemmingsplan handelt de gemeente niet als een onderneming: het totstandbrengen dan wel wijzigen van een bestemmingsplan is een activiteit die voortvloeit uit de ‘Wet op de ruimtelijke ordening’ en komt derhalve onmiskenbaar neer op de uitoefening van een overheidsprerogatief.

18-06-2003 | Rechtbank Rotterdam | MEDED 01/621-RIP |

Bredase notarissen

Symbolische boete

De NMa nam in 2001 een sanctiebesluit tegen notarissen in Breda, die hadden afgesproken om opdrachten van de gemeente tot het passeren van akten bij toerbeurt te verdelen en de inkomsten daaruit te verevenen. In bezwaar werd dit besluit bevestigd.

In beroep kwalificeert de rechtbank deze afspraken als een verboden horizontale marktverdelingsregeling. De notarissen gingen verder dan de gemeente verlangde en het beroep van de notarissen op de wettelijke ministerieplicht gaat niet op. Wat de merkbaarheid betreft, past de rechtbank de Europese jurisprudentie toe. Hoewel de afspraken slechts betrekking hadden op één afnemer en een gering deel van de totale onroerendgoedtransacties, waren alle Bredase notarissen erbij betrokken. Op grond daarvan is niet gebleken dat op de markt voor onroerendgoedtransacties te Breda de mededinging niet merkbaar kan worden beperkt.

Op basis van een ‘volle’ toetsing verlaagt de rechtbank de boetes tot een symbolische boete voor elk van de betrokken notarissen van € 1.000, ingegeven door het oordeel dat de NMa wat de evenredigheid van de boete betreft onvoldoende oog had voor de geringe impact van de overtreding en met name onvoldoende acht heeft geslagen op de geringe betekenis van de boeteoplegging in het licht van de speciale preventie (de rechtbank acht het onaannemelijk dat betrokkenen wederom een soortgelijke overtreding zullen begaan). Door de betrokken notarissen alsmede door de NMa is hoger beroep aangetekend bij het CBb. Begin 2004 heeft het CBb de uitspraak van de rechtbank vernietigd.

25-09-2003 | Gerechtshof Den Haag | 02/1476 KG | Staat der Nederlanden en Vodafone Libertel

Vertrouwelijke informatie

De Voorzieningenrechter van de Rechtbank Den Haag verbood de NMa op 1 oktober 2002 om uitvoering te geven aan een voornemen tot publicatie (op de NMa-website) van een onderzoeksrapport van London Economics. Het publiceren van gegevens die Vodafone als bedrijfsvertrouwelijke infor-

matie aan de NMa had verstrekt, zonder Vodafone daarover te horen, zou in strijd zijn met de zorgvuldigheidsvereiste, ook al ging het om gegevens in een bewerkte en geaggregeerde (maar volgens Vodafone nog te herleiden) vorm.

Het Gerechtshof bekrachtigt het vonnis waarvan hoger beroep, maar plaatst de beoordeling niet in de sleutel van het zorgvuldigheidsbeginsel, maar in die van artikel 90 Mw. De NMa heeft de onderhavige gegevens opgevraagd in het kader van een onderzoek naar mogelijke overtredingen van artikel 24 Mw. De Mededingingswet voorziet in een specifieke procedure voor het geval de NMa na afloop van het onderzoek een redelijk vermoeden heeft dat een overtreding is begaan. Met deze, mede ter bescherming van belanghebbenden als Vodafone voorgeschreven procedureregels, is niet in overeenstemming dat de NMa, nog voordat een rapport als bedoeld in artikel 59 Mw is opgemaakt, een (ander) rapport openbaar maakt dat is gebaseerd op door Vodafone in het kader van de Mededingingswet verstrekte gegevens en dat bepaalde conclusies over de vraag of op de markt voor mobiele afwikkeldiensten sprake is van een machtspositie als bedoeld in artikel 24 Mw. Aldus gebruikt de NMa de van Vodafone verkregen gegevens voor een ander doel dan voor toepassing van de Mededingingswet, zoals artikel 90 Mw vereist.

8 Kwaliteitsrapportages energiebedrijven

8.1 Netbeheerders elektriciteit

De netbeheerders elektriciteit rapporteren conform artikel 39 van de Elektriciteitswet 1998 elk jaar voor 1 november aan DTe over de kwaliteit van hun dienstverlening en de transportdienst over het door hen beheerde net in het voorgaande jaar. De rapportages over 2003, betreffen derhalve kalenderjaar 2002. De rapportages handelen over de kwaliteit van de transportdienst (met name onderbrekingen), de uitbetaalde compensaties bij ernstige storingen en de kwaliteit van de klantenservice, zoals afhandeling van correspondentie en tijdige aankondiging van onderhoud. Daarnaast rapporteerde de netbeheerders, vooruitlopend op de verwachte wetswijziging, ook over hun onderbrekingscijfers over 2003.

Onderstaande tabel geeft een overzicht van de jaarlijkse uitvalduur voor consumenten en het overgrote deel van de zakelijke afnemers. De jaarlijkse uitvalduur is het gemiddeld aantal minuten dat de elektriciteitsvoorziening is onderbroken per aangeslotene.

Op basis van de toegezonden rapportages en de ter beschikking staande gegevens, komt DTe tot de conclusie dat voor heel Nederland de jaarlijkse uitvalduur in 2002 per aangeslotene op laagspanningsniveau afgerond 28 minuten bedroeg (2001: 34 minuten). Uit de cijfers voor 2003 blijkt een stijging van de jaarlijkse uitvalduur naar 30 minuten.

De jaarlijkse uitvalduur blijkt tussen netbeheerders onderling met tientallen minuten te verschillen. Ook kan per netbeheerder de uitvalduur van jaar tot jaar verschillen. Met name bij kleinere netbeheerders kan de jaarlijkse uitvalduur bijvoorbeeld in een bepaald jaar een hogere waarde hebben vanwege één enkele grote storing. Een incidentele hoge waarde voor de uitvalduur hoeft dan ook niet direct gerelateerd te zijn aan de kwaliteit van de desbetreffende netbeheerder. Slechts op basis van een langjarig gemiddelde kan hierover uitsluitel worden gegeven. Aan compensatievergoedingen is in 2002 ongeveer € 2,2 miljoen (2001: € 2,5 miljoen) uitbetaald aan bijna 60.000 afnemers (2001: 60.000). Dat is bijna 1% van het totaal aantal afnemers.

Onderbrekingen (artikel 3.3.1 Netcode)

Jaarlijkse uitvalduur per aangeslotene op laagspanning (minuten)

Netbeheerder	2001	2002	2003	Gemiddeld
Continuon Netbeheer	24,3	23,1	31,9	26,4
Delta Netwerkbedrijf	24,3	30,9	24,9	26,7
Elektriciteitsnetbeheer Utrecht	39,8	23,1	26,7	29,9
Eneco Delfland	24,1	15,7	27,8	22,5
Eneco Midden Holland	28,1	36,6	20,7	28,5
Eneco Netbeheer	54,1	40,1	20,0	38,1
Eneco Weert	2,4	5,1	10,7	6,1
Eneco Zuid Kennemerland	59,2	5,6	7,8	24,2
Essent Netwerk Brabant	20,0	13,9	24,9	19,6
Essent Netwerk Friesland	11,6	21,5	3,5	12,2
Essent Netwerk Limburg	13,3	10,5	18,0	13,9
Essent Netwerk Noord	34,7	33,9	48,2	38,9
EWR Netbeheer (Continuon)	24,7	11,6	31,9	22,7
InfraMosane	3,4	6,4	1,8	3,9
Netbeheer Centraal Overijssel	0,0	3,8	85,0	29,6
Noord West Net (Continuon)	41,3	40,9	31,9	38,0
NRE Netwerk (Eindhoven)	70,3	7,7	10,4	29,5
ONS Netbeheer	8,0	142,5	18,4	56,3
Rendo Netbeheer	27,4	10,9	15,4	17,9
Westland Energie	37,0	18,3	107,5	54,3
Infrastructuur				

Netbeheerder	Dienstverlening kleinverbruikers		Compensatiebetalingen (artikel 6.3.1 Netcode)			
	Afhandeling van correspondentie niet binnen 10 werkdagen in %		Aantal	Uitbetaald in €	Aantal	Uitbetaald in €
	2001	2002	2001		2002	
Continuon Netbeheer	23,9	0,2	8.425	288.248	9.333	330.155
Delta Netwerkbedrijf	3,0	3,4	336	11.400	302	12.300
Elektriciteitsnetbeheer Utrecht	0,1	9,6	1.323	46.300	686	44.100
Eneco Delfland	0,0	9,6	0	0	58	2.030
Eneco Midden Holland	0,1	9,6	1.451	49.383	244	8.540
Eneco Netbeheer	19,9	9,6	22.498	897.589	14.974	531.090
Eneco Weert	1,0	9,6	0	0	0	0
Eneco Zuid Kennemerland	0,1	9,6	20	681	0	0
Essent Netwerk Brabant	9,0	2,5	11.694	583.415	14.987	528.920
Essent Netwerk Friesland	2,0	2,0	148	5.000	71	2.485
Essent Netwerk Limburg	8,0	10,7	27	9.695	91	3.185
Essent Netwerk Noord	2,8	20,8	0	0	120	12.290
EWR Netbeheer (Continuon)	32,8	0,2	0	0	12	420
InfraMosane	0,0	0,0	0	0	0	0
Netbeheer Centraal Overijssel	0,0	0,0	0	0	0	0
Noord West Net (Continuon)	23,3	0,2	14.816	589.209	18.540	688.275
NRE Netwerk (Eindhoven)	4,0	0,1	0	0	0	0
ONS Netbeheer	2,0	0,2	24	840	0	0
Rendo Netbeheer	33,3	0,0	0	0	0	0
Westland Energie Infrastructuur	0,0	0,0	28	980	99	12.200

8.2 Vergunninghouders voor levering van elektriciteit aan beschermde afnemers

De vergunninghouders elektriciteit rapporteren elk jaar voor 1 november aan DTe over het voorgaande jaar over de kwaliteit van hun dienstverlening. De rapportages over 2003 betreffen derhalve het kalenderjaar 2002. De rapportages handelen over de kwaliteit van de dienstverlening wat betreft de levering van elektriciteit aan beschermde afnemers en de klachtenbehandeling.

Het is de vergunninghouder toegestaan om voor de netbeheerder vergoedingen te innen voor de aansluiting en het transport. Deze 'één-loket-gedachte' blijkt ook uit de parlementaire behandeling van artikel 59 van de Elektriciteitswet 1998, waarin de vergunninghouder als eerste aanspreekpunt wordt genoemd voor alles wat met de levering en het transport van elektriciteit samenhangt. Bij veel energiebedrijven vond in 2002 geen separate registratie plaats van de afhandeling van correspondentie door de netbeheerder en vergunninghouder. Er wordt dan ook verwezen naar de rapportages van de netbeheerders op dit punt.

uitgekeerd, RWE Haarlemmermeergas N.V. een bedrag van € 210 (2001: € 210). De overige gasnetbeheerders rapporteren dat zij in 2002 (en in 2001) geen compensatie hebben uitgekeerd.

8.3 Netbeheerders gas

Conform artikel 83 van de Gaswet rapporteren gasnetbeheerders jaarlijks voor 1 november aan DTe over de naleving van de kwaliteitscriteria van hun dienstverlening aan beschermde afnemers en afnemers die jaarlijks minder dan 170.000 m³ gas verbruiken (kwaliteitscriteria van de dienstverlening aan kleinverbruikers). Deze kwaliteitscriteria betreffen de voorwaarden van de gasnetbeheerders voor deze groep afnemers en dienen in elk geval betrekking te hebben op technische specificaties, het verhelpen van storingen in het gastransport, de klantenservice en compensatieregelingen bij ernstige storingen.

De rapportages die DTe in 2003 ontving, hebben betrekking op 2002. De gegevens zijn gefragmenteerd door een gebrek aan eenduidige definities.

Hierover zijn inmiddels afspraken gemaakt, zodat de gegevens over 2003 per gasnetbeheerder onderling vergelijkbaar zijn. Uit de rapportages blijkt dat er per duizend aansluitingen zo'n drie onderbrekingen in het gastransport waren. Het aantal gasluchtmeldingen is circa twee per duizend afnemers. Voor de klantenservice geldt de norm dat de netbeheerder binnen twee uur na melding van een onderbreking ter plekke dient te zijn. Het afhandelen van correspondentie met de afnemer dient binnen tien werkdagen te zijn uitgevoerd. De overschrijding van deze normen verschilt per gasnetbeheerder. Met betrekking tot compensatie bij ernstige storingen hebben gasnetbeheerders een regeling waarbij een afnemer met een verbruik van minder dan 170.000 m³ per jaar een tegemoetkoming krijgt van € 35 als de onderbreking langer dan vier uur duurt. Beschermde afnemers met een jaarverbruik groter dan 170.000 m³ gas ontvangen dan een bedrag van € 910. Delta Netbeheer heeft in verband hiermee in 2002 € 46.760 (2001: € 1.857.140)

9 Overzicht besluiten mededingingszaken 2003

mededingingszaken 2003

datum	nummer	naam partijen	sector	Sancie				UITKOMST			
				Ontheffingsverzoek							
				Klacht							
				Besluit op bezwaar:							
				Concentratie vergunningsfase	Concentratie meldingsfase	Misbruik economische machtspositie	(deels) gegrond				
				o	o	Kartel ☆	▶	ongegrond	▶ niet-ontvankelijk		
07-01-2003	1003	Shakie's Fresh Fruit Shakes vs NS Stations	Horeca en recreatie	☆			▼	ongegrond		Het bezwaar tegen het verlenen van een ontheffing ex artikel 17 Mw voor een gemeenschappelijke onderneming tussen NS Stations en Burger Station is ongegrond.	1
08-01-2003	2819	Rotterdamse Taxi Centrale	Transport							Tarief(vast)stelling van RTC en de bij haar aangesloten zelfstandige taxiondernemingen. Geen ontheffing verleend, niet voldaan aan de voorwaarden van artikel 17 Mw.	5
10-01-2003	3267	Pon Holdings Auto De Vries c.s., VFB Autolease	Detail- en groothandel	□						Overname van Auto De Vries c.s. en VFB Autolease door Pon. Ondernemingen zijn actief op het gebied van detailhandel in auto's, onderhoud, schadeherstel, autoleasing en verhuur. Geen vergunning vereist.	10
14-01-2003	2269	Garnalen: Heiploeg, Klaas Puul, Goldfish, Van Belzen, Kok International, Lou Snoek, Mooijer, Matthijs Jansen, PO Visserbond, LV-PO's Schleswig-Holstein, PO Weser-Ems, PO Wieringen, PO West, PO Danske Fiske-res, PO Elbe-Weser, PO Texel Incine vs Rendac	Landbouw en visserij	☆	☆		▼			Totale boete aan 8 producentenorganisaties en 8 groothandelaren van € 13.781.000. Wegens verboden afspraken over vangsthoeveelheden en minimumprijzen van Noordzeegarnalen in Nederland, Duitsland en Denemarken; Nederlandse partijen tevens beboet wegens een actie tot uitsluiten van een nieuwe handelaar. ⁵	15
14-01-2003	2709		Afvalverwerking	○	○					Bezwaar tegen afwijzing klacht ongegrond. Geen aanwijzingen dat tariefstelling van Rendac misbruik oplevert. Op grond van het prioriteringsbeleid wordt geen verder onderzoek ingesteld.	20
14-01-2003	3283	Glas Moerdijk Heye Glas Nederland	Vervaardiging van goederen	□						Geen toepasselijkheid concentratietoets in verband met de omzeldrempel.	25
16-01-2003	3297	Van der Houwen Automatisering vs Acer Computer	Telecom en IT-dienstverlening	○	○					Klacht over de (vermeende) niet-beschikbaarheid van (met name laptop-)computers zonder Windows-besturingssysteem. Klacht afgewezen.	27
17-01-2003	2938	Best Alert vs ECABO	Overige dienstverlening	☆	○		▼			Bezwaar tegen afwijzing klacht ongegrond. De wettelijke taken van ECABO zijn geen economische activiteit. Voor het overige wordt op grond van het prioriteringsbeleid geen verder onderzoek ingesteld.	

Overname van Geveke door Pon. Ondernemingen zijn actief op het gebied van import van technische goederen. Geen vergunning vereist. ⁵

Klacht over de koppeling van een vaste telefonie abonnement aan de MX-stream breedband internetdienst van KPN. Klacht afgewezen.

Klacht over de verplichting om de abonnementskosten van KPN vooruit te moeten betalen. Klacht afgewezen.

Lifinstituut zou exclusief toegang tot totale bestand lifeigenaren hebben. Geen misbruik van een economische machtspositie geconstateerd: klacht afgewezen.

Overname van Moksel door Bestmeat. Ondernemingen zijn actief op het gebied van slachtbijproducten. Geen vergunning vereist.

Afwijzing op grond van prioriteringsbeleid.

Totstandbrenging van een gemeenschappelijke onderneming, die actief zal zijn op het gebied van pre-pressdiensten en advertenties. Geen vergunning vereist. ⁵

Afwijzing op grond van prioriteringsbeleid.

Overname van Brocom door Imtech. Ondernemingen zijn actief op het gebied van ICT-dienstverlening en verkoop van hardware. Geen vergunning vereist.

Bezwaar inzake afwijzing klacht over verhoging bustarief Connexion niet-ontvankelijk wegens niet-belanghebbendheid (geen onderscheidend belang).

Klacht over het weren van nieuwe toetreders op de 'alarmcentralemarkt'. Klacht afgewezen.

Klacht dat de aanbestedingen voor contractvervoer zo grootschalig zijn dat grote of middelgrote taxibedrijven, zelfs in combinatievormen, niet meer kunnen deelnemen. Klacht afgewezen.

Klacht inzake afspraken tussen Carglass en Orion direct met betrekking tot vergoedingen. Klacht afgewezen.

17-01-2003

3233

Pon Holdings | Geveke

Detail- en
groothandel

17-01-2003

3269

Berkhof vs KPN

Telecom en
IT-dienstverlening

17-01-2003

3321

Koenraad vs KPN

Telecom en
IT-dienstverlening

21-01-2003

3290

Veturo vs Lifinstituut

Vervaardiging
van goederen

22-01-2003

3261

Bestmeat Company | Moksel

Vervaardiging
van goederen

24-01-2003

2885

Stichting IMN vs Transport Combinatie
Kemmerland

Transport

27-01-2003

3243

3i Group, VS&A | Telefoongids Media

Overige
dienstverlening

28-01-2003

3279

Jachthavens Zuidelijke Randmeren
vs gemeente Hoorn

Transport

29-01-2003

3271

Imtech | Brocom Automatisering Holding

Telecom en
IT-dienstverlening

03-02-2003

3234

Frentrop vs Connexion

Transport

05-02-2003

3084

ACN vs SIMN

Transport

05-02-2003

3327

Taxi in actie – marktwerking personenvervoer

Transport

05-02-2003

3334

Topglas vs Orion direct

Financiële
dienstverlening

DATUM	NUMMER	NAAM PARTIJEN	SECTOR	Sanctie			Besluit op bezwaar:			UITKOMST
				Ontheffingsverzoek			Ontheffingsverzoek			
				Misbruik economische machtspositie	Concentratie meldingsfase	Concentratie vergunningsfase	Klacht	Klacht	(deels) gegrond	
				Kartel ☆						
10-02-2003	3289	Petroplus International Gedo Beheer	Detail- en groothandel							Overname van Gedo door Petroplus. Ondernemingen zijn actief op het gebied van olieraffinage en groothandel, verkoop en distributie van olieproducten. Geen vergunning vereist.
11-02-2003	3294	Omij Rijnmond vs Gemeentelijke Dienst Multibedrijven	Overige dienstverlening							Klacht over uitvoering nieuwe wet Sociale Voorzieningen. Klacht afgewezen.
11-02-2003	3349	NeSBIC Buy-Out Fund Chensumma Corporation	Overige dienstverlening							Overname van Chensumma door NeSBIC. Chensumma is actief op het gebied van distributie van industriële chemicaliën. NeSBIC is een participatiemaatschappij. Geen vergunning vereist.
14-02-2003	3360	Railion Benelux Chemelot	Transport							Geen toepasselijkheid concentratietoezicht in verband met de omzetsdrempel.
17-02-2003	560	Engelgeer vs NOVA	Overige dienstverlening	☆						Bezwaar NOVA niet-ontvankelijk, want enkel gericht tegen de motivering van het besluit in primo; derhalve geen procesbelang. Ook geen sprake van een rechtsoordeel dat als besluit kan worden aangemerkt.
17-02-2003	3249	Stichting Wonen Breda Stichting Wonen Midden-Brabant	Overige dienstverlening							Betreft fusie. Ondernemingen zijn actief op het gebied van projectontwikkeling en sociale huisvesting. Geen vergunning vereist.
17-02-2003	3287	Geene & Baudoin Gerechtsdeurwaarders vs UWV	Overige dienstverlening	☆						Klacht over oneigenlijk hanteren aanbestedingsreglement door Uitvoering Werknemersverzekeringen. Klacht afgewezen.
20-02-2003	3313	HAL Investments IV Houdster-maatschappij Mutua Fides	Overige dienstverlening							Overname van Mutua Fides door HAL. Mutua Fides is actief op het gebied van drukwerkdiensten. HAL is een investeringsmaatschappij. Geen vergunning vereist.
20-02-2003	3370	Govers autoschade vs verzekeraars	Financiële dienstverlening	☆						Klacht dat in de Gemeente Halderberge maar een schadebedrijf is dat alle gestuurde schade toegewezen krijgt. Klacht afgewezen.

Overname van Gedo door Petroplus. Ondernemingen zijn actief op het gebied van olieraffinage en groothandel, verkoop en distributie van olieproducten.

Geen vergunning vereist.

Klacht over uitvoering nieuwe wet Sociale Voorzieningen. Klacht afgewezen.

Overname van Chensumma door NeSBIC. Chensumma is actief op het gebied van distributie van industriële chemicaliën. NeSBIC is een participatiemaatschappij. Geen vergunning vereist.

Geen toepasselijkheid concentratietoets in verband met de omzeldrempel.

Bezwaar NOVA niet-ontvankelijk, want enkel gericht tegen de motivering van het besluit in primo; derhalve geen procesbelang. Ook geen sprake van een rechtsoordeel dat als besluit kan worden aangemerkt.

Betreft fusie. Ondernemingen zijn actief op het gebied van projectontwikkeling en sociale huisvesting. Geen vergunning vereist.

Klacht over oneigenlijk hanteren aanbestedingsreglement door Uitvoering Werknemers-verzekeringen. Klacht afgewezen.

Overname van Mutua Fides door HAL. Mutua Fides is actief op het gebied van drukwerkdiensten. HAL is een investeringsmaatschappij. Geen vergunning vereist.

Klacht dat in de Gemeente Halderberge maar een schadebedrijf is dat alle gestuurde schade toegewezen krijgt. Klacht afgewezen.

	DATUM	NUMMER	NAAM PARTIJEN	SECTOR	Misbruik economische machtspositie Kartel ☆	Concentratie meldingsfase □ Concentratie vergunningsfase ▷	Klacht ◇	Ontheffingsverzoek ▮	Sancctie ⚡	Besluit op bezwaar: (deels) gegrond ◁ ongegrondd ▶ niet-ontvankelijk ▶	UITKOMST	
1	26-02-2003	454	Asfalt Productie Maatschappij (APM)	Bouwnijverheid				▮		◁ (deels) gegrond	Samenwerking tussen bouwondernemingen met betrekking tot de gezamenlijke productie van asfalt. Na wijziging van de aanvraag geen ontheffing meer nodig, aangezien niet langer mededingingsbeperkend.	1
5	26-02-2003	460	O.G.A.C. Productie	Bouwnijverheid				▮		▶ niet-ontvankelijk	Samenwerking tussen bouwondernemingen met betrekking tot de gezamenlijke productie van asfalt. Geen ontheffing nodig, niet mededingsbeperkend.	5
10	26-02-2003	493	Asfaltproductie de Eem (APE)	Bouwnijverheid				▮		◁ (deels) gegrond	Samenwerking tussen bouwondernemingen met betrekking tot de gezamenlijke productie van asfalt. Na wijziging van de aanvraag geen ontheffing meer nodig, aangezien niet langer mededingsbeperkend.	10
15	26-02-2003	536	Asfalt Centrale Twente (ACT)	Bouwnijverheid				▮		▶ niet-ontvankelijk	Samenwerking tussen bouwondernemingen met betrekking tot de gezamenlijke productie van asfalt. Geen ontheffing nodig, niet mededingsbeperkend.	15
20	26-02-2003	544	Asfaltcentrale Gouda (ACG)	Bouwnijverheid				▮		◁ (deels) gegrond	Samenwerking tussen bouwondernemingen met betrekking tot de gezamenlijke productie van asfalt. Na wijziging van de aanvraag geen ontheffing meer nodig, aangezien niet langer mededingsbeperkend.	20
25	26-02-2003	630	Asfaltcentrale Limburg (ACL)	Bouwnijverheid				▮		▶ niet-ontvankelijk	Samenwerking tussen bouwondernemingen met betrekking tot de gezamenlijke productie van asfalt. Na wijziging van de aanvraag geen ontheffing meer nodig, aangezien niet langer mededingsbeperkend.	25
27	26-02-2003	1574	Asfalt Productie Westerbroek (APW)	Bouwnijverheid				▮		◁ (deels) gegrond	Samenwerking tussen bouwondernemingen met betrekking tot de gezamenlijke productie van asfalt. Na wijziging van de aanvraag geen ontheffing meer nodig, aangezien niet langer mededingsbeperkend.	27
	26-02-2003	1927	Asfalt Productie Kootsertille (APK)	Bouwnijverheid				▮		▶ niet-ontvankelijk	Samenwerking tussen bouwondernemingen met betrekking tot de gezamenlijke productie van asfalt. Na wijziging van de aanvraag geen ontheffing meer nodig, aangezien niet langer mededingsbeperkend.	
	26-02-2003	2056	Elektroburo Vos vs Energiebedrijven	Overige dienstverlening	☆			◇	⚡	▶ niet-ontvankelijk	Bezwaar tegen afwijzing klacht ongegrond. De regeling voor de erkenning en certificering van elektrotechnische installateurs (REI) levert geen mededingsbeperking op.	

26-02-2003	3374	Labyrinth vs Nuon	Energie	 		Afwijzing op grond van prioriteringsbeleid.	32
26-02-2003	3405	Zuid Nederlandse Asfalt Centrale (ZNAC)	Bouwnijverheid			Gevoegd in procedure met betrekking tot samenwerkingsverbanden tussen bouw- ondernemingen ten aanzien van de gezamenlijke productie van asfalt. Na wijziging geen ontheffing nodig, aangezien niet langer mededingingsbeperkend.	35
26-02-2003	3406	Brabantse Asfaltcentrale	Bouwnijverheid			Gevoegd in procedure met betrekking tot samenwerkingsverbanden tussen bouw- ondernemingen ten aanzien van de gezamenlijke productie van asfalt. Na wijziging geen ontheffing nodig, aangezien niet langer mededingingsbeperkend.	40
26-02-2003	3407	Venlose Asfalt Fabriek (VAF)	Bouwnijverheid			Gevoegd in procedure met betrekking tot samenwerkingsverbanden tussen bouw- ondernemingen ten aanzien van de gezamenlijke productie van asfalt. Na wijziging geen ontheffing nodig, aangezien niet langer mededingingsbeperkend.	45
26-02-2003	3408	Asfaltcentrale Zwijndrecht (ACZ)	Bouwnijverheid			Gevoegd in procedure met betrekking tot samenwerkingsverbanden tussen bouw- ondernemingen ten aanzien van de gezamenlijke productie van asfalt. Na wijziging geen ontheffing nodig, aangezien niet langer mededingingsbeperkend.	
27-02-2003	3346	Smits vs provincie Zeeland	Transport	 		Afwijzing op grond van prioriteringsbeleid.	
27-02-2003	3391	Blok vs Nederlandse banken/ bedrijven	Financiële dienstverlening	 		Afwijzing op grond van prioriteringsbeleid.	50
28-02-2003	3404	Asfalt Productie Hoogblokland (APH)	Bouwnijverheid			Gevoegd in procedure met betrekking tot samenwerkingsverbanden tussen bouw- ondernemingen ten aanzien van de gezamenlijke productie van asfalt. Na wijziging geen ontheffing nodig, aangezien niet langer mededingingsbeperkend.	55
05-03-2003	3399	Kuiper vs KLM	Transport	 		Klacht over gedragingen van KLM met betrekking tot het verkopen van zitplaatsen en het plaatsen van passagiers op een wachtlijst. Klacht afgewezen.	
12-03-2003	187	Amsterdam Schiphol Pijpleiding C.V.	Transport			Samenwerkingsvereenkomst tussen partijen met betrekking tot het ondergrondse pijpleidingensysteem van luchthaven Schiphol. Geen ontheffing nodig, niet mededingingsbeperkend.	60
12-03-2003	3193	CoopCodis Freshhouse c.s.	Detail- en groothandel			Overname van Freshhouse door CoopCodis. Ondernemingen zijn actief op het gebied van groothandel in ACF, in- en verkoop van dagelijkse consumptiegoederen en franchisediensten voor supermarkten. Geen vergunning vereist.	
13-03-2003	3207	Baas Beheer vs KPN Netwerk Bouw	Bouwnijverheid	 		Klacht met betrekking tot een bepaling (non-concurrentiebepaling) in een contract van KPN Netwerkbouw Bouw. Klacht afgewezen.	65
13-03-2003	3367	Hendriks vs Media Expresse	Media	 		Afwijzing op grond van prioriteringsbeleid.	70

OVERZICHTEN

DATUM	NUMMER	NAAM PARTIJEN	SECTOR	Sanctie			Besluit op bezwaar:	UITKOMST	
				Ontheffingsverzoek	Klacht	Bevinding			
				Concentratie vergunningsfase	Concentratie meldingsfase	Concentratie meldingsfase	Bevinding		
				Misbruik economische machtspositie	Kartel		Bevinding		
13-03-2003	3369	Goossens vs Planet Internet	Telecom en IT-dienstverlening						1
13-03-2003	3398	Krommendijk vs KPN telecom	Telecom en IT-dienstverlening						5
14-03-2003	3298	Schiphol International Joh. Enschedé	Overige dienstverlening						
17-03-2003	3068	Pirtek Arnhem c.s. vs Pirtek BV	Vervaardiging van goederen						10
18-03-2003	3411	Taxi van de Loo vs BBA Connex/PZN	Transport						15
19-03-2003	2021	Schoonmaakbranche: Gom Schoorhouden, Asito, CSU Total Care, OSB	Overige dienstverlening						
21-03-2003	3392	Securicor International Geldnet Holding	Overige dienstverlening						20
24-03-2003	3329	VitAdvice vs Solgar Vitamins Holland	Detail- en groothandel						25
27-03-2003	3260	Van der Made vs Rendac	Landbouw en visserij						27

Klacht van Goossens Accountants over problemen met internet- en e-mailverkeer via ADSL van Planet Internet. Op basis van de aangeleverde informatie geen reden om aan te nemen dat de mededingingswet wordt overtreden.

Klacht over de verplichting om de abonnementskosten van KPN vooruit te moeten betalen. Klacht afgewezen.

Totstandbrenging van een gemeenschappelijke onderneming, die actief zal zijn op het gebied van beveiliging en toegang. Geen vergunning vereist.

Klacht inzake bepalingen franchiseovereenkomst. Klacht afgewezen omdat er geen sprake is van een merkbare mededingingsbeperking.

Klacht dat aanbestedende diensten criteria stellen waaraan taxibedrijven of samenwerkende bedrijven nooit kunnen voldoen. Klacht afgewezen.

Totale boete aan de ondernemersvereniging OSB en 3 ondernemingen van € 16.975.550 wegens prijsverhogingsadviezen c.q. onderlinge afstemming, waardoor de onderlinge concurrentie tussen de aangesloten schoonmaakbedrijven is beperkt.⁵

Overname van Geldnet door Securicor. Ondernemingen zijn actief op het gebied van beveiligings- en veiligheidsdiensten. Geen vergunning vereist.

Afwijzing op grond van prioriteitsbeleid.

Afwijzing op grond van prioriteitsbeleid.

[illegible]

DATUM	NUMMER	NAAM PARTIJEN	SECTOR	Sanctie			Besluit op bezwaar:	UITKOMST	
				Ontheffingsverzoek	Klacht	Bevinding			
				Concentratie vergunningsfase Concentratie meldingsfase Misbruik economische machtspositie	Concentratie vergunningsfase Concentratie meldingsfase Misbruik economische machtspositie	Bevinding			
16-04-2003	3230	The Greenery Fruitmasters Groep	Detail- en groothandel				◀ (deels) gegrond		1
16-04-2003	3413	Zuiderde vs DAFbus	Vervaardiging van goederen				▶ niet-ontvankelijk		5
18-04-2003	1119	Productschap Tuinbouw en Gasunie vs Entrade	Energie						10
22-04-2003	3285	Boteba vs Hill's Pet Nutrition	Detail- en groothandel						15
22-04-2003	3433	Cementbouw Handel & Industrie CVK	Bouwnijverheid						20
23-04-2003	3253	Koninklijke Horeca Nederland vs gemeente Bergen	Horeca en recreatie						25
24-04-2003	3432	Haniel Bau-Industrie CVK	bouwnijverheid						27
24-04-2003	3456	BVB vs EuroCross/SIMN	Transport						
24-04-2003	3462	Boots Bergingsbedrijf c.s. vs politie	Transport						

Totstandbrenging van een gemeenschappelijke onderneming, die actief zal zijn op het gebied van veiling- en bemiddelingsdiensten en afzet van vers fruit. Vergunning vereist. ⁵

Afwijzing op grond van prioriteringsbeleid.

Bezwaar Productschap Tuinbouw niet-ontvankelijk wegens niet-belanghebbendheid.

Bezwaar Gasunie NOVA niet-ontvankelijk, want enkel gericht tegen de motivering van het besluit in primo; derhalve geen procesbelang.

Klacht met betrekking tot onacceptabele leveringseisen ten aanzien van diervoer.

Overtreding van Mededingingswet niet aanmerkelijk. Klacht afgewezen.

Overname van CVK door Cementbouw. Ondernemingen zijn actief op het gebied van de productie en verkoop van kalkzandsteen en kalkzandsteenelementen.

Geen vergunning vereist.

Bezwaar tegen afwijzing klacht ongegrond. Het in vergunningen voorschrijven van bepaalde brandmelders is geen economische activiteit. Gemeente handelt niet als onderneming.

Overname van CVK door Haniel. Ondernemingen zijn actief op het gebied van de productie en verkoop van kalkzandsteen en kalkzandsteenelementen. Geen vergunning vereist.

Klacht dat bepaalde opdrachten niet door WAM-verzekeraars worden vergoed.

Klacht afgewezen.

Klacht dat de door de politie gebezigde gunning van bergingen in strijd is met de aanbestedingsregels. Klacht afgewezen.

[illegible]

	DATUM	NUMMER	NAAM PARTIJEN	SECTOR	Misbruik economische machtspositie Kartel ☆	Concentratie meldingsfase □ Concentratie vergunningsfase ▷	Ontheffingsverzoek ▮ Klacht ◇	Sancție ⚡	Besluit op bezwaar: ◀ (deels) gegrond ▶ ongegrond ▶ niet-ontvankelijk	
									⚙ Bezwaar of beroep aangetekend	UITKOMST
1	20-05-2003	3330	Rulkens vs Gemeente Heel	Horeca en recreatie	○	◇				Gemeente Beegden wil Gemeenschapshuis horecavergunning verlenen. Horeca-ondernemers klagen over oneerlijke concurrentie. Geen overtreding Mw, want die heeft uitsluitend betrekking op ondernemingen. Klacht afgewezen. Klacht ANVR tegen Luchthaven Schiphol over exploitatie virtuele reisbureau via www.schiphol.nl. Klacht afgewezen.
5	21-05-2003	3332	ANVR vs Luchthaven Schiphol	Transport	○	◇				Klacht over koppelveerkoop opslag en vervoer boeken. Klacht afgewezen onder voorbehoud van aanpassing.
10	22-05-2003	2894	Scholtens vs Centraal Boekhuis	Overige dienstverlening	○	◇				Afwijzing op grond van prioriteringsbeleid.
15	22-05-2003	3474	Stichting BES vs Zilveren Kruis/Delta Lloyd	Zorg	○	◇				Overname van Crédit Lyonnais door Crédit Agricole. Ondernemingen zijn actief op het gebied van bancaire diensten. Geen vergunning vereist.
20	23-05-2003	3288	Crédit Agricole Crédit Lyonnais	Financiële dienstverlening		□				Afwijzing op grond van prioriteringsbeleid.
25	23-05-2003	3426	Van den Berghe vs IZZ (VGZ)	Zorg	○	◇				Lotus is uitsluitend te huur bij firma Lotus Import Nederland. Lotus weigert auto's aan HPT Developement te verhuren. Geen economische machtspositie. Klacht afgewezen.
27	27-05-2003	3508	HPT vs Lotus Nederland	Overige dienstverlening	○	◇				Overname van Oz door NETHave. Ondernemingen zijn actief op het gebied van telecommunicatie. Geen vergunning vereist.
29	28-05-2003	3481	NETHave Oz (Netherlands)	Telecom en IT-dienstverlening		□				Overname van Schutte, Van den Belt, Lokhorst en Lithos door ASH Groep. Ondernemingen zijn actief op het gebied van burgerlijke en utiliteitsbouw en projectontwikkeling. Geen vergunning vereist.
31	28-05-2003	3312	ASH Groep Schutte Bouwbedrijf, Van den Belt Bouwmaatschappij, Bouw- en Aannemingsbedrijf Lokhorst, Lithos Bouw	Bouwnijverheid		□				

02-06-2003	3120	Versatel vs KPN	Telecom en IT-dienstverlening	○	◇		Afwijzing op grond van prioriteringsbeleid.	32
03-06-2003	3477	Bree vs Clement-Huibregtse	Overige dienstverlening	○	◇		Afwijzing op grond van prioriteringsbeleid.	35
04-06-2003	2417	Teleknowledge vs KPN Telecom	Telecom en IT-dienstverlening	○	◇		Afwijzing op grond van prioriteringsbeleid.	40
04-06-2003	2533	Beta Marketing vs KPN	Telecom en IT-dienstverlening	○	◇		Afwijzing op grond van prioriteringsbeleid.	40
06-06-2003	3529	SNS Reaal Groep Zurich Insurance Company, Zurich Life Insurance Company	Financiële dienstverlening	□			Overname van Zürich door SNS Reaal Groep. Ondernemingen zijn actief op het gebied van schade- en levensverzekeringen. Geen vergunning vereist.	45
11-06-2003	2885	Stichting Incident Management Nederland (SIMN) vs Transport Combinatie Kennemerland (TCK)	Overige dienstverlening	☆	◇	▼	Bezwaar tegen afwijzing klacht in kader van het prioriteringsbeleid ongegrond. De veronderstelling dat de NMa collectief inschrijfgedrag goedkeurt noopt niet tot nader onderzoek en is overigens ook onjuist.	50
							Verschillende klachten inzake de verhoging van tarieven voor treinkaartjes door de NS. Klacht afgewezen.	50
12-06-2003	3316	Prijsverhogingen NS	Transport	○	◇	✖		50
12-06-2003	3401	De Blik Lensen Leenhouts	Bouwnijverheid		◇	◇	Ontheffingsverzoek van op te richten bouwcombinatie. Onvoldoende gegevens verstrekt om aanvraag te kunnen beoordelen. Aanvraag op grond van artikel 4:5 Awb niet verder behandeld.	55
							Betreft fusie. Ondernemingen zijn actief op het gebied van projectontwikkeling en sociale huisvesting. Geen vergunning vereist.	55
13-06-2003	3496	Woningstichting Patrimonium Bouwvereniging Rochdale	Bouwnijverheid	□				55
16-06-2003	3049	ABC Distribution vs Publieke Omroep	Media	☆	◇	▼	Bezwaar tegen afwijzing klacht over gezamenlijke inkoop van arthousefilms en documentaires ongegrond. Prioriteringsbeslissing blijft in stand, gezien onder meer gezien de Richtsnoeren horizontalen.	60
							Afwijzing op grond van prioriteringsbeleid.	60
16-06-2003	3252	De Kooi vs Essent	Telecom en IT-dienstverlening	○	◇			65
							Klacht over misbruik van een economische machtspositie door Canal+. Klacht afgewezen.	65
16-06-2003	3468	Janssen vs Canal Digitaal	Media	○	◇			65
16-06-2003	3487	Linzell vs Canal Digitaal	Media	○	◇		Klacht dat het niet mogelijk is om vanuit het buitenland contact met Canal Digitaal op te nemen. Klacht afgewezen.	70
								70

17

	DATUM	NUMMER	NAAM PARTIJEN	SECTOR	Misbruik economische machtspositie Kartel ☆ Concentratie meldingsfase □ Concentratie vergunningsfase ▷ Ontheffingsverzoek ▮ Klacht ◇	Sancctie ⚠	Besluit op bezwaar: ◁ (deels) gegrond ▼ ongegrond ▶ niet-ontvankelijk	UITKOMST	
1	10-07-2003	3104	F.H. Veeras vs CR Delta	Landbouw en visserij	○	◇	▼	Bezwaar tegen afwijzing klacht inzake de berekeningswijze van de netto-melkgeldindex (NET) door CR Delta ongegrond. Geen misbruik van machtspositie.	1
5	11-07-2003	2853	DCT vs Relan Arbo	Overige dienstverlening	○	◇	▼	Bezwaar tegen afwijzing van klacht inzake tarief voor arbodiensten ongegrond. Overtreding artikel 24 Mw niet aanmerkelijk; prioriteringsbeslissing blijft in stand.	5
10	11-07-2003	3375	Harmsma vs Drechtstreek	Financiële dienstverlening	○	◇		Afwijzing op grond van prioriteringsbeleid.	10
15	15-07-2003	3584	SEZ vs Amicon/CAK	Zorg	☆ ○	◇		Afwijzing op grond van prioriteringsbeleid.	15
20	16-07-2003	2498	Sparu Texaco Vermeulen	Detail- en groothandel	☆	⊕	▼	Bezwaar tegen oplegging boetes wegens afstemming kortingen op motorbrandstoffen ongegrond. Op onderdelen afgeweken van het advies van de bezwaar-adviescommissie.	20
25	16-07-2003	3570	Apotheek Nijpels vs CZ en VGZ	Zorg	☆ ○	◇		Afwijzing op grond van prioriteringsbeleid.	25
27	16-07-2003	3372	Sengers Financial Educations vs ANBOS/CZ	Zorg	○	◇		Afwijzing op grond van prioriteringsbeleid.	27
	16-07-2003	3381	Koninklijke Volker Wessels Stevin Bouw Planofarm Verenigde Bedrijven	Bouwnijverheid	□			Overname van Planofarm door Koninklijke Volker Wessels Stevin Bouw. Ondernemingen zijn actief op het gebied van projectontwikkeling en burgerlijke en utiliteitsbouw. Geen vergunning vereist.	
	18-07-2003	3387	Wijnkoperij Fagel vs Banksys	Financiële dienstverlening	○	◇		Klacht inzake het rekenen van te hoge prijzen voor het leveren en onderhoud van pinautomaten. Klacht afgewezen.	

Afwijzing op grond van prioriteringsbeleid.

Afwijzing op grond van prioriteringsbeleid.

Klacht over het verlenen van (staats)steun aan voetbalclub FC Zwolle. Klacht afgewezen.

Afwijzing op grond van prioriteringsbeleid.

Afwijzing op grond van prioriteringsbeleid.

Samenwerkingsverband tussen 5 partijen op het gebied van burgerlijke en utiliteitsbouw en projectontwikkeling. Mededingingsbepikend, geen ontheffing verleend.

Klacht over gezamenlijk afspreken van een nieuw systeem met betrekking tot prijsbepaling zendtijd televisiereclame. Klacht afgewezen.

Consument wordt in verband met inbraakverzekering gedwongen beveiligingsmiddelen af te nemen van bedrijf dat keuring uitvoert. Gehanteerde erkenningsregeling niet in strijd met Mededingingswet Klacht afgewezen.

Huisartsen zouden worden benadeeld door te late betaling door ziekenfondsen voor overgestapte patiënten. Klacht is afgewezen omdat Mededingingswet niet van toepassing is.

Bezwaar tegen afwijzing ontheffing voor collectieve verkoop van de uitzendrechten voor live-voetbalwedstrijden in de Eredivisie is ongegrond.^S

Bezwaar niet-ontvankelijk wegens ontbreken belanghebbendheid. Er is geen sprake van een rechtstreeks belang, maar van een afgeleid belang.^S

Bezwaar tegen afwijzing klacht niet-ontvankelijk; geen specifiek, individueel belang.

Overname van Medialand door Carat. Ondernemingen zijn actief op het gebied van inkoop van mediaruimte. Geen vergunning vereist.

18-07-2003

3589

Mielatz vs Q-park

Transport

21-07-2003

3339

Herning shipping – tank washings

Transport

22-07-2003

3573

Nijeboer vs Gemeente Zwolle/FC Zwolle

Horeca en recreatie

22-07-2003

3611

ZLU vs NPO

Horeca en recreatie

22-07-2003

3614

Hubert vs Achmea/Zorg en Zekerheid

Zorg

25-07-2003

3089

Penta Projectontwikkeling

Bouwnijverheid

28-07-2003

3412

BVA/Associatie Nederlandse Adverteerders vs SPOT c.s.

Media

28-07-2003

3582

Wildenberg vs NCP

Overige dienstverlening

29-07-2003

3460

Huisartsenpraktijk Buysrogge vs ziekenfondsen

Zorg

30-07-2003

18/1162

Eredivisie – voetbal

Media

30-07-2003

18/1162

Canal+ en HMG – voetbal

Media

01-08-2003

3316

Leenders vs NS

Transport

01-08-2003

3592

Carat Nederland | Medialand

Media

		Sanctie		Ontheffingsverzoek		Besluit op bezwaar:			
		Klacht		Concentratie vergunningsfase		▼ (deels) gegrond			
		Concentratie meldingsfase		Concentratie meldingsfase		ongegrondegrond			
		Misbruik economische machtspositie		Misbruik economische machtspositie		niet-ontvankelijk			
		Kartel		Kartel					
								Bezwaar of beroep aangetekend	
								UITKOMST	

Datum	Nummer	Naam Partijen	Sector	Sanctie			Besluit op bezwaar:	
				Ontheffingsverzoek	Klacht	Concentratie vergunningsfase		
						Concentratie meldingsfase		
						Misbruik economische machtspositie		
						Kartel		
22-08-2003	3568	Herders vs KNVB	Horeca en recreatie					
22-08-2003	3593	Terrorismepool	Financiële dienstverlening					
25-08-2003	3605	Pompestichting vs zorgverzekeraars	Zorg					
27-08-2003	3187	Klijnsdon (Goedkope Taxatie) vs LMV	Overige dienstverlening					
01-09-2003	1941	Waterbedrijf Europort	Overige dienstverlening					
02-09-2003	3510	Tuin vs GCD/Brandweer	Overige dienstverlening					
03-09-2003	3590	Onderliggende wegennet	Transport					
03-09-2003	3642	Govers Autoschade vs ZLM	Financiële dienstverlening					
04-09-2003	3657	Pierre & Vacances DNI Holding	Horeca en recreatie					

05-09-2003	3169	Regenboogapotheek vs Apotheekervereniging Breda	Zorg	☆	◇	Klacht over voorwaarden tot deelneming waarnemingsregeling. Klacht afgewezen.	32
09-09-2003	3444	Halbertsma vs Postbank	Financiële dienstverlening	○	◇	Bezwaar tegen afwijzing klacht niet-ontvankelijk wegens ontbreken belanghebbendheid (geen onderscheidend belang).	35
09-09-2003	3662	Brandweer en adviesopleidingsinstituut vs EHBO Tiel	Overige dienstverlening	☆	◇	Klacht over oneerlijke concurrentie dmv verstrekking subsidie door Gemeente Tiel. Klacht afgewezen.	40
10-09-2003	3562	NoordNed Personenvervoer vs NS Financial Services	Transport	○	◇	Afwijzing op grond van prioriteringsbeleid.	40
10-09-2003	3620	Rabobank FCH Bank	Financiële dienstverlening	□		Overname van FCH door Rabobank. Ondernemingen zijn actief op het gebied van financiering van vastgoed en beleggingsproducten op gebied van vastgoed. Geen vergunning vereist.	45
11-09-2003	3286	Kabelnet Veendam vs Eurosport	Media	○	◇	Afwijzing op grond van prioriteringsbeleid.	45
11-09-2003	3386	Nuon Reliant	Energie	□		Overname van Reliant door Nuon. Ondernemingen zijn actief op het gebied van productie en groothandel van elektriciteit. Vergunning vereist.	50
11-09-2003	3461	TenneT Rabobank	Financiële dienstverlening	□		Totstandbrenging van een gemeenschappelijke onderneming, die actief zal zijn op het gebied van certificaten voor groene stroom. Geen vergunning vereist.	55
12-09-2003	3659	Kerkenbos vs gemeente Nijmegen	Financiële dienstverlening	☆	◇	Afwijzing op grond van prioriteringsbeleid.	55
12-09-2003	3676	Stevens vs autoverzekeraars	Financiële dienstverlening	☆	◇	Afwijzing op grond van prioriteringsbeleid.	60
15-09-2003	3612	Lueks vs VvE de Vlegge	Horeca en recreatie	○	◇	Afwijzing op grond van prioriteringsbeleid.	60
15-09-2003	3629	Graham vs verzekeringsmaatschappijen	Financiële dienstverlening	☆	◇	Klacht inzake beperking van keuzevrijheid, uitwisseling van vertrouwelijke informatie en onduidelijkheid omtrent provisiebetaling en adviesgedrag van tussenpersonen. Klacht afgewezen.	65
15-09-2003	3633	CRH Nederland Unidek National en International	Bouwnijverheid	□		Overname van Unidek door CRH. Ondernemingen zijn actief op het gebied van productie en levering van isolatiematerialen. Geen vergunning vereist.	70

Jaarverslag 2003 NMa en DTe | Deel 3: Overzichten | Hoofdstuk 9: Overzicht besluiten mededingingszaken 2003

109

OVERZICHTEN

DATUM	NUMMER	NAAM PARTIJEN	SECTOR	Sanctie			Besluit op bezwaar:	UITKOMST
				Ontheffingsverzoek				
				Misbruik economische machtspositie	Concentratie meldingsfase	Concentratie vergunningsfase		
				Kartel ☆		Klacht	◁ (deels) geground	
							▶ ongegrond	
							▶ niet-ontvankelijk	
								⊗ Bezwaar of beroep aangetekend
19-09-2003	3595	Kelch c.s. vs Meijer c.s.	Detail- en groothandel	☆	○	◇		Klacht betreft misbruik economische machtspositie bij verlenen van vergunningen Ten Katemarkt Amsterdam. Betreft bagatel, derhalve niet in strijd met Mededingingswet. Klacht afgewezen.
19-09-2003	3681	Friesland Bank Mennens Groep	Bouwnijverheid		□			Overname van Mennens door Friesland Bank. Ondernemingen zijn actief op het gebied van hef- en hijsmiddelen. Geen vergunning vereist.
22-09-2003	3624	Zwanenberg Food Group Holding Cebeco Meat products Nederland	Vervaardiging van producten		□			Overname van Cebeco door Zwanenberg. Ondernemingen zijn actief op het gebied van productie en verkoop van vleeswaren en vleesconserveren. Geen vergunning vereist.
23-09-2003	3604	Amsterdams Openbaar Vervoer Museum vs GVB	Transport	○		◇		Afwijzing op grond van prioriteringsbeleid.
25-09-2003	3643	Lagenwaard vs Amsterdamse diamantairs en Diamantbeurs	Detail- en groothandel	☆	○	◇	⊗	Afwijzing op grond van prioriteringsbeleid.
30-09-2003	3710	Stichting Apotheekhoudende Huisartsen	Zorg					Ontheffingsaanvraag om collectief te onderhandelen met zorgverzekeraars. Ontheffing afgewezen; valt niet onder verbod van artikel 6 Mw.
30-09-2003	3714	Kaag vs Coöperatie tot Beheer van het Bungalowpark 't Giethmenseveld	Horeca en recreatie	○		◇	⊗	Afwijzing op grond van prioriteringsbeleid.
03-10-2003	2959	Baumgarten vs KNMP	Zorg	○		◇	▼	Bezwaar tegen afwijzing klacht inzake verkoopvoorwaarden informatiesysteem geneesmiddelenprijzen ongegrond. Overtreding artikel 24 Mw niet aanmerkelijk; prioriteringsbeslissing blijft in stand.
03-10-2003	3658	Jachthavens Zuidelijke Randmeren vs gemeente Amsterdam	Transport	○		◇		Afwijzing op grond van prioriteringsbeleid.

1

5

10

15

20

25

27

03-10-2003	3665	Jachthavens Zuidelijke Randmeren vs gemeente Dronen	Transport	○	◇	Afwijzing op grond van prioriteringsbeleid.	32
03-10-2003	3666	Jachthavens Zuidelijke Randmeren vs gemeente Anna Paulowna	Transport	○	◇	Afwijzing op grond van prioriteringsbeleid.	35
06-10-2003	3511	Verhoeven Groep vs ministerie van OCW	Overige dienstverlening	○	◇	Bezwaar tegen afwijzing klacht ongegrond. Het verlenen van overheidssteun door OCW is geen economische activiteit; Mw niet van toepassing.	40
07-10-2003	3635	Copaco Hesse	Detail- en groothandel	□		Overname van Hesse door Copaco. Ondernemingen zijn actief op het gebied van groothandel in consumentenelektronica. Geen vergunning vereist.	40
08-10-2003	3607	Consumentenbond vs shampoo-producenten	Detail- en groothandel	☆	◇	Afwijzing op grond van prioriteringsbeleid.	45
08-10-2003	3711	Verzandvoort vs Anidis	Detail- en groothandel	☆	◇	Afwijzing op grond van prioriteringsbeleid.	45
09-10-2003	3546	Thuiszorg Noord-Limburg vs Zorggroep Noord-Limburg	Zorg	○	◇	Afwijzing op grond van prioriteringsbeleid.	50
13-10-2003	3672	TenneT Transportnet Zuid-Holland	Energie	□		Overname van TZH door TenneT. Ondernemingen zijn actief op het gebied van transport van elektriciteit. Geen vergunning vereist.	55
14-10-2003	3675	Kessels vs Netwerk Notarissen	Overige dienstverlening	☆	◇	Afwijzing op grond van prioriteringsbeleid.	55
15-10-2003	3081	Beleggingsmaatschappij Braverassa Sandean Holding	Detail- en groothandel	□		Overname van Sandean door Braverassa. Ondernemingen zijn actief op het gebied van groothandel en detailhandel in autobanden. Geen vergunning vereist.	60
16-10-2003	3746	Appel's vs Autec Sun	Vervaardiging van goederen	○	◇	Afwijzing op grond van prioriteringsbeleid.	65
20-10-2003	3634	Wonen Noord-Limburg, Vastgoed Roer en Maas BALANS	Overige dienstverlening	□		Geen toepasbaarheid concentratietoezicht in verband met de omzeldrempel.	65
20-10-2003	3677	Globe Reisbureau Rabobank Reisbureaus	Horeca en recreatie	□		Overname van Rabobank Reisbureaus door Globe Reisbureau. Ondernemingen zijn actief op het gebied van verkoop van toeristische reizen. Geen vergunning vereist.	70

	Datum	Nummer	Naam Partijen	Sector	Misbruik economische machtspositie Kartel ☆ Concentratie meldingsfase ○ Concentratie vergunningsfase ▷ Ontheffingsverzoek ▮ Sanctie ☒	Besluit op bezwaar: ◁ (deels) geground ▼ ongegrond ► niet-ontvankelijk	Uitspraak
1	21-10-2003	3439	Tele2 vs KPN Telecom	Telecom en IT-dienstverlening	○	◇	Afwijzing op grond van prioriteringsbeleid.
5	22-10-2003	3709	Coöperatie Fruitmasters Groep Citronas Holding	Detail- en groothandel	□	.	Overname van Citronas door Fruitmasters. Ondernemingen zijn actief op het gebied van handel in fruit. Geen vergunning vereist.
10	23-10-2003	3489	NIP c.s. vs Swets Test Publishers	Media	○	◇	Afwijzing op grond van prioriteringsbeleid.
15	24-10-2003	3260	Van der Made vs Rendac	Afvalverwerking	○	◇	Bezwaar tegen afwijzing klacht tot uitsluiting ongegrond. Overtreding artikel 24 Mw niet voldoende onderbouwd; prioriteringsbeslissing blijft in stand.
20	30-10-2003	3680	Van Deurzen vs Zwitserleven	Financiële dienstverlening	○	◇	Afwijzing op grond van prioriteringsbeleid.
25	30-10-2003	3727	Van Kessel vs Dela	Financiële dienstverlening	○	◇	Afwijzing op grond van prioriteringsbeleid.
27	31-10-2003	2996	Shakie's Fresh Fruit Shakes vs NS Stations/Servex	Detail- en groothandel	☆ ○	◇	Volgens Shakies stelt NS Stations huurruimte voor horeca exclusief beschikbaar aan Servex en berekent zij extreem hoge huurprijzen danwel productprijzen. Geen overtreding van de artikelen 6 en 24 Mw. Klacht afgewezen. ⁵
	31-10-2003	3699	Betaco vs Burma	Media	○	◇	Afwijzing op grond van prioriteringsbeleid.
	31-10-2003	3719	Worrel vs Canal+	Telecom en IT-dienstverlening	○	◇	Afwijzing op grond van prioriteringsbeleid.

05-11-2003	2227	Carglass/Glasgarage	Overige dienstverlening	☆	○	◇	▽	32
Bezwaren Glasgarage gegrond voorzover voortvloeit uit uitspraak Rechtbank Rotterdam. Voor het overige ongegrond.								
07-11-2003	3701	Arcadis PRC Holding	Bouwnijverheid		□			35
Overname van PRC Holding door Arcadis. Ondernemingen zijn actief op het gebied van bouwmanagement. Geen vergunning vereist.								
11-11-2003	3683	Com Wonen, Woningpartners De Combinatie	Overige dienstverlening		□			
Betreft fusie. Ondernemingen zijn actief op het gebied van sociale huisvesting en verhuur van onroerend goed niet zijnde sociale huisvesting. Geen vergunning vereist.								
13-11-2003	2973	BOVAG en NCBRM	Vervaaarding van goederen	☆		+	✖	40
Totale boete aan 2 ondernemersverenigen van € 155,000 wegens advisering aan hun leden-rijwielhandelaren over (orderdelen van) prijzen.								
13-11-2003	3706	In den Ouden Herberghe vs CBK-afspraken	Horeca en recreatie	☆		◇		45
Afwijzing op grond van prioriteringsbeleid.								
13-11-2003	3750	Valk vs Marskramer	Telecom en IT-dienstverlening	○		◇		
Afwijzing op grond van prioriteringsbeleid.								
13-11-2003	3753	FHRS vs kortingen CR Delta	Landbouw en visserij	○		◇		50
Klacht Nijland over misbruik economische machtspositie van CR Delta in verband met berekening tarieven voor fokwaardeschattingen en stamboekregistratie. Geen overtreding Mededingingswet geconstateerd. Klacht afgewezen.								
14-11-2003	3105	Melkcontrole	Landbouwen visserij	○		◇		
18-11-2003	2422	AUV en Aesculaap	Landbouwen visserij	☆		+	▽	55
Bezwaren tegen boetes wegens overtreding van artikel 6 Mw deels gegrond en deels ongegrond. Overeenkomstig het BAC-advies blijft boete voor AUV gehandhaafd. Boete voor Aesculaap is verlaagd tot € 250.000, motivering daarvoor wijkt af van het advies. Afwijzing op grond van prioriteringsbeleid.								
18-11-2003	3651	Van Leeuwen vs Meelis	Overige dienstverlening	○		◇		60
Totstandbrenging van een gemeenschappelijke onderneming, die actief zal zijn op het gebied van het leasen van voertuigen en verhuur van auto's. Geen vergunning vereist.								
20-11-2003	3754	DLT, VDB Friesland Lease	Financiële dienstverlening		□			
21-11-2003	468	DAF Trucks N.V.	Transport			◇		65
Ontheffingsverzoek met betrekking tot de Supply Agreement en de Tripartite Agreement van DAF Trucks. Aanvraag ten aanzien van Supply Agreement niet behandeld. Tripartite Agreement door Europese Commissie in behandeling genomen.								
24-11-2003	728	Vliegasunie	Energie	☆		◇	▽	70
Bezwaar tegen weigering ontheffing van verbod artikel 6 Mw gegrond. Overeenkomst tot gezamenlijke afzet van rookgasontzwapelingspijs valt niet onder artikel 6 Mw, conform de Richtsnoeren horizontalen. ^S								

Jaarverslag 2003 NMa en DTe | Deel 3: Overzichten | Hoofdstuk 9: Overzicht besluiten mededingingszaken 2003

113

OVERZICHTEN

114

Overname van Unirobe door Aegon. Ondernemingen zijn actief op het gebied van assurantiebemiddeling in schade- en levensverzekeringen en hypotheekbemiddeling. Geen vergunning vereist.

Overname van Reliant door Nuon. Ondernemingen zijn actief op het gebied van productie en groothandel van elektriciteit. Vergunning verleend.^T

Overname van Security Hardware Group door Assa Abloy. Ondernemingen zijn actief op het gebied van productie en levering van sloten. Geen vergunning vereist.^S

Afwijzing op grond van prioriteringsbeleid.

Ontheffing gegeven voor de mededingingsbeperkende aspecten van het door PRN beheerde papierrecyclingsysteem.^S

Totstandbrenging van een gemeenschappelijke onderneming, die actief zal zijn op het gebied van IT-dienstverlening ter ondersteuning van voertuigschade-expertise. Geen vergunning vereist.

Totstandbrenging van een gemeenschappelijke onderneming, die actief zal zijn op het gebied van platformen ten behoeve van de handel in certificaten voor groene stroom. Geen vergunning vereist.^S

Afwijzing op grond van prioriteringsbeleid.

Maximale boete van € 4.500 wegens niet-verlenen van medewerking aan gevorderde inzage (artikel 5:20 Awb jo. artikel 5:17 Awb).

Maximale boete van € 4.500 wegens niet-verlenen van medewerking aan gevorderde inzage (artikel 5:20 Awb jo. artikel 5:17 Awb).

Maximale boete van € 4.500 wegens niet-verlenen van medewerking aan gevorderde inzage (artikel 5:20 Awb jo. artikel 5:17 Awb).

Boete van € 2.250 wegens overtreding van de medewerkingsplicht van artikel 5:20 Awb jo. artikel 5:16 Awb. Voor hoogte boete aansluiting gezocht bij de sanctie van artikel 184. Sr.

Afwijzing op grond van prioriteringsbeleid.

Financiële dienstverlening

Energie

Vervaardiging van goederen

Financiële dienstverlening

Afvalverwerking

Telecom en IT-dienstverlening

Financiële dienstverlening

Overige dienstverlening

Bouwnijverheid

Bouwnijverheid

Bouwnijverheid

Bouwnijverheid

Media

Aegon | Unirobe

Nuon | Reliant

Assa Abloy | Security Hardware Group

Combined – autoverzekeringen

Stichting Papier Recycling Nederland (PRN)

Achmea | Interpolis, Univé

TenneT | Rabobank Nederland

Peulen vs De Groot

GTI Utiliteit Noord

Van Hattum en Blankevoort

HOMIJ

Ex-directeur – niet-meewerken

Autoclick.nl vs De Telegraaf

3747

3386

3431

3803

3007

3793

3790

3815

3376

3495

3594

3698

3735

05-12-2003

08-12-2003

08-12-2003

08-12-2003

10-12-2003

10-12-2003

11-12-2003

11-12-2003

12-12-2003

12-12-2003

12-12-2003

12-12-2003

12-12-2003

DATUM	NUMMER	NAAM PARTIJEN	SECTOR	Sanctie		Besluit op bezwaar:
				Ontheffingsverzoek	Klacht	
				Concentratie vergunningsfase	Concentratie meldingsfase	▼ (deels) geground
				Misbruik economische machtspositie		► niet-ontvankelijk
				Kartel ☆		⚡ Bezwaar of beroep aangetekend
						UITKOMST
12-12-2003	3794	Advent Radio 538	Media			Overname van Radio 538 door Advent. Ondernemingen zijn actief op het gebied van commerciële radio. Geen vergunning vereist.
12-12-2003	3798	Janssens vs Canal Digitaal	Telecom en IT-dienstverlening			Klacht over de vermeende misbruikelijke voorwaarden van Canal+ voor de doorgifte van een pakket Nederlandse tv-zenders via de satelliet. Klacht afgewezen.
12-12-2003	3808	Hoogeveen vs exclusieve horlogemerken	Vervaardiging van goederen			Afwijzing op grond van prioriteitsbeleid.
12-12-2003	3825	Van der Beek vs CZ	Zorg	☆		Klacht over contracteerbeleid zorgverzekeraar. Klacht afgewezen.
15-12-2003	3782	BCD Sudtours	Horeca en recreatie			Overname van Sudtours door BCD. Ondernemingen zijn actief op het gebied van de organisatie en verkoop van toeristische reizen. Geen vergunning vereist.
16-12-2003	3740	Staats vs tabaksfabrikanten	Vervaardiging van goederen	☆		Afwijzing op grond van prioriteitsbeleid.
17-12-2003	3274	X vs LTO Nederland	Landbouw en visserij	☆		Bezwaar privépersoon tegen afwijzing klacht van LTO-Nederland inzake handel in melkquota niet-ontvankelijk wegens niet-belanghebbendheid (geen onderscheidend belang). Termijnoverschrijding verschoonbaar.
18-12-2003	2873	Noord-Holland Acht of Schiphol Acht: Ballast Nedam Infra Noord West, Ballast Nedam Infra, HGB Civiel, Hollandsche Wegenbouw Zanen, Vermeer Infrastructuur, Koninklijke Wegenbouw Stevin (KWS), NBM Noord-West, Wegenbouw-maatschappij J. Heijmans, Koop Tjuchem, Ooms Avenhorn	Bouwnijverheid	☆	+	Boete aan 9 ondernemingen van in totaal € 94.612.000. Wegens afspraken rond de aanbesteding van 15 grote infrastructurele projecten in de regio Haarlemmermeer / Schiphol. ^T

Boete aan 2 ondernemingen van in totaal € 100.000. Wegens overeenkomst betreffende structurele uitwisseling van concurrentievoelige informatie over het uitsluiten van concurrentie bij de uitvoering van civiele betonwerken.

Boete aan 6 ondernemingen van in totaal € 2.709.000. Wegens marktverdelingsafpraak op het gebied van de aanleg, renovatie en onderhoud van kunststofafletkanen in heel Nederland.

Boete aan 9 ondernemingen van in totaal € 3.340.000. Wegens aanbestedingsafspraken met betrekking tot het onderhoud van wegen in de provincies Groningen, Friesland en Drenthe.

Totale boete aan 3 ondernemingen van in totaal € 25.900. Wegens aanbestedingsafpraak met betrekking tot de herprofilering van de Mokerstraat en de Aambeldstraat in Amsterdam-Noord. Eerste toepassing clementieregeling.^T

Afwijzing op grond van prioriteringsbeleid.

Afwijzing op grond van prioriteringsbeleid.

Totstandbrenging van een gemeenschappelijke onderneming, die actief zal zijn op het gebied van verkoop van reizen en aanverwante diensten. Geen vergunning vereist.

Klacht over verhogingen van de tarieven van KPN-telefoongids door Telefoongids Media B.V. Klacht afgewezen.

Bezwaar tegen afwijzing klacht inzake leveringsweigering ongegrond. Overtreding artikel 24 Mw niet aannemelijk (geen machtspositie omdat markt groter is dan Nederland); prioriteringsbeslissing blijft in stand.

2906

18-12-2003

Heijmans Beton- en Waterbouw en Soléthane Bachy France

Bouwnijverheid

3054

18-12-2003

Atletiekbanen: Croerevoud Sport & Recreatie, Arcadis PlanRealisatie, Van Gelder Cultuurtechniek, Ingenieursbureau Oranjewoud, Aannemingsbedrijf Van Lee, Heijmans Sport en Groen

Bouwnijverheid

3064

18-12-2003

Asfaltzware wegenprojecten Noord-Nederland: Ballast Nedam Infra Noord Oost, Koop Tjuchem, Oosterhof-Holman Infra, Reef Infra, Wegenbouwmaatschappij J. Heijmans, Koninklijke Wegenbouw Stevin (KWS), BAM NBM Wegenbouw Noordoost, Vermeer Infrastructuur

Bouwnijverheid

3272

18-12-2003

Aanbesteding herprofilering Aambeldstraat en Mokerstraat te Amsterdam-Noord: Floris Aannemingsmaatschappij, Zandrema, Aannemingsbedrijf AC de Groot

Bouwnijverheid

3779

18-12-2003

Van Winkel vs KNGF

Zorg

3557

19-12-2003

Frans Tak Fotografie vs ROTA en leden

Overige dienstverlening

3796

19-12-2003

Schiphol | Vliegwinkel

Horeca en recreatie

3828

19-12-2003

Van Oosten vs KPN Telefoongids

Overige dienstverlening

3413

24-12-2003

Zuidend vs DAF Bus

Vervaaardiging van goederen

36

10 Overzicht besluiten en adviezen energiezaken 2003

10

Overzicht besluiten en adviezen energiezaken 2003

Adviezen aan minister				Overig		Codes		Besluit op bezwaar:		Adviezen aan minister	

14-02-2003	100797	Voorstel codewijziging artikel 31 E-Wet kwaliteitscriteria transportdienst (spanningsniveau tot 35 kV) door Electrabel en VEMW	☆	◇	▲	Bezwaar tegen de kwaliteitscriteria voor de transportdienst van elektriciteitsnetten met een spanningsniveau tot 35 kV door Electrabel c.s. ongegrond. VEMW niet-ontvankelijk.	32
17-02-2003	100880 t/m 100897	Regionale vergunninghouders elektriciteit	☆	□		De leveringsstarieven en terugleveringsvergoeding elektriciteit voor beschermde afnemers voor het jaar 2002 zijn door een besluit op bezwaar later vastgesteld.	35
17-02-2003	101256 t/m 101273	Regionale vergunninghouders elektriciteit	☆	□		Vaststelling van de leveringstarieven en terugleveringsvergoeding elektriciteit voor beschermde afnemers voor het jaar 2003.	40
17-02-2003	101237 t/m 101249	Netbeheer Haarlemmermeer, Intergas Netbeheer, InfraMosane, Continuon Netbeheer, Obragas Net, ONS Netbeheer, RENDO Netbeheer, Essent Network Brabant, Essent Network Friesland, Essent Network Limburg, Essent Network Noord	○	△		Bindende aanwijzing voor 11 regionale gastransportbedrijven over naleving van de richtlijnen gastransport 2003.	45
24-02-2003	100557 t/m 100576	Regionale netbeheersders elektriciteit	☆	□		Vaststelling aansluit- en transporttarieven elektriciteit voor het jaar 2002.	50
25-02-2003	101102	Delta Netwerkbedrijf	☆		+	De eigenaar van een transportnet elektriciteit of gas wijst voor het beheer van dat net een netbeheerder aan. DTe adviseert over het aanwijzen van de netbeheerder.	55
25-02-2003	101099	Delta Netwerkbedrijf	○		+	De eigenaar van een transportnet elektriciteit of gas wijst voor het beheer van dat net een netbeheerder aan. DTe adviseert over het aanwijzen van de netbeheerder.	60
04-03-2003	101509	Betrouwbaarheid netten	☆		+	DTe heeft advies uitgebracht over de storingsregistratie in de elektriciteitsmarkt en over het waarborgen van de betrouwbaarheid van energienetten.	65
12-03-2003	101097, 101529	Delta Comfort	☆	△		Verlening van vergunning voor de levering van elektriciteit en gas aan beschermde afnemers.	70
17-04-2003	101516	Caplare Energy	☆	△		Verlening van vergunning voor de levering van elektriciteit aan kleinverbruikers.	
01-05-2003	100926	Nutsbedrijf Haarlemmermeer	☆	△		Verlening van vergunning voor de levering van elektriciteit aan kleinverbruikers.	
06-05-2003	101536	Elsta	☆		+	De minister kan op verzoek een ontheffing verlenen van de plicht om voor een bepaald elektriciteitsnet een netbeheerder aan te wijzen. DTe adviseert over het verlenen van de ontheffing.	

Adviezen aan minister										Overig		Codes		Besluit op bezwaar:		UITKOMST							
DATUM	NUMMER	NAAM	PARTIJEN	Elektriciteit	Gas	Bindende aanwijzing	Vergunningsbesluit	Tarievenbesluit	Overig	Codes	Besluit op bezwaar:	Besluit op bezwaar:	Besluit op bezwaar:	Besluit op bezwaar:	Besluit op bezwaar:				Besluit op bezwaar:	Besluit op bezwaar:	Besluit op bezwaar:		
																						Besluit op bezwaar:	Besluit op bezwaar:
1	5	10	15	20	25	27																	
07-05-2003	101535	Algemeen verbindend voorschrift		☆	○												1	5	10	15	20	25	27
07-05-2003	101526	Algemeen verbindend voorschrift		☆													5	10	15	20	25	27	
08-05-2003	101429	Wijziging paragraaf 5.6 Netcode – bezwaar door EnergieNed		☆																			
12-05-2003	101535	Intergas Netbeheer		☆																			
12-05-2003	100186	Intergas Netbeheer		☆																			
19-05-2003	101536	GT1		☆																			
20-05-2003	101042	Bezwaar wijziging artikel 5.6.12.1 Netcode door Reliant, VEMW, VOEG en EnergieNed		☆																			
20-05-2003	101080	Wob-verzoek Productschap Tuinbouw en LTO – correspondentie DTe en Gasunie		○																			
26-05-2003	101446	Elektran		☆																			

Adviezen aan minister									
DATUM	NUMMER	NAAM PARTIJEN	Elektriciteit ☆	Gas ○	Codes			Overig	
					Bindende aanwijzing ▷	Vergunningsbesluit △	Tarievenbesluit □		
Besluit op bezwaar:									
▷ (deels) gegrond									
◀ ongegrond									
▶ niet-ontvankelijk									
✕ Beroep aangetekend									
UITKOMST									
29-07-2003	101197 t/m 101221	Regionale vergunninghouders gas	○	□					Besluit tot vaststelling van de gereguleerde maximum opslag op de inkoopkosten van gas voor 2003.
30-07-2003	101077	F&W Energiediensten – verzoek bindende aanwijzing met betrekking tot artikel 23 E-wet tegen Essent	☆		△				Bezwaar Essent Netwerk Brabant ongegrond, met aanpassing primair besluit met betrekking tot bindende aanwijzing.
04-08-2003	100388	Technische Voorwaarden voor aansluiting op een gastransportnet – bezwaar door Gasunie	○		◇				Bezwaar deels gegrond. Primair besluit wordt deels aangepast.
04-08-2003	101561	Bezwaar Productschap Tuinbouw – richtlijnen gastransport 2003	○				+		Bezwaar tegen een weigering van DTe om specifieke informatie met betrekking tot de wijziging van de Richtlijnen Gastransport 2003 te verstrekken. Bezwaar ongegrond verklaard.
14-08-2003	100082	Bezwaar VEMW tegen Systeemcode, Netcode en Meetcode	☆				◇		Bezwaar gegrond. Afwijkingsbevoegdheden van netbeheerders herroepen.
20-08-2003	100737	InfraXS Energy	☆		△				Vergunning voor de levering van elektriciteit aan kleinverbruikers ingetrokken.
21-08-2003	100804	Algemeen verbindend voorschrift	☆				◇		Besluit tot wijziging van de tariefstructuren.
01-09-2003	101527	EnergieNed, Eneco, Productschap Tuinbouw – bezwaar voorwaarden artikel 82 Gaswet	○					✕	Bezwaren tegen de opdrachten door DTe aan de gasnetbeheerders tot aanpassing van algemene voorwaarden voor kleinverbruikers gedeeltelijk gegrond. Primair besluit deels herroepen.
03-09-2003	101559	Advies voorzieningszekerheid					+		DTe heeft over het waarborgen van de voorzieningszekerheid van de elektriciteitsvoorziening in een geliberaliseerde markt een advies uitgebracht.

DTe stelt richtlijnen vast die gastransportbedrijven in acht moeten nemen bij het vaststellen van indicatieve tarieven en voorwaarden.

Bezwaren ongegrond.

Bezwaar niet-ontvankelijk.

DTe heeft geadviseerd over de AMvB Leveringszekerheid Gas. Hierin worden regels gesteld voor de leveringszekerheid gas waaronder ook voorzieningen die het gastransportbedrijf belast met het beheer van het landelijke hogedrukgastransportnet moet treffen.

Bezwaar Pawex met betrekking tot onbalansbiedingen niet-ontvankelijk.

De minister kan op verzoek een ontheffing verlenen van de plicht om voor een bepaald elektriciteitsnet een netbeheerder aan te wijzen. DTe adviseert over het verlenen van de ontheffing.

Om financiële prestaties van de netbeheerders goed met elkaar te kunnen vergelijken is een standaard voor verslaggevingregels noodzakelijk. In de regulatorische accounting-regels is dit uitgewerkt.

Besluit mandaat en machtiging NoNed-kabel.

Aan Continuon is een last onder dwangsom opgelegd wegens overtreding van een bindende aanwijzing, waarbij werd opgedragen alle bestaande netaansluitingen te voorzien van een EAN-code. Deze code is van belang bij het uitvoeren van een switch en voor de aanspraak op een belastingvoordeel en MEP-subsidie. Op 9 december 2003 is vastgesteld dat Continuon uitvoering heeft gegeven aan bedoelde last onder dwangsom.

Bezwaar gedeeltelijk gegrond. Het primair besluit wordt herroepen. Uniforme x-factor vastgesteld.

Bezwaar met betrekking tot Landelijk Uniform Producenten-transporttarief ongegrond.

Regionale netbeheerders gas

Bezwaar Essent en Intergas tegen bindende aanwijzing gas 2003 artikel 13 lid 3 Gaswet

Bezwaar Productschap Tuinbouw en LTO tegen bindende aanwijzing gas 2003 artikel 13 lid 3 Gaswet Netbeheer Haarlemmermeer

AMvB gas

Bezwaar Pawex Wijziging Netcode – onbalansbiedingen

EnergieCombinatie

Beleidsregel

Nederlands Elektriciteit Administratiekantoor en Stakraft SF

Continuon Netbeheer

Bezwaren door netbeheerders tegen x-besluiten artikel 80 Gaswet

Bezwaar VEMW – LUP

Adviezen aan minister				Overig		Codes		Besluit op bezwaar:		UITKOMST	
DATUM	NUMMER	NAAM	PARTIJEN	Elektriciteit	Gas	Bindende aanwijzing	Vergunningsbesluit	Tarievenbesluit	(deels) gegrond		
				☆	○	△	△	□	ongegegrond		
									niet-ontvankelijk	Beroep aangetekend	
27-11-2003	101563	Advies Balgzand Bacton Line (BBL)		○							1
09-12-2003	101594	Algemeen verbindend voorschrift		☆							5
09-12-2003	101595	Algemeen verbindend voorschrift		☆							
17-12-2003	101600	Algemeen verbindend voorschrift		☆							10
18-12-2003	101601	Bezwaar afnemers tegen besluiten nettarieven elektriciteit 2003 netbeheerders Nuon		☆				□			15
18-12-2003	101606	Bezwaar afnemers tegen besluit vaststelling nettarieven elektriciteit 2003 Eneco Netbeheer		☆				□			
18-12-2003	101608	Bezwaar VNG tegen besluiten nettarieven elektriciteit 2003 netbeheerders		☆				□			20
18-12-2003	101627	Bezwaar VNG tegen besluit nettarieven Elektriciteit 2003 Eneco Netbeheer Vveert		☆				□			25
18-12-2003	101628	Bezwaar VNG tegen voorlopige nettarieven 2003		☆				□			27

18-12-2003 101637 Bezwaar DSM tegen besluit vaststelling nettariëven 2003

Bezwaar niet-ontvankelijk wegens onder meer termijnoverschrijding.

18-12-2003 101642 Bezwaar PKF tegen besluit vaststelling nettariëven 2003

Bezwaar niet-ontvankelijk wegens onder meer termijnoverschrijding.

18-12-2003 101635 Regionale netbeheerders gas 20-11-2003 100934

DTe heeft de netbeheerders gas opgedragen de voorwaarden voor het transport van gas aan te passen.

18-12-2003 101417 TSO-gas

DTe heeft geadviseerd over de wijze waarop een Transmissie Systeem Operator (TSO) voor het hoge druk gasnet in Nederland kan worden ingevoerd.

24-12-2003 100239 Bezwaar Intergas tegen splitsingstarieven

Bezwaar ongegrond.

29-12-2003 101623 Gemeente Amsterdam Afval Energie Bedrijf

Verlening van vergunning voor de levering van elektriciteit aan kleinverbruikers.

11 Rechterlijke uitspraken in mededingingszaken 2003

Uitspraak:

- ◀ (deels) gegrond
- ▶ ongegrond
- ▲ niet-ontvankelijk
- ◊ compromis
- ▷ beslissing wordt aangehouden

Civiele rechter waarbij NMa geen partij

Civiele rechter waarbij NMa partij

Bestuursrechter

UITSKOMST

DATUM	NAAM PARTIJEN	RECHTERLIJKE INSTANTIE NUMMER	SECTOR						
22-01-2003	Koninklijke Wegenbouw Stevin tegen de Staat der Nederlanden (ministerie van Economische Zaken c.q. d-g NMa)	Voorzieningenrechter	Bouwnijverheid	◻	◊	Hoger beroep aangetekend (Eventueel aangetekend hoger beroep in civiele zaken waar de NMa geen partij is niet in dit overzicht opgenomen.)	1		Tussen partijen is een compromis bereikt. Artikelen 6 en 60 lid 2 Mw. Artikel 10 Wob. Terinzagelegging alleen voor geadresseerden.
		Rechtbank Den Haag							
		KG 03/20							
22-01-2003	Snijter en BAM NBM Wegenbouw Noord-oost tegen de Staat der Nederlanden (ministerie van Economische Zaken c.q. d-g NMa)	Voorzieningenrechter	Bouwnijverheid	◻	◊		5		Tussen partijen is een compromis bereikt. Artikelen 6 en 60 lid 2 Mw. Artikel 10 Wob. Terinzagelegging alleen voor geadresseerden.
		Rechtbank Den Haag							
		KG 03/21							
23-01-2003	Bureau Bestuursjuridische Advisering (BBA) en de d-g NMa	Rechtbank Rotterdam	Overige dienstverlening	☆	▲		10		Het verzoek om proceskostenveroordeling kennelijk niet-ontvankelijk.
05-02-2003	WINO/FTP Vis tegen de Coöperatieve producentenorganisaties Wieringen, Texel, Van de Visserij en Visserbond	Rechtbank Alkmaar	Landbouw en visserij	○	◊		15		Artikel 6 Mw. Verordening 3759/92 (oud). Prijsregulerende maatregel. Schadevergoeding.
10-02-2003	Bureau Bestuursjuridische Advisering (BBA) tegen de uitspraak van de Rechtbank Rotterdam van 23 januari 2003 in het geding tussen BBA en de d-g NMa (uitspraak op verzet)	Rechtbank Rotterdam	Overige dienstverlening	☆	▲				Het door BBA ingestelde verzet is niet-ontvankelijk. Het verzoek om kostenvergoeding wordt afgewezen.
06-03-2003	KPN Mobile en Koninklijke KPN en minister van Economische Zaken en staatssecretaris van Verkeer en Waterstaat met als derde-partij OPTA	Rechtbank Den Haag		☆	◊		20		Beroep gericht tegen de niet-ontvankelijk verklaring van het bezwaarschrift tegen de aanwijzing van personen (onder andere ambtenaren van OPTA) aan wie de opdracht is gegeven tot het verlenen van bijstand als bedoeld in artikel 14 lid 5 van Verordening 17 van de Raad van de Europese Gemeenschappen; beroep wordt gegrond verklaard.

25

27

11-03-2003	Sociaal Kulturele Vereniging SHIVA en de d-g NMa Comité Verlaging Vliegtarieven en de d-g NMa M. Jankie en de d-g NMa	MEDED 02/91-RIP MEDED 02/2155-RIP Rechtbank Rotterdam MEDED 02/92-RIP Hoge Raad CoI/20HR	Transport overige dienstverlening	☆	▼	✖	Beroep gericht tegen de kennelijk niet-ontvankelijk verklaring van de bezwaarschriften tegen afwijzing van een klacht tegen KLM en SLM op de grond dat de samenwerkings- en exploitatieovereenkomst tussen KLM en SLM geen inbreuk vormt op artikel 6 Mw en KLM en SLM geen inbreuk maken op artikel 24 Mw; beroep ongegrond.	32
21-03-2003	De Staat der Nederlanden (ministerie van Defensie) tegen de verenigingen Vereniging Centraal Bureau voor Rijn- en Binnenvaart en Internationale Tankerscheepvaartvereniging		Transport		○		Economische machtspositie. Onjuiste rechtsopvatting met betrekking tot relevante markt. Vernietiging van het arrest van 22 maart 2001 van het Gerechtshof Den Haag.	40
09-04-2003	Nederlandse Omroep Stichting (NOS) tegen de uitspraak van de rechtbank Rotterdam d.d. 11 december 2002 in de gedingen tussen NOS en Holland Media Groep en de d-g NMa, waaraan als partij heeft deelgenomen Holdingmaatschappij De Telegraaf	Voorzieningenrechter College van Beroep voor het bedrijfsleven (CBB) AWB 03/240	Media	☆	▼		Opschorting van rechtswege, in de zin van artikel 63 lid 1 Mw, strekt zich niet verder uit dan tot het tijdstip waarop op het beroep is beslist en datzelfde geldt voor een besluit op grond van artikel 63 lid 2 Mw. Het verzoek om bij wege van voorlopige voorziening de last onder dwangsom op te schorten wordt toegewezen.	45
09-04-2003	HBC Civiel tegen de Staat der Nederlanden (ministerie van Economische Zaken c.q. d-g NMa)	Voorzieningenrechter Rechtbank Den Haag KG 03/342	Bouwnijverheid	□	▼		Vordering primair tot teruggave van al het gekopieerde materiaal en subsidair teruggave van al het digitale materiaal. Vorderingen zijn grotendeels afgewezen. Ten aanzien van het digitale materiaal ('forensic images') heeft de voorzieningenrechter een voorziening getroffen.	50
09-04-2003	Van Hattum & Blankevoort tegen de Staat der Nederlanden (ministerie van Economische Zaken c.q. d-g NMa)	Voorzieningenrechter Rechtbank Den Haag KG 03/341	Bouwnijverheid	□	▼		Vordering primair tot teruggave van al het gekopieerde materiaal en subsidair teruggave van al het digitale materiaal. Vorderingen zijn grotendeels afgewezen. Ten aanzien van het digitale materiaal ('forensic images') heeft de voorzieningenrechter een voorziening getroffen.	55
11-04-2003	Reesink tegen d-g NMa	Rechtbank Rotterdam AWB 03/166 MEDED T1	Detail- en groothandel	☆	▲		Beroep is niet-ontvankelijk wegens het door appellant te laat indienen van het beroepsschrift.	60
11-04-2003	Carglass, Glasgarage Rotterdam en de d-g NMa, met als derde-partij Carglass	Rechtbank Rotterdam MEDED 01/2629 RIP en MEDED 01/2674 RIP	Overige dienstverlening	☆	▼	✖	Het beroep van Carglass (beklaagde in de sanctieprocedure) is ongegrond wegens het ontbreken van voldoende procesbelang. Het beroep van Glasgarage is gegrond, omdat de NMa niet aan haar onderzoeks- en/of motiveringsplicht heeft voldaan op het punt van de aan verzekeraars verleende ruitprijskortingen in samenhang met andere kortings-elementen. ^S	65
								70

OVERZICHTEN

Jaarverslag 2003 NMa en DTe | Deel 3: Overzichten | Hoofdstuk 11: Rechterlijke uitspraken in mededingingszaken 2003

129

Uitspraak:

▼ (deels) gegrond

▼ ongegrond

▲ niet-ontvankelijk

▮ compromis

▴ beslissing wordt aangehouden

⚡ Hoger beroep aangezekend

(Eventueel aangezekend hoger beroep in civiele zaken waar de NMa geen partij is niet in dit overzicht opgenomen.)

UITKOMST

DATUM	NAAM PARTIJEN	RECHTERLIJKE INSTANTIE	SECTOR	Bestuursrechter ☆	Civiele rechter waarbij NMa geen partij ○	Civiele rechter waarbij NMa partij □	NUMMER	UITKOMST
15-04-2003	Landelijke Belangenvereniging van Verkeersopleidingen (LBVI) tegen Centraal Bureau Rijvaardigheidsbewijzen (CBR) en de Staat der Nederlanden (ministerie van Verkeer en Waterstaat)	Voorzieningenrechter Rechtbank Den Haag KG 02/1577	Overige dienstverlening	☆	○	□		Artikel 24 Mw. Het CBR heeft geen machtspositie op de aanverwante markt voor de opleiding van Rijopleiding in Stappen (RIS) gecertificeerde instructeurs.
18-04-2003	Van Vollenhoven Olie tegen de uitspraak van de Rechtbank Rotterdam van 1 augustus 2001 in het geding tussen appellante en de d-g NMa, waaraan als partijen hebben deelgenomen de gemeente Venlo en Schreurs Oliemaatschappij	College van Beroep voor het Bedrijfsleven (Cbb) AWB 01/753	Overige dienstverlening	☆	○	□		Het Cbb bevestigt op enigszins andere gronden de uitspraak van de Rechtbank Rotterdam van 1 augustus 2001 (MEDED 99/1690-SIMO), ⁵
23-04-2003	Bond van de Generieke Geneesmiddelen Industrie Nederland c.s. tegen Gevoé RZG Zorgverzekeraar	Gerechtshof Leeuwarden 0300026	Zorg		○			Doelmatigheidsregeling: Taxe (openbare prijslijst van door de fabrikanten zelf vastgestelde adviesprijzen). Collectieve verticale prijsbinding. Strijd met de Mededingingswet niet voldoende aannemelijk gemaakt.
01-05-2003	Broadcast Newco Two en de d-g NMa, met als derde-partijen KPN Telecom, NOZEMA, NOB en Digitale Holding	Rechtbank Rotterdam MEDED 01/1043-RIP	Media	☆				Het beroep is gericht tegen het besluit van de d-g NMa dat voor het tot stand brengen van de concentratie c.q. de oprichting van Digitenne geen vergunning is vereist. Beroep ongegrond.
13-05-2003	Schuiterna Winkelbedrijf tegen E. Dunnewind-Hooijer	President Gerechtshof Arnhem 2003/069 KG	Detail- en groothandel		○			Artikel 6 Mw. Huurovereenkomst. Afpraak inhoudende dat het Schuiterna niet vrij staat om in haar C1000 supermarkt in het winkelcentrum bloemen en planten te verkopen heeft de strekking en het gevolg dat de mededinging merkbaar wordt beperkt. Strijd met artikel 6 Mw. Besluit vrijstelling brancheschermingsovereenkomsten niet van toepassing.
13-05-2003	R.J. van Sommeren tegen Folio Vastgoed	President Gerechtshof Arnhem 2003/03 KG	Detail- en groothandel		○			Artikel 6 Mw. Besluit vrijstelling brancheschermingsovereenkomsten. Kettingbeding. Beperking van de mededinging is niet merkbaar.

1

5

10

15

20

25

27

Doelmatigheidsregeling: Taxe (openbare prijslijst van door de fabrikanten zelf vastgestelde adviesprijzen). Collectieve verticale prijsbinding. Strijd met de Mededingingswet niet voldoende aanmerkelijk gemaakt.

Het beroep is gericht tegen het besluit van de d-g NMa dat voor het tot stand brengen van de concentratie c.q. de oprichting van Digitale geen vergunning is vereist. Beroep ongegrond.

Artikel 6 Mw. Huurovereenkomst. Afspraak inhoudende dat het Schuiterna niet vrij staat om in haar Ciooo supermarkt in het winkelcentrum bloemen en planten te verkopen heeft de strekking en het gevolg dat de mededinging merkbaar wordt beperkt. Strijd met artikel 6 Mw. Besluit vrijstelling brancheschermingsovereenkomsten niet van toepassing.

Artikel 6 Mw. Besluit vrijstelling brancheschermingsovereenkomsten. Kettingbeding. Beperking van de mededinging is niet merkbaar.

Artikel 7:4 Awb. Terinzagelegging interne documenten. Intern juridisch advies is niet te beschouwen als een op de zaak betrekking hebbend stuk. Vordering van KWS wordt afgewezen.

Artikel 6 Mw en/of artikel 81 EG-verdrag. Uitzendrechten voetbalwedstrijden. Beroep wordt verworpen.

Beroep gericht tegen de afwijzing van de klacht tegen Endemol is ongegrond.

Misbruik economische machtspositie. Objectieve rechvaardigingsgrond. Een toetsing aan dit criterium valt niet geheel samen met een beantwoording van de vraag of de NOS c.s. in redelijkheid licentie hadden mogen weigeren. Het principaal beroep wordt verworpen. Het bezwaarschrift van VBB is te laat ingediend. Geen verschoonbare termijnoverschrijding. Het verzoek om voorlopige voorziening wordt afgewezen.

Beroep gericht tegen de afwijzing van de klacht tegen KLM. Beroep deels ongegrond, deels gegrond.⁵

Beroep gericht tegen het besluit van de NMa waarbij aan 16 notarissen, waaronder eisers, een boete is opgelegd wegens het overtreden van artikel 6 lid 1 Mw. Beroep deels ongegrond, deels gegrond.⁵

Het CBb bevestigt de uitspraak van de Rechtbank Rotterdam van 10 april 2002 (MEDED 00/2052-SIMO en MEDED 00/2317-SIMO).

De voorzieningenrechter is van oordeel dat er geen verband is aan te wijzen tussen de gevraagde voorziening en het besluit tot niet-ontvankelijk verklaring. Het verzoek om een voorlopige voorziening wordt afgewezen.

Bouwnijverheid

Voorzieningenrechter
Rechtbank Den Haag
KG 03/524

Hoge Raad
CoI/255HR

Rechtbank Rotterdam
MEDED 02/1680-HUR

Hoge Raad
CoI/183HR

Voorzieningenrechter
Rechtbank Rotterdam
VMEDED 03/1415 NAV

Rechtbank Rotterdam
MEDED 01/2733 RIP

Rechtbank Rotterdam
MEDED 01/621-RIP

CBb
AWB 02/867

CBb
AWB 03/660

Koninklijke Wegenbouw Stevin (KWS),
Groenewoud Sport en Recreatie, Grond- en
Zandexploitatie Rijnland en Recreatie-
centrum Rijnland tegen de Staat der
Nederlanden (ministerie van Economische
Zaken c.q. d-g NMa)

KNVB tegen Stichting Feyenoord

Dantuma en de d-g NMa

NOS c.s. tegen De Telegraaf c.s.

Stichting Incident Management Nederland
(SIMN) en de d-g NMa, met als derde-
partij Vereniging Bergers Belangen (VBB)
Vereniging Vrije Vogel en de d-g NMa, met
als derde-partij KLM

X c.s. en d-g NMa (Bredase notarissen)

Coöperatieve Verkoop- en Productie-
vereniging van Aardappelmeel en
Derivaten 'Avebe' tegen de uitspraak van
de Rechtbank Rotterdam van 10 april 2003
in het geding tussen appellante en de d-g
NMa, met als derde-partij Nederlands
Elektriciteits Administratiekantoor

Carglass tegen de uitspraak van de
Rechtbank Rotterdam van 11 april 2003 in
de gedingen tussen verzoeker alsmede
Glasgarage en de d-g NMa

Uitspraak:									
DATUM	NAAM PARTIJEN	RECHTERLIJKE INSTANTIE NUMMER	SECTOR	Civiele rechter waarbij NMa partij ☐ Bestuursrechter ☆	Uitspraak:	Uitspraak:	Uitspraak:	Uitspraak:	Uitspraak:
07-08-2003	Texaco Nederland en de d-g NMa	Rechtbank Rotterdam MEDED 02/259-RIP	Overige dienstverlening	☆	▼	▼	▼	▼	1
27-08-2003	Inexo Nederland tegen Laurus Nederland	Rechtbank Utrecht 142174/HA ZA 02-396	Detail- en groothandel	○	▼	▼	▼	▼	5
19-09-2003	Zuivelcoöperatie Campina tegen Verweeiders 1 en 2	Hoge Raad Coz/039HR	Landbouw en visserij	○	▼	▼	▼	▼	10
25-09-2003	Staat der Nederlanden (ministerie van Economische Zaken c.q. d-g NMa) tegen Vodafone Libertel	Voorzieningenrechter Gerechtshof Den Haag 02/1476 KG	Telecom en IT- dienstverlening	□	▼	▼	▼	▼	15
12-11-2003	Educatief Net h.o.d.n. nl.tree en Easynet Group Nederland tegen KPN, KPN Telecom, XS4ALL Holding en XS4ALL Internet	Voorzieningenrechter Rechtbank Den Haag KG 03/1190	Telecom en IT- dienstverlening	○	▼	▼	▼	▼	20
18-11-2003	E. Klijnsohn en de d-g NMa	Voorzieningenrechter Rechtbank Rotterdam VMEDED 03/2763 MES MEDED 03/2764 (hoofdzaak)	Overige dienstverlening	☆	▼	▼	▼	▼	25
26-11-2003	G. Engelse en de d-g NMa, met als derde-partijen de Nederlandse Orde van Advocaten (NOVA) en de Orde van	Voorzieningenrechter Rechtbank Rotterdam VMEDED 03/3001 MES,	Overige dienstverlening	☆	▼	▼	▼	▼	27

Uitspraak:

▼ (deels) gegrond

▼ ongegrond

▲ niet-ontvankelijk

▮ compromis

▴ beslissing wordt aangehouden

✂ Hoger beroep aangehouden

(Eventueel aangehouden hoger beroep in civiele zaken waar de NMa geen partij is niet in dit overzicht opgenomen.)

UITKOMST

Beroep gericht tegen het besluit van de NMa waarbij een boete is opgelegd wegens niet-meewerken. Beroep ongegrond.

Artikel 81 EC-verdrag. Zuivelindustrie. Prijsverhogingen Overeenkomst. Onderling afgestemde feitelijke gedraging.

Artikel 6 Mw. Weigering tot afname c.q. het in rekening brengen van de extra transportkosten door afnemer aan leverancier, omdat leverancier geen KKM-erkenning heeft. Vernietiging van het arrest van het gerechtshof Arnhem van 4 december 2001 (2000/810). Het Gerechtshof bevestigt het vonnis van de Rechtbank Den Haag van 1 oktober 2002 (KG 02/1016) met gewijzigde motivering.⁵

Artikel 24 Mw. De voorlopige voorzieningenrechter oordeelt dat KPN een machtspositie heeft op de relevante markt en dat zij hiervan misbruik maakt door het gratis aanbod aan onderwijsinstellingen. XS4ALL (maar niet XS4ALL Holding) kan van een dergelijk misbruik door KPN profiteren.

Verzoek om voorlopige voorziening. Het is niet de (wettelijke) taak van de NMa om te bemiddelen in conflicten tussen brancheverenigingen en haar leden. Het verzoek om een voorlopige voorziening wordt afgewezen.

Verzoek om voorlopige voorziening; verzoek gericht tegen de weigering om toepassing te geven aan artikel 83 lid 1 Mw (last onder dwangsom). Verzoek deels gegrond, deels ongegrond. Rechtsgevolgen van het vernietigde besluit blijven geheel in stand.

MEDED 03/3002 (hoofdzaak)

Advocaten in het arrondissement
Amsterdam

28-11-2003

Uitspraak op het verzet van Reesink tegen
de uitspraak van de Rechtbank Rotterdam
van 11 april 2003 in het geding tussen
opposante en de d-g NMa over het besluit
van 20 november 2003

Detail- en
groothandel

Rechtbank Rotterdam

Awb 03/166 T2

Niet tijdig instellen beroep. Verzet ongegrond.

12 Rechterlijke uitspraken in energiezaken 2003

DATUM	NAAM PARTIJEN	RECHTERLIJKE INSTANTIE	NUMMER	Civiele rechter		Uitspraak:	UITKOMST	
				Bestuursrechter waarbij DTe partij	Gas			
					Elektriciteit ☆			
21-02-2003	EnergieNed, Federatie voor Energiebedrijven in Nederland tegen de directeur DTe	CBb	AWB 02/231	◇	☆	◁ (deels) geground ▶ ongegrond ▶ niet-ontvankelijk (Tegen uitspraken van het CBb in beroep staat geen hoger beroep open.)		1
21-02-2003	Vereniging voor Energie, Milieu en Water (VEMW) tegen de directeur DTe	CBb	AWB 02/230	◇	☆		Artikel 36 lid 1 sub b en sub e E-wet. Compensatieregeling in Netcode is niet onrechtmatig. Beroep ongegrond.	5
28-03-2003	E.ON Benelux Generation tegen de directeur DTe	CBb	AWB 03/1	◇	☆		Artikel 5 lid 6 E-wet en artikel 7 lid 1 E-wet. Een bindende aanwijzing is een besluit in de zin van artikel 1:3 Awb. Gevraagde inlichtingen dienen noodzakelijk te zijn voor uitvoering van een aan de directeur DTe opgedragen taak. Beroep ongegrond. ⁵	10
16-04-2003	Essent Netwerk Noord e.a. tegen de directeur DTe	CBb	AWB 02/1679	◇		▶	Beroep niet-ontvankelijk wegens verval van procesbelang.	15
16-04-2003	Westland Energie Infrastructuur tegen de directeur DTe	CBb	AWB 02/1686	◇		▶	Beroep niet-ontvankelijk wegens overschrijding van de beroepstermijn enerzijds en verval van procesbelang anderzijds.	20
28-05-2003	EVR Netbeheer e.a. tegen NS Railinfrabeheer (NSRIB) en NS Reizigers (NSR)	Rechtbank Utrecht	HAZA 01-1215	◇	☆	◁	Geschied omtrent de door de NS verschuldigde vergoeding voor transportdiensten; begrip aansluiting; uit artikel 1 lid 1 van de E-wet kan niet worden afgeleid dat iedere onroerende zaak slechts één aansluiting op het elektriciteitsnet kan hebben. Het aantal aansluitingen van een onroerende zaak op een net is gelijk aan het aantal metaansluitpunten. Vordering NSRIB toegewezen, vordering NSR afgewezen.	25
13-06-2003	Elektriciteitsproductie maatschappij Zuid-Nederland en Essent Energie Productie tegen de directeur DTe	CBb	AWB 03/257	◇	☆	▶	Artikel 5 lid 6 en artikel 7 lid 1 E-wet. Een bindende aanwijzing is een besluit in de zin van artikel 1:3 Awb. Gevraagde inlichtingen dienen noodzakelijk te zijn voor uitvoering van een aan de directeur DTe opgedragen taak. Beroep ongegrond. ⁵	27
25-06-2003	Vopak Terminal Europoort (VTE) en Vopak Shared Services (VSS) tegen Eneco Netbeheer (Eneco)	Rechtbank Rotterdam	HA ZA 01-3322	◇	☆	▶	Begrip aansluiting. Uit artikel 1 lid 1 van de E-wet kan niet worden afgeleid dat iedere onroerende zaak slechts één aansluiting op het elektriciteitsnet kan hebben. Eneco mocht zich bij het bepalen van het aansluittarief in redelijkheid baseren op	

								het toetsingskader van de DTe en mocht haar tarief baseren op twee aansluitingen op het net. Vordering VTE afgewezen.	32
04-09-2003	Productschap Tuinbouw en Land- en Tuinbouworganisatie Nederland tegen Nederlandse Gasunie en de minister van Economische Zaken	Gerechtshof Den Haag	02/666		○	◇	▼	Productschap Tuinbouw en LTO mogen zich voegen in het geding tussen Gasunie en de Staat. Productschap Tuinbouw en LTO hebben een zelfstandig belang bij de vermindering van de transporttarieven door Gasunie en dus een belang in de zin van artikel 217 Rv. Vordering toegewezen.	35
15-09-2003	Productschap Tuinbouw tegen de directeur DTe	Rechtbank Den Haag	03/438 WOB		○	◇	▼	Brief bevat vertrouwelijke bedrijfsgegevens en openbaarmaking daarvan leidt tot onevenredige benadeling van de directeur DTe. Beroep ongegrond.	40
01-10-2003	Evolutia tegen Eneco Netbeheer en vijf anderen	Rechtbank Rotterdam	KG ZA 03-828	☆		◇	▼	Evolutia heeft geen eigen belang. Eneco heeft een contractuele relatie met de klanten van Evolutia, maar die zijn geen procespartij. Eneco mag de (reeds aan Energy XS betaalde) transportkosten niet (nogmaals) in rekening brengen bij haar klanten. Ook bij de noodleveranties zoals die na het faillissement van Energy XS zijn ontstaan, is sprake van een relatie tussen de afnemer en Eneco; vorderingen afgewezen.	45
07-10-2003	Productschap Tuinbouw en Land- en Tuinbouworganisatie Nederland tegen Nederlandse Gasunie en de minister van Economische Zaken	Rechtbank Den Haag	KG 03/996		○	◇	▼	Beleidsvrijheid directeur DTe: artikel 13 Gaswet biedt ruimte om bij het vaststellen van artikel 22 Richtlijnen rekening te houden met de leveringszekerheid. Vordering afgewezen.	50
29-10-2003	Essent Energy Trading tegen de directeur DTe	CBb	AWB 02/218	☆		◇	▽	Artikel 3:9.10 Systemcode. De directeur DTe dient op grond van artikel 7:12 Awb in een nieuwe beslissing op bezwaar te motiveren waarom een programmaverantwoordelijke onbalanskosten dient te betalen, ook als de onbalans veroorzaakt is door omstandigheden die buiten zijn invloed liggen. Beroep gegrond.	55
05-11-2003	EnergieNed, Federatie van Energiebedrijven in Nederland en Westland Energie Infrastructuur tegen de directeur DTe (en Schlumberger Sema Nederland)	CBb	AWB 01/412	☆		◇	▽	In de Meetcode hoeft geen duid- en gedoogplicht te worden opgenomen. Het uitlezen van de meters is geen exclusieve taak van de netbeheerders, uitgezonderd het uitlezen van meters van producenten van duurzame energie. Om die reden is het beroep van Schlumberger gegrond. Beroep EnergieNed en Westland ongegrond.	60
									65
									70

Trefwoordenregister

A

Aanbestedingsmechanisme 51
 Aanbodsturing 53
 Aandachtsvelden 10
 Aantrekkingskracht 17-18
 ABC Distribution 101
 ABN AMRO 78, 97
 Abonneetarief 82
 AC de Groot 117
 Accell Group 80
 Acer Computer 90
 Achmea 105, 115
 Achtergrond medewerkers 18
 ACN 91
 Administratiekosten 68
 Administratieve lasten 17, 59
 Adoptie Stichting 102, 103
 Advent 116
 Adviezen 12, 26, 29, 34, 36, 38, 66, 120
 Aegon 102, 115
 Aerdenhout Apotheek 107
 Aeroclub Maritime 93
 Aesculaap 113
 Afnameverplichting 84
 Afvalbeheersbijdragen 82
 Afwikkeltarieven 9, 22, 25
 Agis Zorgverzekeringen 107
 Agrarisch Jongeren Kontakt 97
 Agrifirm 103
 Air Holland 103
 Akzo Nobel 118
 Alarmcentrales 118
 AMB 97
 Amicon 104, 114
 Amsterdam 39, 48-49, 106, 110
 Amsterdam Schiphol Pijpleiding C.V. 95
 Amsterdam-Noord 43, 48-49, 117
 Amsterdams Openbaar Vervoer Museum 110
 Anidis 111
 Anna Paulowna 111
 ANVR 100, 114
 ANWB 103, 114
 Any-G 123
 Apotheek Mijnhardt 114
 Apotheken 54
 Apothekersvereniging Breda 109
 Appel's 111
 APX 71

Arbeidsmarkt 18
 Arcadis 113, 117
 Arriva 39, 114
 Asphalt Centrale Eindhoven 93
 Asphalt Centrale Twente 94
 Asphalt Productie Hoogblokland 95
 Asphalt Productie Kootsertille 94
 Asphalt Productie Westerbroek 94
 Asphalt Produktie Maatschappij 94
 Asphaltcentrale Bovenveld 93
 Asphaltcentrale Doetichem 93
 Asphaltcentrale Gouda 94
 Asphaltcentrale Stedendriehoek 93
 Asphaltcentrale Utrecht 93
 Asphaltcentrale Zwijndrecht 95
 Asphaltcentrales 26, 33
 Asphaltcentrale Limburg 94
 Asphaltproductie de Eem 94
 ASH Groep 100
 Asito 83, 96
 Assa Abloy 80, 115
 Associatie Nederlandse Adverteerders 105
 Atletiekbanen 43, 117
 Audacious 103
 Audits van netbeheerders 36
 Autec Sun 111
 Auto De Vries 90
 Autoclick.nl 115
 AUV 113
 Avebe 131
 Aviation Management Services c.s. 93
 AWBZ 55-56
 Axel Gas 123

B

B&W Stadskanaal 93
 Baas Beheer 95
 BALANS 22, 63, 111
 Balgzand Bacton Line (BBL) 67, 126
 Ballast Nedam 43, 99, 116-117
 BAM NBM 117, 128
 Banken 75-79, 95
 Banksys 104
 Baten-lastenstelsel 22-23
 Baumgarten 110
 BBA Connex 96
 BCD 116
 Bedrijfsbezoeken 44-45, 49, 53, 77

Bedrijfsvoering 17-23
 Beers Winkel 106
 Beheer- en Beleggingsmaatschappij Teerenstra 106
 Beheer- en controleplan 22
 Beleggingsmaatschappij Braverassa 111
 Benzinemarkt 29
 Bergen 98
 Bergingscentrale Koppes 118
 Berkhof 91
 Beroep 12, 29, 53, 72, 84-86, 90, 128-135
 Beroepszaken 13, 28-30
 Best Alert 90
 Best practices 32
 Bestemmingsplan 85-86
 Bestmeat Company 91
 Bestuurlijke boete 12
 Bestuurlijke stijl 5, 10
 Beta Marketing 101
 Betaalmarkt 77
 Betaco 112
 Betalingsverkeer 75, 78
 Bewijsmateriaal 43
 Bezetting 17, 33
 Bezwaar 13, 29, 84-86
 Bezwaaradviescommissie 16, 104
 Bezwaarschriftprocedures 29
 Biedmarkten 50-51
 Bindende aanwijzingen 12, 85, 123
 Blue Box 97
 Boete-immuniteit 11, 47
 Boetes voor leidinggeevenden 12
 Boetevermindering 47-48
 Bond van de Generieke Geneesmiddelen Industrie Nederland 130
 Boots Bergingsbedrijf 98
 Borea 114
 Boteba 98
 Bots 99
 Bouw- en Aannemingsbedrijf Lokhorst 100
 Bouwgroep van der Linden 106
 Bouwsector 17, 25-26, 29, 31, 42-51
 Bouwvereniging Rochdale 101
 BOVAG 113
 Brabantse Asphaltcentrale 95
 Brandweer 108-109
 Brandweer- en adviesopleidingsinstituut 108
 Breda 82, 86, 92, 102, 107, 109

Bree 101
 Bridgepoint Capital Limited 107
 British American Tobacco 97
 Broadcast 102, 130
 Brocom Automatisering Holding 91
 Bruingod 84, 102
 Budget 20-22
 Budget- en verrichtingsystematiek 56
 Budgethoudersmodel 22
 Buma 112
 Bungalowpark 't Giethmenseveld 110
 Bureau Bestuursjuridische Advisering 128
 BVA 105
 BVB 98

C

Café Royalty 84, 97
 Calculatiecursussen 54
 Calculatieschema's 54
 Californië 70
 Campina 132
 Canal Digitaal 101, 116
 Canal+ 84-85, 101, 105, 112, 116
 Capaciteitsplannen 37, 123
 Caplare Energy 121
 Carat Nederland 105
 Carglass 85, 113, 129, 131
 Casema 82, 102
 CBK-afspraken 113
 Cd-branche 29
 Cebeco 103, 110
 CEER 14
 Cementbouw Handel & Industrie 98
 Centinkaya 93
 Centraal Boekhuis 100
 Centraal Bureau Rijvaardigheidsbewijzen 130
 Centraal Planbureau 70
 Chancellor of the Exchequer 76
 Chemelot 92
 Chemsomma Corporation 92
 Chinese Walls 22
 Chipknip 97
 Chrysalis IDTV Media Groep 107
 CIBATAX 99
 Citronas Holding 112
 Clement-Huibregtse 101
 Clementie 47-49
 Clementiebureau 22, 47-49

Clementieregeling 25, 49
 Code Rood-situatie 62
 Codes 35, 67
 Collectieve contracten 53
 Collectieve machtspositie 50-51, 80
 Collectieve verkoop 84, 105
 Com Wonen 113
 Combinatievorming 51
 Combined 115
 Comité Verlaging Vliegtarieven 129
 Compensatiebetalingen 88
 Concentratiegraad 75, 77
 Concentraties 16-17, 31-33, 37, 50-51
 Concentratietoezicht 31-33, 50, 80
 Concentratieverordening 16, 31
 Concessiewet personenvervoer per trein 39
 Congestie 37
 Connexion 91
 Consultatie 14, 55, 58, 66-67
 Consument 11-12, 35, 37-38, 53-54, 60-61, 68-69, 78, 82, 84
 Consumentenbescherming 35, 38, 68-69
 Consumentenbond 13, 111
 Continuon 87-88, 99, 103, 121, 123, 125
 Continuon Netbeheer 87-88, 121, 125
 Coopcodis 95
 Coöperatieve Verkoop- en Productie Vereniging 13, 39, 53, 84, 97, 118, 129, 131, 134
 Copaco 111
 Corbin 80
 Council of European Energy Regulators 14
 CR Delta 83, 102, 104, 113, 118
 Crédit Agricole 100
 Crédit Lyonnais 100
 CRH Nederland 109
 CSU 83, 96
 CVK 98
 CVZ 99
 CZ 84, 102, 104, 116
 CZAV 103

D

DAF 113, 118
 Dagopnamen 59
 De Blik 101
 De Brauw Westbroek Helbach 97
 De Groot 48-49, 61, 66, 115, 117
 De Hoop Terneuzen 93

De Trans 118
 Dela 112
 Delta 83, 87-89, 100, 102, 104, 113, 118, 121, 123
 Delta Lloyd 100
 Department of Justice 58
 Detachering 22
 DGT 104
 Diamantbeurs 110
 Digitale gegevens 44
 Digitale onderzoek 44
 Discretionaire ruimte 84
 DLLT 113
 DN1 Holding 108
 Doelmatigheid 5, 11, 84
 Doelmatigheidskorting 34-35
 Doelstellingen 35
 Doorverkoop bedrijfsonderdeel 80
 Drechtstreek 104
 Drogisterij Meindersma 97
 Dronten 111
 DSM 127
 Dura Vermeer 43
 Dynadro 97

E

E.ON 85, 134
 Easynet 132
 ECABO 90
 ECN 15
 Ecolab 114
 Economisch belang 11
 Economische aanpak 11, 31
 Economische expertise 11
 Economische machtspositie 8-9, 15, 25, 30-31, 58, 77-78, 80-84
 Educatief Net 132
 Eén-loket-gedachte 89
 Eerste reguleringsperiode 34-35
 Effectenwezen 79
 Efficiëntieverschillen 62
 Efficiëntiewinsten 61
 EFJEC Participaties 97
 EFTA Surveillance Authority 30
 EHBO Tiel 109
 EHZ Media 114
 Electrabel 72, 120-121
 Elektran 122
 Elektriciteitsnetbeheer Utrecht 87-88

Elektriciteitsproductiemaatschappij
Zuid-Nederland 85, 134

Elektroburo Vos 94

Elsta 121

Elzinga Hogerty-test 57, 59

ENCORE 11

Eneco 80, 87-88, 93, 124, 126, 134-135

Energiebedrijven 61

Energiecombinatie 125

Energiened 122-124, 134-135

Energy-XS 67-68

Entrade 98

ENV 84-85

E-part Financial Trading 120

Epon 120

EPZ 120

Eredivisie NV 84

ERGEG 14

Essent 72, 80, 85, 87-88, 101, 106, 120-121, 124-125, 134-135

Essential facility 83

Esso 82, 108

Etol 114

EU 14-15

Eureto 80, 102

Eurocross 98

Europa 5, 14

European Competition Network 15

European Regulators Group for Electricity and Gas 14

Europese Commissie 8, 14-17, 19, 21, 30-31, 72, 84, 113

Europese Gasrichtlijn (Richtlijn 2003/55/EG) 67

Europese Unie 14

Eurosport 109

Evaluatie van de Mededingingswet 12

Evolta 123, 135

EVRM 85

EWR Netbeheer 87-88, 134

Excepties 15

Externe expertise 20

EZH 120

F

F&W Energiediensten 124

Fagel 104

Failliet 9, 67

Faillissement van Energy-XS 67-68

FC Zwolle 105

Federatie voor Energiebedrijven in Nederland 134

Feyenoord 131

FGH Bank 109

FHRS 113

Fietsendetailhandel 80

Financieel Advies Team 120

Financiële sector 10, 17, 30, 74-79

Financiën 20-22, 30, 40, 75-77

Florence-forum 15

Floris Aannemingsmaatschappij 48, 117

FME-CWM 120

Fokstiersperma 26, 83

Folio Vastgoed 130

Forensic IT-Meeting 30

Formatieplaatsen 17, 38

Frans Tak Fotografie 117

Free International 118

Frentrop 91

Freshhouse 95

Friesland Bank 99, 110

Friesland Lease 113

Fruitmasters 31, 80, 98, 112

Funderingstechnieken 43

Fusies 11, 31-33, 52, 59, 72, 77

G

G.B.O. 97

Garnalen 26, 90

Gaspijpleiding 67, 126

Gastransport Services 66-67, 126

Gasunie 66, 98, 122, 124, 135

Gaswet Netbeheer Haarlemmermeer 125

Gazelle 80

Gedo Beheer 92

Geene & Baudoin Gerechtsdeurwaarders 92

Geldautomaten 78

Gelderlander 33

Geldnet Holding 96

Gelijk speelveld 62

Gemeenschappelijke onderneming 80-81, 90-91, 93, 96-99, 106, 109, 113, 115, 117-118

Gemeente Amsterdam Afval Energie Bedrijf 127

Gemeentelijk Havenbedrijf Rotterdam 40

Gemeentelijke Dienst Multibedrijven 92

Gemeentelijke vervoerbedrijven 39

Geové RZG 130

Getronics 99

Getrouwheidskortingen 25, 83-85, 118

Geveke 80, 91

GGD 108

Giant 80

Gilde 80, 102

Glas Moerdijk 90

Glasgarage 85, 113, 129, 131

Globe Reisbureau 111

Goedkope Taxatie 108

Goedkopetaxatie.nl 99

Goldfish 90

Gom 83, 96

Govers Autoschade 92, 108

Greenery 31, 80, 98

Grensoverschrijdende ontwikkelingen 14

Griffon Trust 103

Groene elektriciteit 80

Groenewoud 117, 131

Grond- en Zandexploitatiemij Rijnland 131

Groothandelsmarkt voor aardgas 36

Grootverbruikers 82

Grote bouwprojecten 50

Gruno Wegenbouw 99

G-star 97

GTI 115, 122

Guidelines for Good Practices 15

GVB 39, 110

GVU 39

H

Haagse ziekenhuizen 58-59

Haarlemmermeer 43, 45, 116, 121, 125

HAL Investments 92

Handhavingsinstrumenten 29, 34

Handhavingsplan 36, 38

Haniel Bau-Industrie 98

Hartevelt 99

HCCnet 107

Heddes Bouwgroep 106

Heel 87, 100, 117

Heijmans 43, 103, 116-117

Heineken 84, 97

Heiploeg 90

Herning shipping 105

Hesse 111

Heye Glas Nederland 90

HGB 116

Hill's Pet Nutrition 98

HMG 84-85, 105
 Hoger beroep 12, 29, 85-86
 Holland Media Groep 129
 Holland Railconsult 106
 Hollandsche Wegenbouw Zanen 116
 HOMIJ 115
 Hoogcalorisch gas 65
 Hoogspanningsnet 36, 63
 Hoorn 91
 Horizontale samenwerkings-
 overeenkomsten 16
 Houdstermaatschappij Mutua Fides 92
 HPT 100
 HTM 39
 Huisartsenpraktijk Buysrogge 105
 Human Resource 17
 Hurks Bouwgroep 106
 Huub Kemper Makelaardij 84

I

I&i-wet 11-12
 Icare 118
 ICT Automatisering 106
 3i Group 81, 91
 Implementatie- en interventiewet 11-12
 Importcapaciteit 37, 65, 70, 72
 Imtech 91
 In den Ouden Herberghe 113
 Incine 90
 Individuele ontwikkeling 19
 Industrierwater 82
 Inexco 132
 Informatielijn 13
 Informatiemanagement 30
 Informele zienswijze concentratiecontrole 81
 Informele zienswijzen 10, 32
 Inframosane 87-88, 121
 Infrastructurele werken 25, 43
 InfraXS Energy 124
 Ingenieursbureau Oranjewoud 117
 Inlichtingen vragen 85
 Innovatief vermogen 17-19
 Instrumenten 5, 8, 10, 29, 76
 Inter Access 118
 Intergas 121-122, 125, 127
 Interim 19, 21, 41
 Internationale Tankscheepvaartvereniging 129
 Interpay 77-78, 97

Interpolis 115
 Interstatelijk effect 15

J

Jachthavens Zuidelijke Randmeren 91, 110-111
 Joh. Enschedé 96
 Johnson Controls International 106
 Joint ventures 31
 Juliana Kinderziekenhuis 58
 Juridische Dienst van de NMa 38, 44, 48

K

Kabelnet Veendam 109
 Kabelnetten 82
 Kamermodel 8
 Kartelverbod 15, 25-30, 43-45, 48-49, 75,
 77-79, 81, 83-84, 102
 Kasverplichtingenstelsel 21
 Kerkenbos 109
 Keuze voor patiënten 54
 Keuzepakket 82
 Klaas Puul 90
 Klachten 11, 13, 15, 26-29, 69, 82
 Klachtenfunctionaris 13, 22
 Klachtenrapportage 69
 Kleinverbruikers 35, 61, 66, 68, 80, 88-89
 Klinische zorg 59
 Kliq 114
 KLM 95, 99, 129, 131
 Kloosterman 97
 KNGF 117
 KNMP 110
 KNVB 108, 131
 Koelwaterproblematiek 63
 Kok International 90
 Koninklijke Horeca Nederland 97-98
 Koninklijke Volker Wessels Stevin Bouw 104
 Koninklijke Wegenbouw Stevin 99, 116-117,
 128, 131
 Koninklijke Wessanen 99
 Koop Tjuchem 43, 99, 116-117
 Kort gedingen 13, 29
 KPN 29, 81-82, 91, 95-96, 101, 103, 107, 112, 117,
 128, 130, 132
 KPN Telefoongids 117
 Krommendijk 96
 Kwaliteit van het netbeheer 35
 Kwaliteitskeurmerken 25

Kwaliteitsrapportages 87
 Kwantitatieve economische methoden 33
 Kwantitatieve onderzoeken 72
 KWS 43, 99, 116-117, 131

L

Laagcalorisch aardgas 65
 Labyrinth 95
 Landelijke Belangenvereniging van Verkeers-
 opleidingen 130
 Landelijke Huisartsen Vereniging 53
 Last onder dwangsom 12, 25-26, 77, 83, 118, 125,
 129, 132
 Laurus 132
 Leenhouts 101
 Lensen 101
 Levensmiddelenmarkt 114
 Leveringszekerheid 36, 61, 67-68, 125, 135
 LHV 53
 Lidl 103
 Liftinstituut 91
 Lips 31, 80
 Liquiditeit 14, 34, 37, 71-72
 Lithos Bouw 100
 LMV 108
 Lombard Club 76
 London Economics 86
 Loodswezen 39-40
 Loopbaanbeleid 19
 Lotus 100
 Lou Snoek 90
 LTO Nederland 103, 116
 LUP 125
 LV-PO's Schleswig-Holstein 90

M

Maatschappelijke belangen 9-10
 Maatschappelijke context 11
 Maatstafconcurrentie 2, 61-62
 Maatwerk 9-10, 80
 Madrid-forum 15
 Market Surveillance Committee 14, 38
 Marktmonitoring 38
 Marktopening kleinverbruikers 35
 Marktverdeling 44
 Marktverdelingsregeling 86
 Marktwerving in de zorg 53
 Marskramer 113

Masterplan monitoring 37
Materiële toets voor concentraties 16
Matthijs Jansen 90
Maximumtarieven 34
McKinsey 70
Medewerkers 5-6, 11, 17-19, 30, 33, 38, 40, 43, 53, 61, 75
Medewerkerswaarderingsonderzoek 19, 23
Medewerkingsplicht 26, 115
Media Expresse 95
Medialand 105
Medicatiegegevens 54
Medisch specialist 56
Meetcode 124, 126, 135
Meeüs 113
Meldingen van concentraties 31-32
Melkcontrole 102, 113
Melkquotum 103
Mennens Groep 110
Menzis-groep 99
Mielatz 105
Milieubelangen 8, 63, 81-82, 85, 134
Ministerie van Economische Zaken 11, 19, 22-23, 37
Ministerie van Verkeer en Waterstaat 39-40, 130
Misbruik van een economische machtspositie 15, 25, 30, 77, 81, 84
Missie 8
Missie van DTe 34
MIV 78-79
MKB Nederland 13
Mobiele-telefonieoperators 9
Mobiliteit 19
Modernisering 15-16, 83
Moksel 91
Monitor Financiële Sector 17, 30, 76-77
Mooijer 90
Motiveringsplicht 85, 129
Mowlem Railways 99
MSC 14
Multilaterale interbancaire vergoeding 78-79

N

NAM 120
Nationale Nederlanden 99
Natudis Holding 99
Natuurlijke monopolies 61
Nautica 114

NBM 43, 116-117, 128
NCBRM 113
NCCW 118
NCD 118
NCP 105
Nederlands Elektricitets Administratie-kantoor 131
Nederlandse Vereniging Verwijdering Metaalelekto Producten 84
Nemef 31, 80
Nesbic Buy-Out Fund 92-93
Netbeheer Centraal Overijssel 87-88
Netbeheer Elektriciteit 123
Netbeheer Haarlemmermeer 121, 125
Netbeheerders 12, 34-36, 38, 61-62, 67-68, 87-89
Netcode 87-88, 120, 122-125, 134
Nethave 100
Nettarieven elektriciteit 62, 126
Nettarieven gas 62
Netwerk Notarissen 111
NIB Capital 99
Niet-klinische zorg 59
Nieuwe Veste 107
NieuwRechts 106
Nijland Holding 99
Nijmegen 109
Nimbus 80
NIP 112
nl.tree 132
NMa-agenda 5, 7, 10, 14, 32
Noodleverancier 67
Noodregeling 67-68
Noord West Net 87-88
Noord-Holland Acht 43-45, 116
NoordNed 109, 114
Noordzeegarnalen 16, 83, 90
NOS 129, 131
Notarissen 29, 86, 111, 131
NOVA 92, 98, 132
Nozema 102, 130
NPO 105, 118
NRE Netwerk 87-88, 123
NS 82-83, 90, 101, 105, 109, 112, 134
NS Stations 82-83, 90, 112
Nuon 31, 70-72, 80, 95, 109, 115, 126
Nutsbedrijf Haarlemmermeer 121
NVB 106-107
NVMP 84, 102

O

O.G.A.C. Productie 94
O2 100
Obragas Net 121
OFGEM 67
Oliemaatschappijen 29
Omij Rijnmond 92
Omzetberekening 81
Omzetdrempel 32, 90, 92, 111
Onafhankelijke Post en Telecommunicatie Autoriteit 11, 19, 22, 102, 128
Onderbrekingen 87, 89
Onderlinge Rouwvereniging 97
Ondernemingsraad 23
Onderwijsinstelling 25
Onderzoeksbelangen 48
Onderzoeksbevoegdheden 12
Onredelijke tarieven 69
ONS Netbeheer 87-88, 121
Ontheffing 25, 27, 79
Ontvangsten 21
Ooms Avenhorn 43, 116
Oosterhof-Holman Infra 117
Openbaar Ministerie 45
Opleidingen 16, 18-19
Opsporing van overtredingen 25
OPTA 11, 19, 22, 102, 128
Orde van Advocaten 132
Organisatie 13, 17-24
Organisatiecultuur 20
Organisatiestructuur 22-24
Orion direct 91
OR-NMa 23
OSB 83, 96
Overdracht dossier 45, 49
Overheidsprerogatief 85-86
Overnames 31-33, 70-72, 77
Overstapkosten 77
Overwhere 118

P

P.I. Lelystad 107
Parenco 99, 103
Partij van de Toekomst 93
Pawex 125
Penta Projectontwikkeling 105
Persbericht 10, 13
Perscontacten 13

Personeel 23
 Petroplus International 92
 Peulen 115
 Phoenix 114
 Pierre & Vacances 108
 Pintarieven 78
 Pintransacties 78
 Pirtek Arnhem 96
 Pirtek BV 96
 PKF 127
 Planet Internet 96
 Planmatige opsporing 30
 Planofarm Verenigde Bedrijven 104
 Platform Psychotherapeuten 107
 Pluz 114
 PNO Watersportopleidingen 114
 Polikliniekbezoeken 59
 Poliklinische apotheken 54
 Politie 98
 Pompestichting 108
 Pon 80-81, 90-91
 Postbank 97, 109
 PRC Holding 113
 Pretium Telecom 103
 Prijsaanbevelingen 54
 Prijsadviezen 25, 53
 Prijspieken 70
 Prijsverhogingspercentage 83
 Prioritering 11, 84, 118
 Pro-actieve benadering 25
 Procesbelang 85, 92, 98, 129, 134
 Producentenorganisaties van garnalenvissers 83
 Productiviteitsstijging 62
 Productschap Tuinbouw 98, 120, 122, 124-125, 135
 Professionalisering 9, 22
 Professionaliteit 17
 Professionals 7, 18
 Programmaraad Friesland 107
 Programmaraden 97
 Prorail 99
 Provincie Zeeland 95
 Psychologen 25, 54
 Publieke Omroep 101
 PZN 96

Q

Q-park 105

R

Raad van Bestuur 22-23
 Raadviseur 22
 Rabobank 81, 109, 111, 115
 Rabobank Reisbureaus 111
 Radio 538 116
 Railion Benelux 92
 Rapporten 25
 Readymix Belgium 93
 Recherche 30
 Rechtsbescherming 13
 Rechtsoordeel 39, 92
 Rechtspersoon 23
 Rechtspersoonlijkheid 22
 Rechtstreeks beroep 12
 Recreatiecentrum Rijnland 131
 Recyclingsysteem voor oud papier 82
 Reef Infra 117
 Reële prijzen 34
 Regel- en reservevermogen 63
 Regeling kostenverhaal energie 21
 Regenboogapotheek 109
 Regionale energiebedrijven 61
 Regionale netbeheerders gas 123, 125, 127
 Relan Arbo 104
 Relatiemanagement 10
 Reliant 31-32, 70-71, 109, 115, 122
 Remedies 17
 Remu 80, 93
 Renaissance Reizen 114
 Rendac 90, 96, 112, 126
 RENDO 87-88, 121
 Resultaat 9, 17-20, 48
 RET 39
 Richtlijnen Gastransport 2003 65, 121, 124
 Richtsnoeren Boetetoemeting 44, 83
 Richtsnoeren Zorg 53
 Rijkswaterstaat 45
 Rijwieldetailhandel 26
 Rode Kruis Ziekenhuis 58
 Rookgasontzwelingsgips 85, 113
 Roompot Recreatie Beheer 93
 ROTA 117
 Rotterdamse Haagse Asfaltcentrale 93
 Rotterdamse Taxi Centrale 90
 ROWI 107

S

Sakata Seed Europe 107
 Sanctiebesluiten 22, 25-27, 30, 83
 Sandean Holding 111
 SBS Broadcasting 107
 SCH 114
 Schadeverzekeringen 77
 Schaduwadministratie 43, 45
 Schaduw prijzen 69
 Schatkist 21
 Scheemda 43, 99
 Schiphol 40, 43, 45, 95-96, 100, 116-117
 Schiphol Acht 43, 116
 Schlumberger Sema Nederland 135
 Scholtens 100
 Schoon schip 47
 Schoonmaakbranche 26, 83, 96
 Schreurs Oliemaatschappij 85, 130
 Schuitema 130
 Schutte Bouwbedrijf 100
 Secretaresses 19
 Sectoronderzoeken 31
 Securicor International 96
 Security Hardware Group 80, 115
 Select International 103
 SENA 97
 Sengers Financial Educations 104
 Servex 82-83, 112
 SEZ 104
 Shakie's Fresh Fruit Shakes 82, 90, 112
 SHIVA 129
 Sicar 106
 Sienna Holdings Europe 99
 Signalen 10-11, 26, 34, 75
 SIMN 91, 98, 101, 131
 Simulatiemodellen 33
 SLM 99, 129
 Sloten en cilinders 31, 80
 Snitjer 128
 SNS Reaal Groep 101
 Solétanche Bachy France 117
 Solgar Vitamins Holland 96
 Solid Vision 97
 Sollicitaties 18
 Sparu 104
 Speciale preventie 86
 Spoorwegwet 39-40
 SPOT 105

Staffels 44

Stagebeleid 19

Stagemogelijkheden voor studenten 19

Stakeholders 11

Statkraft SF 125

Stichting Apotheekhoudende Huisartsen 110

Stichting BES 100

Stichting Fasttimes 97

Stichting het Woningbedrijf Amsterdam 106

Stichting Incident Management
Nederland 91, 98, 101, 131

Stichting Papier Recycling Nederland 115

Stichting Wit- en Bruingoed 84, 102

Stichting Wonen Breda 92

Stichting Wonen Midden-Brabant 92

Stichting ‘Wonen voor Allen’ 106

Strategiestudie 37

Sudtours 116

SVD 39

Swets Test Publishers 112

Symbolische boete 29, 86

Systeembalans 36, 63

Systeemcode 120, 123-124, 135

T

T&SG 80-81

Taakgroep Bouw 30, 45

Tabaksfabrikanten 116

Taxi in actie 91

Taxi van de Loo 96

Technische Universiteit Delft 70

Technische voorwaarden 35, 124

Tele2 112

Telefoongids Media 81, 91, 117

Telefoonrekening 9

Telegiro 78-79, 107

Telegraaf 115, 129, 131

Teleknowledge 101

Telemedia 81

TenneT 36, 63-64, 68, 81, 109, 111, 115,
122-123, 126

Termijnen voor besluitvorming 17

Terrorismepool 108

TESO 106

Texaco 104, 132

Thuiszorg 56, 111

Thuiszorg Noord-Limburg 111

Tips 11, 14, 26

Title Transfer Facility 65

Toegang 14, 34-35, 80-81, 83, 91, 96, 107

Toegang tot gegevens 81

Toetredingsdrempels 56, 59, 77

Toetredingsvoorwaarden 54

Toezichtscyclus 36, 38

Topglas 91

TPG 103, 107

Trainingen 18

Transitieperiode 56-57

Transmission Service Operator 66

Transparantie 9, 22, 31-32, 34, 37, 51,
63-64, 123

Transparantiebesluit 63-64

Transport Combinatie Kennemerland
91, 101

Transportcapaciteit 37-38, 122-123

Transportdienst 87, 121

Transportnet Zuid-Holland 111

Transportnota 68

TSO 36, 66, 127

TTF 65

Tuin 108

Tweede reguleringsperiode 34-35

U

Uitbreiding van activiteiten 81

Uitbreiding van bevoegdheden 12

Uitgaven 20-22

Uitgebreide openbare procedure 13

Uitsluitende zeggenschap 80-81

Uitstroom 18-20

Uitvalsduur 87

Uitzendrechten 84, 105, 131

UNA 120

Unidek 109

Unirobe 115

Univé 115

Universiteit van Amsterdam 11

UPC 29, 97, 107

UWV 92

V

Vacatures 17-18

Van Belzen 90

Van den Belt Bouwmaatschappij 100

Van Der Houwen Automatisering 90

Van Gelder Cultuurtechniek 117

Van Hattum en Blankevoort 115

Van Lee 117

Van Miert 77

Van Nieuwpoort Belgium 93

Van Vollenhoven Olie 85, 130

Vangnetregulering 68

Vastgoed Roer en Maas 111

VDB 113

Vebega 83

Veiling 31, 51, 72, 82, 122

Veiling- en bemiddelingsdiensten 80, 98

Veiling van capaciteit 72

Veilingmechanisme 51

VEMW 120-125, 134

Venlo 85, 130

Venlose Asfalt Fabriek 95

Verantwoording 5, 7, 11

Verenigde Indische Partij 93

Vereniging Bergers Belangen 118, 131

Vereniging Centraal Bureau voor Rijn- en
Binnenvaart 129

Vereniging voor Mededingingsrecht 13

Vergunning vereist 32, 72, 80, 99, 109, 115

Vergunningen 34-35, 82, 98, 110

Verhoeve Groep 103

Verhoging van de maximaal mogelijke
boetes 12

Verhoren 45, 49

Verhouding m./v. 18

Verhuizing 20

Verklaringen van werknemers 29

Verliesgevende tarieven 25

Vermeer Infrastructuur 116-117

Vermeulen 104

Veronica Holding 107

Verordening 1/2003 15, 16

Verordening 139/2004 16

Verordening 17 15, 128

Verordening 2790/1999 16, 84

Verpleegtehuis 56

Verplichte zichtbare doorberekening 84, 102

Versatel 101

Verticale overeenkomsten 16

Verticale relatie 80

Vertrouwelijke informatie 86, 109

Vervangingsinvesteringen 61

Vervoerkamer 5, 9, 14, 17, 20-22, 39-40

Verwevenheid 75, 77

Verwijderingsbijdragen 84
 Verwijzingsverzoek 17
 Verzekeringssector 75, 77
 Vestigingsbeleid 53
 Veturo 91
 VFB Autolease 90
 VGZ 100, 104
 Vimaroty Apeldoorn 99
 Visiedocument 'AWBZ-zorgmarkten' 56
 Visiedocument 'Concurrentie in de ziekenhuis-
 sector' 56
 Vissersbond 90, 128
 Vitadvice 96
 Vliegassunie 85, 113
 Vliegwinkel 117
 VNCI 120
 VNG 126
 VNO-NCW 13
 Vodafone 86, 132
 Vodafone Libertel 86, 132
 VOEG 120, 122
 Voetbal 84, 105, 131
 Volker Wessels KVWS 104
 Voorburg 82, 102
 Voorburg 82, 102
 Voorlichtingscampagne 69
 Voorlopige voorziening 29, 39, 129, 131-132
 Voorzieningszekerheid 37, 124
 Vopak 134
 Vraagsturing 53, 55
 Vrijberoepsbeoefenaren in de zorg 53
 Vrouwen op managementposities 18
 VS&A 81, 90-118
 VVR 99

W

Wassenaar 82, 102
 Waterbedrijf Europoort 82, 108
 Wegener 33
 Werkgeverschap 17, 20
 Werkgroep Economische Regulering 40
 Werkgroep Wellink 75
 Westland Energie Infrastructuur 88, 134-135
 Westland Energie Services 120
 Wet luchtvaart 39-40
 Wet milieubeheer 81
 Wet op de geneesmiddelenvoorziening 54
 Wet op de ruimtelijke ordening 86

Wet personenvervoer 2000 8, 39
 Wet rechtstreeks beroep 12
 Wet uitgebreide openbare voorbereidings-
 procedure 13
 Wijziging van de Mededingingswet 16, 22
 Windparken Beheer 120
 Windturbine Eigenaren Friesland 123
 WINO/FTP 128
 Wireless Local Loop 29, 82
 Witgoed 84
 WLL-frequenties 82
 Wonen Noord-Limburg 111
 Woningpartners 113
 Woningraadgroep 118
 Woningstichting Patrimonium 101
 Woonhuis 12

X

X-factor 34, 61-62, 123, 125
 XS4ALL 132

Z

Zaanse Schroothandel 84, 102
 Zandrema 48-49, 117
 Zbo 22-23
 Zeilcollege 114
 Zelfstandig bestuursorgaan 22-23
 Zelfstandige behandelcentra 59
 Zichtbaar resultaat 9
 Ziekenhuis Leyenburg 58
 Ziekenhuiszorg 55-58
 Ziekenhuizen 9, 31-32, 53, 56, 58-59
 Ziekteverzuim 20
 Zilveren Kruis 100
 ZLM 108
 ZLU 105, 118
 Zorggroep Noord-Limburg 111
 Zorgkantoren 56
 Zorgmarkten in transitie 55
 Zorgverzekeraars 53, 58-59, 108, 110
 Zorgvuldigheidsvereiste 86
 Zuid Nederlandse Asphalt Centrale 95
 Zuideinde 98
 Zürich Insurance Company 101
 Zürich Life Insurance Company 101
 Zwanenberg Food Group Holding 110
 Zwitserleven 112
 Zwolle 105

1

5

10

15

20

25

30

Colofon

Redactie

NMa

Den Haag

Ontwerp en realisatie

Total Identity

Den Haag

Fotografie

Hein Hage

Amsterdam

Drukwerk

De Bussy Ellerman Harms BV

Amsterdam

48

NMa

Bezoekadres

Muzentoren

Wijnhaven 24

2511 GA Den Haag

Postadres

Postbus 16326

2500 BH Den Haag

T (070) 330 3330

F (070) 330 3370

www.nmanet.nl

www.dte.nl

Informatielijn NMa/DTe

T 0800-023 1885 (gratis)

Vooroverleg op een
Reiskas pseudoniem
NMa gaat fusies en
NMa ploegt door, on
Bellen vast naar mo
NMa noemt marktw
Positie van consum
NMa en DTe krijgen
MKB: NMa moet kle
Onbemande pompe
Concentratie elektri